M-2878

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विकम सवंत)	Additional Particulars / Remark
श्रीताजिकनीलकंठी सटीक	दिवाकर	ज्योतिष	पूर्ण	-	३/१२	९५	संस्कृत कागद	.	11	57		

॥ अथ श्रीताजिकनीलकंठी सटीका सोदाहरणा प्रारभ्यते ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुचरणारविंदाभ्यांनमः ॥ चंडीकुंडलमाकलय्यकुतुकाद्दंडाभशुंडाग्रगंकृत्वातांडवडंबरेपशुपतेःखेलन्खलूच्छूंखलम् ॥
चंडांशोरिवमंडलंतदपरंसंदर्शयन्नंबरेहेरंबोजगदंबिकांविहसयन्वःश्रेयसेगर्जताम् ॥ १ ॥ दिवाकरोनामबभूवविद्वान्दिवाकराभोगणितेषुमन्ये ॥ स्वकल्पितैर्येनवि
वृद्धवृंदैर्बद्धंजगद्दर्शितविश्वरूपम् ॥ २ ॥ तस्यात्मजाःपंचसमाबभूवुःपंचेंद्रकल्पागणितागमेषु ॥ पंचाननावादिगजेंद्रभेदेपंचाग्निकल्पाद्विजकर्मणाच ॥ ३ ॥ अजनिष्टकृ
ष्णनामाज्येष्ठस्तेषांकनिष्ठानाम् ॥ विद्यानवद्यवाचांवेत्ताजगतःसदाचारी ॥ ४ ॥ तस्माज्जातःकनिष्ठोविबुधबुधगणश्रेष्ठतांप्रापजाग्रज्ज्योतिःशास्त्रेणशश्वत्प्रकटितवि
भवायस्यशिष्यप्रशिष्याः ॥ विष्णुज्योतिर्विदुर्वीपतिविदितगुणोभूमिदर्वीकरेंद्रोग्रंथव्याख्यानखर्वीकृतविबुधगुरुर्गर्वहागर्वभाजाम् ॥ ५ ॥ आसीदासिंधुदासीकृतग
णकगणग्रामणीगर्वभेत्तावेत्ताग्रंथांतराणामतिगुरुरनुजस्तस्यकस्याप्यजेयः ॥ मल्लारिर्वारिवृंदप्रशमनविधयेकोपिमल्लारिनामाव्यक्ताव्यक्तप्रवक्ताजगतिविशदयत्सर्व
सिद्धांतवेत्ता ॥ ६ ॥ तस्यानुजःकेशवनामधेयोज्योतिर्विदानंदसमुद्रचंद्रः ॥ वाणीप्रवीणावचनामृतेनसंजीवयामासकलाविलासी ॥ ७ ॥ तस्यानुजःसंप्रतिविश्व
नाथोविष्णुप्रसादाद्गुणमात्रजिष्णुः ॥ सर्वज्ञदैवज्ञविलासविज्ज्ञोनृसिंहकःसाधितसर्वविद्यः ॥ ८ ॥ आसीद्वेदांतवेत्तास्मृतिनिगमपटुर्ग्रामणीगर्वभेत्ताकर्त्ताग्रंथांतराणां
फणिपतिनिगमस्यापिवेत्ताधिकाशी ॥ वक्ताश्रीनीलकंठात्मजभजनपटुर्नीलकंठःसचक्रेसंज्ञातंत्रंदुरूहंसकलशुभदशादुर्दशादर्शभूतं ॥ ९ ॥ गोदातीरस्थगोलाभिधपु
रवसतिःपार्थदेशैकभूपोसंज्ञातंत्रस्यटीकांव्यदधदभिनवांगद्यपद्यानवद्याम् ॥ शश्वद्विश्वोपकृत्यैविशदतरतयादैवविद्विश्वनाथोग्रंथोग्रग्रंथिभेत्ताग्रहगणितविदामग्रग
ण्योऽप्यगर्वः ॥ १० ॥ निर्विघ्नग्रंथसमाप्त्यर्थंमंगलमाचरन्चिकीर्षितंप्रतिजानीते श्रीनीलकंठःतत्ताजिकंतत्पूर्वाचार्योक्तंताजिकंसूक्तिभिःसदुक्तिभिः नानाछंदोभिर्वा
विविनक्तिप्रकटीकरोति कथंभूतंताजिकंसूरिमनःप्रसादकृत् सूरयःपंडितास्तेषांमनःअंतःकरणंतस्यप्रसादकृत् एतद्ग्रंथावलोकनेनपंडितमनःप्रसन्नंभवतीत्यर्थः किं

ता० नी० ॥ १ ॥

कृत्वा हेरंबंगणपतिंप्रणम्य ॥ पुनःकिंकृत्वा दिवाकरंसूर्यंप्रणम्य पुनःकिंकृत्वा अनंतदैवज्ञाख्यगुरोः पदांबुजंप्रणम्य ॥ १ ॥ पुमान्पुरुषराशिः चरश्चरसंज्ञकः अग्निरग्निराशिः सुदृढःदृढांगः चतुष्पाच्चतुश्चरणः रक्तःआरक्तवर्णः उष्णःउष्णस्वभावः अतिरवोमहाशब्दः अद्रिःपर्वतचारी उग्रःक्रूरः पीतःपीतवर्णः दिनंदिवाबली प्राक्पूर्वदिक्स्वामी विषमोदयः अल्पसंगप्रजःअल्पस्त्रीसंगोऽल्पप्रजश्च रूक्षःकांतिरहितः नृपःक्षत्रियवर्णः समःसमांगः अजोमेषःएवंगुणविशिष्टोज्ञेयः अयंराशि

प्रणम्यहेरंबमथोदिवाकरंगुरोरनंतस्यतथापदांबुजम् ॥ श्रीनीलकंठोविविनक्तिसूक्तिभिस्तत्ताजिकंसूरिमनःप्रसादकृत् ॥ १ ॥ अथ द्वादशराशिस्वरूपमाह । तत्रादौमेषस्य । पुमांश्चरोऽग्निःसुदृढश्चतुष्पाद्रक्तोष्णपित्तोऽतिरवोऽद्रिरुग्रः ॥ पीतोदिनंप्राग्विषमोदयोऽल्पसं गप्रजोरूक्षनृपःसमोऽजः ॥ २ ॥ अथवृषराशिस्वरूपमाह । वृषःस्थिरःस्त्रीक्षितिशीतरूक्षोयाम्येट्सुभूर्वायुनिशाचतुष्पात् ॥ श्वेतोऽति- शब्दोविषमोदयश्चमध्यप्रजासंगशुभोऽपिवैश्यः ॥ ३ ॥

द्विवर्णः आरक्तवर्णःपीतवर्णश्च मेषसिंहधन्विनामेववर्णद्वयमुक्तम् कुतःसमरसिंहेनोक्तत्वात् ॥ २ ॥ वृषःस्थिरःस्थिरसंज्ञकः स्त्रीस्त्रीराशिः क्षितिर्भूमिराशिः शीतः शीतलस्वभावः रूक्षःकांतिरहितः याम्येट्दक्षिणदिक्स्वामी सुभूःसुष्ठुभूमिचारी वायुःवायुप्रकृतिः निशारात्रिबली चतुष्पाच्चतुश्चरणः श्वेतःशुभ्रवर्णः अतिशब्दो महाशब्दः विषमोदयः मध्यमप्रजासंगः मध्यमप्रजःमध्यमस्त्रीसंगश्च शुभःसौम्यः वैश्यःवैश्यवर्णः अयंश्लथांगः मेषसिंहधन्विनामेवदृढांगत्वमुक्तम् अर्थादितरे श्लथांगाबोध्याः ॥ ३ ॥

प्र० १ ॥ १ ॥

द्वंद्वंमिथुनराशिरेताद्दशोज्ञेयः यथाप्रत्यक्पश्चिमदिक्स्वामी समीरोवायुराशिः शुकभाःशुककांतिः हरितवर्णइत्यर्थः द्विपात्द्विचरणः नापुरुषराशिः द्विमूर्तिर्द्वि
स्वभावः चरस्थिरस्वभावात्मकइत्यर्थः तत्रापिपूर्वार्धेस्थिरमुत्तरार्धेचरमितिविशेषोज्ञेयः उक्तंचभट्टोत्पलेन चरराशौविपरीतंमिश्रंवाच्यंद्विमूर्त्युदये स्थिरवत्प्रथमेर्धे
स्यादपरेचरराशिवत्सर्वमिति विषमोदयः उष्णउष्णस्वभावः मध्यप्रजासंगः मध्यमस्त्रीसंगश्च वनस्थोवनचारी शूद्रःशूद्रवर्णः दीर्घस्वनःमहाशब्दः स्निग्धः
चिक्कणः दिनेट्दिवाबली तथाशब्दःपादपूरणे उग्रःक्रूरः अयंश्लथांगः ॥ ४ ॥ कुलीरःकर्कराशिः एताद्दशोज्ञेयः यथा बहुप्रजासंगपदः बहुप्रजोबहुस्त्रीसंगोबहुच

अथमिथुनराशिस्वरूपमाह ॥ प्रत्यक्समीरःशुकभाद्विपान्नाद्वंद्वंद्विमूर्तिर्विषमोदयोष्णः ॥ मध्यप्रजासंगवनस्थशूद्रोदीर्घस्वनःस्निग्ध
दिनेट्तथोग्रः ॥ ४ ॥ अथकर्कराशिस्वरूपमाह ॥ बहुप्रजासंगपदःकुलीरश्चरोंऽगनापाटलहीनशब्दः ॥ शुभःकफीस्निग्धजलांबुचारी
समोदयीविप्रनिशोत्तरेशः ॥ ५ ॥ अथसिंहराशिस्वरूपमाह ॥ पुमान्स्थिरोऽग्निर्दिनपीतरूक्षःपित्तोष्णपूर्वेशदृढश्चतुष्पात् ॥ समोदयो
दीर्घरवोऽल्पसंगप्रजोहरिःशैलनृपोग्रधूम्रः ॥ ६ ॥

रणश्च चरश्चरसंज्ञकः अंगनास्त्रीराशिः पाटलःश्वेतरक्तवर्णः हीनशब्दोनिःशब्दः शुभःसौम्यः कफीकफप्रकृतिः स्निग्धःचिक्कणः जलंजलराशिः अंबुचारीजलचरः
समोदयी विप्रोब्राह्मणवर्णः निशारात्रिबली उत्तरेशःउत्तरदिक्स्वामी अयंश्लथांगः ॥ ५ ॥ हरिःसिंहः सएताद्दशोज्ञेयः पुमान्पुरुषः स्थिरःस्थिरसंज्ञकः अग्निर
ग्निराशिः दिनंदिवाबली पीतःपीतवर्णः रूक्षःकांतिरहितः पित्तःपित्तप्रकृतिः उष्णःउष्णस्वभावः पूर्वेशःपूर्वदिक्स्वामी दृढोदृढांगः चतुष्पाच्चतुश्चरणः समोदयः
दीर्घरवोमहाशब्दः अल्पसंगप्रजःअल्पस्त्रीसंगोऽल्पप्रजश्च शैलःपर्वतचारी नृपःक्षत्रियवर्णः उग्रःक्रूरः धूम्रोधूम्रवर्णः अयंराशिर्द्विवर्णः पीतोधूम्रश्च ॥ ६ ॥

कन्यास्वरूपमेतादृशम् पांडुःपिंगलवर्णः द्विपात्द्विचरणः स्त्रीस्त्रीराशिः द्वितनुर्द्विस्वभावाचरस्थिरद्विस्वभाविका यमाशादक्षिणदिक्स्वामी निशारात्रिबली मरुद्वायुप्रकृतिः शीताशीतस्वभावा समोदया क्ष्माभूमिराशिः अर्धशब्दाखंडशब्दा शुभभूमिःशुभभूमिचारी वैश्यावैश्यवर्णा रूक्षाकांतिरहिता अल्पसंगप्रसवाअल्पसंगाअल्पप्रसवाच शुभाशुभसौम्यराशिः चकारःसमुच्चयार्थः ॥ ७ ॥ पुमान्पुरुषराशिः चरश्चरसंज्ञकः चित्रोनानाविधवर्णः समोदयः उष्णः प्रत्यक्पश्चि

अथकन्याराशिस्वरूपमाह ॥ पांडुर्द्विपात्स्त्रीद्वितनुर्यमाशानिशामरुच्छीतसमोदयाक्ष्मा ॥ कन्यार्धशब्दाशुभभूमिवैश्यारूक्षाऽल्पसंगप्रसवाशुभाच ॥ ७ ॥ अथतुलाराशिस्वरूपमाह ॥ पुमांश्चरश्चित्रसमोदयोष्णःप्रत्यङ्मरुत्स्निग्धरवोनवन्यः ॥ स्वल्पप्रजासंगमशूद्रउग्रस्तुलेद्युवीर्योद्विपदःसमानः ॥ ८ ॥ अथवृश्चिकराशिस्वरूपमाह ॥ स्थिरःसितःस्त्रीजलमुत्तरेशनिशारवोनोबहुपात्कफीच ॥ समोदयोवारिचरोऽतिसंगप्रजःशुभःस्निग्धतनुर्द्विजोऽलिः ॥ ९ ॥

मदिक्स्वामी मरुद्वायुराशिः स्निग्धःचिक्कणः रवोनोनिःशब्दः वन्यःवनचारी स्वल्पप्रजासंगमःस्वल्पप्रजःस्वल्पस्त्रीसंगश्च शूद्रःशूद्रवर्णः उग्रःक्रूरः द्युवीर्योदिवाबली द्विपदःद्विचरणः समानःसमांगः अयंश्लथांगः तुलाराशिरेतादृशोज्ञेयः ॥ ८ ॥ स्थिरःस्थिरसंज्ञकः सितःशुभ्रवर्णः स्त्रीस्त्रीराशिः जलंजलराशिः उत्तरेशउत्तरदिक्स्वामी निशारात्रिबली रवोनोनिःशब्दः बहुपाद्बहुचरणः कफीकफप्रकृतिः समोदयः वारिचरःजलचरः अतिसंगप्रजःबहुस्त्रीसंगोबहुप्रजश्च शुभःसौम्यः स्निग्धतनुःचिक्कणतनुः द्विजःब्राह्मणवर्णः अलिर्वृश्चिकराशिरेतादृशोज्ञेयः अयंश्लथांगः ॥ ९ ॥

नापुरुषराशिः स्वर्णभाःस्वर्णकांतिः शैलःपर्वतचारी समोदयोऽतिशब्दःमहाशब्दश्च दिनंदिवाबली प्राक्पूर्वदिक्स्वामी दृढःदृढांगः रूक्षःकांतिरहितः पीतःपीतवर्णः राजाक्षत्रियवर्णः उष्णः पित्तःपित्तप्रकृतिः अल्पसूतिसंगःअल्पप्रजोऽल्पस्त्रीसंगश्चोच्यते द्विमूर्तिश्चरस्थिरस्वभावात्मकः द्विपदःद्विचरणः तत्रापिपूर्वार्धे द्विपदत्वम् उत्तरार्धेचतुष्पदत्वंज्ञेयं स्वयमेवाग्रेवक्ष्यति अग्निरग्निराशिः उग्रःक्रूरः अयंराशिर्द्विवर्णः सुवर्णवर्णःपीतवर्णश्च धनुराशिरेतादृशोज्ञेयः ॥ १० ॥ मृगो मकरराशिरेतादृशोज्ञेयः चरःचरसंज्ञकः क्ष्माभूमिराशिः अर्धरवोऽर्धशब्दः यमाशादक्षिणदिक्स्वामी स्त्रीस्त्रीराशिः पिंगःपिंगलवर्णः रूक्षःकांतिरहितः शुभः

अथधनूराशिस्वरूपमाह ॥ नास्वर्णभाःशैलसमोदयोऽतिशब्दोदिनंप्राग्दृढरूक्षपीतः ॥ राजोष्णपित्तोधनुरल्पसूतिसंगोद्विमूर्तिर्द्विपदोऽग्निरुग्रः ॥१०॥ अथमकरराशिस्वरूपमाह ॥ मृगश्चरःक्ष्मार्धरवोयमाशास्त्रीपिंगरूक्षःशुभभूमिशीतः ॥ स्वल्पप्रजासंगसमीररात्रिरादौचतुष्पाद्विषमोदयोविट् ॥ ११ ॥ अथकुंभराशिस्वरूपमाह ॥ कुंभोपदोनादिनमध्यसंगप्रसूःस्थिरःकर्बुरवन्यवायुः ॥ स्निग्धोष्णखंडस्वरतुल्यधातुःशूद्रःप्रतीचीविषमोदयोग्रः ॥ १२ ॥

सौम्यः भूमिःभूमिचारी शीतःशीतलस्वभावः स्वल्पप्रजासंगःस्वल्पप्रजःस्वल्पस्त्रीसंगश्च समीरोवातप्रकृतिः रात्रिःरात्रिबली आदौचतुष्पात् राशिपूर्वार्धेचतुष्पदत्वंज्ञेयम् उत्तरार्धेजलचरत्वंज्ञेयम् उत्तरार्धजलचरत्वमित्यग्रेवक्ष्यति विषमोदयः विट्वैश्यवर्णः अयंश्लथांगः ॥ ११ ॥ कुंभराशिरेतादृशोज्ञेयः अपदःचरणहीनः नापुरुषराशिः दिनंदिवाबली मध्यसंगप्रसूः मध्यमस्त्रीसंगोमध्यमप्रसवश्च स्थिरःस्थिरराशिः कर्बुरश्चित्रवर्णः वन्योवनचारी वायुर्वायुराशिः स्निग्धःचिक्कणः उष्णः खंडस्वरोऽर्धस्वरः तुल्यधातुः समवातपित्तकफप्रकृतिः शूद्रःशूद्रवर्णः प्रतीचीपश्चिमदिक्स्वामी विषमोदयः उग्रःक्रूरः अयंश्लथांगः ॥ १२ ॥

मीनराशिरेतादृशोज्ञेयः अपदश्चरणहीनः स्त्रीस्त्रीराशिः कफःकफप्रकृतिः वारिजलराशिः रात्रिःरात्रिबली निःशब्दःशब्दरहितः बभ्रुःपिंगलवर्णः द्वितनुश्चर
स्थिरस्वभावात्मकः जलस्थःजलराशिः स्निग्धःचिक्कणः अतिसंगप्रसवःअत्यंतस्त्रीसंगोऽत्यंतप्रसवश्च अपिशब्दःसमुच्चये विप्रोब्राह्मणवर्णः शुभःसौम्यः उत्तराशेट्
उत्तरदिक्स्वामी विषमोदयः अयंश्लथांगः धरांबुनोःपृथ्वीराशिजलराश्योर्वर्गेसुहृत्त्वंमित्रत्वं एवं अग्निसमीरयोः अग्निराशिवायुराश्योर्वर्गेऽपिमित्रत्वंज्ञेयम् परतः
॥ ३ ॥ एतद्वैपरीत्ये अरिभावःशत्रुभावः ॥ १३ ॥ एतदुक्तंभवति पितापुत्रयोः स्त्रीपुरुषयोर्वा स्वामिसेवकयोर्वान्ययोर्वायस्यकस्यापिमैत्रीविचारे पृथ्वीराशिजलराशिसं

अथमीनराशिस्वरूपमाह ॥ मीनोऽपदःस्त्रीकफवारिरात्रिर्निःशब्दबभ्रुर्द्वितनुर्जलस्थः ॥ स्निग्धोऽतिसंगप्रसवोऽपिविप्रःशुभोत्तराशेड्
विषमोदयश्च ॥ १३ ॥ एवंराशिस्वरूपमुक्त्वेदानींराशीनांमित्रामित्रविभागमाह ॥ धरांबुनोरग्निसमीरयोश्चवर्गेसुहृत्त्वंपरतोऽरिभा
वः ॥ चापांत्यभागस्यचतुष्पदत्वंज्ञेयंमृगांत्यस्यजलेचरत्वम् ॥ १४ ॥ अथोक्तराशिस्वरूपस्यफलकथनार्थंसंक्षेपेणकिंचित्स्वरूपमाह ॥
पित्तानिलौधातुसमःकफश्चत्रिर्मेषतःसूरिभिरूहनीयाः ॥ राजन्यविट्शूद्रधरासुराश्चसर्वंफलंराश्यनुसारतःस्यात् ॥ १५ ॥

बंधेमित्रत्वंवक्तव्यम् एवमग्निराशिवायुराशिसंबंधेमित्रत्वंवाच्यम् अन्यथाशत्रुत्वम् यथाभूम्यग्न्योर्भूम्यनलयोरंब्वग्न्योरंबुवाय्वोर्वर्गेशत्रुत्वम् ॥ यद्वाद्वयोरेकएवपृ
थिव्यादिवर्गःस्यात् तदाद्वयोः परस्परमतिप्रीतिरित्यर्थतःसिद्धम् ॥ अथराशिस्वरूपकथनावसरेधनुर्मकरयोरनुक्तेकिंचित्स्वरूपविशेषंसिंहावलोकनन्यायेनाह चापेति
चापस्यधनुषःअंत्यभागेउत्तरार्धेचतुष्पदत्वंज्ञेयम् मृगस्यमकरस्यांत्यभागेउत्तरार्धेजलचरत्वंज्ञेयम् ॥ १४ ॥ पित्तानिलाविति ॥ मेषःपित्तं वृषोऽनिलोवायुः मिथुनः ॥ ३ ॥
धातुसमोवातपित्तकफात्मकः कर्कःकफी तथासिंहःपित्तं कन्याऽनिलः तुलाधातुसमः वृश्चिकःकफी एवंधनुःपित्तं मकरोऽनिलः कुंभोधातुसमः मीनःकफीति मेषतः

मेषमारभ्यमीनपर्यंतंचतुष्कंचतुष्कंकृत्वा त्रिस्त्रिरावृत्तंभवति एतेराशयःसूरिभिःपंडितैरूहनीयाःज्ञातव्याः अथराजन्यविट्शूद्रधरासुराणांद्वादशराशिषुत्रिरावृत्ति ज्ञातव्या तद्यथा मेषोराजन्यःक्षत्रियवर्णः वृषःविट्वैश्यवर्णः मिथुनःशूद्रवर्णः कर्कोधरासुरोब्राह्मणवर्णः तथासिंहःक्षत्रियवर्णः कन्यावैश्यवर्णा तुलाशूद्रवर्णा वृश्चिकोब्राह्मणवर्णः एवंधनुःक्षत्रियवर्णः मकरोवैश्यवर्णः कुंभःशूद्रवर्णः मीनोब्राह्मणवर्णः एतेषांसर्वफलंराश्यनुसारतोराशिस्वरूपसदृशंफलंस्यादित्यर्थः अथग णितंवक्ष्यति तत्रादौग्रहाणांचालनंवक्ष्यति तत्रचालनेवर्षप्रवृत्तिरपेक्षिता साचग्रंथकर्त्राऽत्रनोक्ता कुतःवर्षतंत्रेउक्तत्वात् सातुअस्माभिरत्रोपयुक्तत्वात्प्रदर्श्यते अन्य च्चवर्षेशनिर्णयदशांतर्दशामासप्रवेशदिनप्रवेशादिकंअत्रोपयुक्तम् तत्तुवर्षतंत्रेप्रदर्शितमितिनात्रप्रदर्शितम् अत्रतु अस्माभिःयस्ययत्रउपयोगः तत्रतत्प्रदर्श्यते

अथवर्षफलसाधनार्थंवर्षप्रवृत्तिसमयमाह ॥ गताःसमाःपादयुताःप्रकृतिघ्नसमागणात् ॥ खवेदा४०प्तघटीयुक्ताजन्मवारादिसंयुताः ॥ अब्दप्रवेशेवारादिसप्ततष्टेऽत्रनिर्दिशेत् ॥ १६ ॥ अथतिथिसाधनमाह ॥ शिवघ्नोऽब्दःस्वखाद्रींदुलवाढ्यःखाग्निशेषितः ॥ जन्मतिथ्य न्वितस्तत्रतिथावब्दप्रवेशनम् ॥ १७ ॥ तत्काले कौ जन्मकाल रवि यास्यां प्य तःसमः तदाब्दप्रवेशो

॥ १५ ॥ गताःसमाःगतवर्षाणि तद्यथाजन्मकालिकः शकोवर्तमानशकात्शोध्यः शेषंगतसमाः ताःपादयुताःस्वचतुर्थांशेनयुताःकार्याः प्रकृतिरेकविंशतिस्तद्घ्नःते नगुणितोयःसमागणोवर्षगणःतस्मात् खवेदा४०प्तघटीयुक्ताश्चत्वारिंशताभक्तात्घट्यादियल्लब्धंतेनचतुर्थांशयुक्तसमायुताःकार्याः ततःजन्मवारादिजन्मकालिक वारइष्टघटीपलैःसंयुताःकार्याः तदनंतरंऊर्ध्वांकेसप्ततष्टेसप्तभिर्भक्तेयच्छेषंतत् अत्रअस्मिन्ग्रंथेअब्दप्रवेशेवर्षप्रवेशेवारादिवारघटीपलात्मकंनिर्दिशेत्वदेत् अत्रवर्त मानोवारोज्ञेयः ॥ १६ ॥ अब्दःगतवर्षगणः शिवघ्नःएकादशभिर्गुण्यः स्वखाद्रींदुलवाढ्यः स्वकीयोयःसप्तत्यधिकशतभागस्तेनाढ्यःयुक्तःकार्यः जन्मतिथ्यन्वितः शुक्लप्रतिपदमारभ्यजन्मकालीनवर्तमानतिथिभिरन्वितःयुक्तःकार्यः खाग्निशेषितःत्रिंशताभक्तः तत्रतिथौतस्मिन्शेषेऽपितिथौअब्दप्रवेशनंवर्षप्रवेशोभवति अस्यां

तिथौवर्षप्रवेशोभवतीतिनियमोनास्ति कदाचित्पूर्वतिथौअग्रिमतिथौचभवति अत्रवारस्यैवप्रामाण्यं तिथित्रयस्यमध्येयस्मिंस्तिथौपूर्वानीतवारोभवतिसएववर्षप्रवेशे तिथिर्ज्ञातव्यः यत्रकुत्रापिशेषितस्तष्टः एवमब्दआयातितत्रलब्धस्यत्यागः शेषस्यग्रहणमितिज्ञैर्ज्ञेयम् ॥ अथोदाहरणक्रमोलिख्यते तत्रादौकस्यचिज्जन्मसमयोलिख्यते संवत् १६४८ शके १५१३ माघशुक्लप्रतिपदाबुधे घटी ३६ श्रवणनक्षत्रे घटी ५४ वज्रयोगघटी ६ अस्मिन्शुभदिने श्रीसूर्योदयादिष्टघटी ३७ पलेषु ५३ तथारात्रिगतघटी १२ पलानि ३१ जन्मअक्षभा ७।३० देशांतरयोजनानिधनानि ३० सूर्यः ९।७।३०।६ जन्मलग्नम् ५।१०।५३।५० अथवर्षप्रवेशस्योदाहरणम् ॥ तत्रजन्मकालीनः शकः १५१३ वर्तमानशकात् १५५० शोधितः शेषांकप्रमितोजातोगतवर्षगणः ३७ अयंस्वचतुर्थांशेनयुक्तः ९।१५।० गतवर्षगणः ४६ गतवर्षगणः ३७ एकविंशतिभिर्गुणितःजातोऽयमंकः ७७७ अयंचत्वारिंशताभक्तः लब्धंघटीपलात्मकम् १९।२५।३० एतच्चतुर्थांशयुक्तसमागणे ४६।१५।५० घटीषुयुतं जातं ४६।३४।२५।३० एतज्जन्मवारादिना ४।३७।५२ युतंजातोऽयमंकः ५१।१२।१८।३० ऊर्ध्वांकेसप्ततष्टेशेषंवर्षप्रवेशेवारादि २।१२।१८।३० अथप्रकारांतरेण वर्षप्रवेशानयनमाह ॥ वर्षध्रुवांकः ३६५।१५।३१।३० अयंगतवर्षेण ३७ गुणितः १३५१४।३४।२५।३० एतज्जन्मवारादि ४।३७।५३ युतोजातोऽयमंकः १३५१९। १२।१८।३० ऊर्ध्वांकेसप्ततष्टे शेषंवर्षप्रवेशेवारादि २।१२।१८।३० अथतिथ्यानयनम् गतवर्षगणः ३७ एकादशभिर्गुणितः ४०७ अयंस्वकीयसप्तत्यधिकशत १७० भागेन २ युक्तः ४०९ अयंजन्मकालीनशुक्लप्रतिपदमारभ्यवर्तमान २ तिथिभिर्युक्तः ४११ त्रिंशतातष्टः शेषप्रमिता २१ जातावर्षप्रवेशेकृष्णपक्षेषष्ठी अस्यां तिथौपूर्वानीतवारोनास्ति अग्रिमतिथौवर्तते इतिकारणात् अस्यांतिथौ २१ एकः १ युक्तः२२ जाताकृष्णपक्षसप्तमी अत्रयस्मिन्मासेजन्मभवति तस्मिन्मासेवर्षप्रवेशोभवति कदाचिज्जन्ममासात्पूर्वस्मिन्मासेऽथवाऽग्रिममासेचभवतितत्रप्रमाणंवक्ष्यते जन्मकालीनरविणासहतुल्योरविर्यस्मिन्मासेभवतिसएववर्षप्रवेशेमासोज्ञेयः संवत् १७८५ शके १६५० माघकृष्णसप्तमी सोमेघटी ३७ पलानि ३९ हस्तनक्षत्रघटी १७ प० २८ सुकर्मायोगघटी २७ पलानि २८ अस्मिन्शुभदिनेसूर्योदयाद्गत घटीषु १२ पला. १८ विप. ३० वर्ष ३८ प्रवेशः । अथैतद्वर्षप्रवेशसमयेप्रमाणमाह वर्षप्रवेशकालोऽर्कः तत्कालेऽर्कोजन्मकालरविणास्याद्यतःसमः । सएवमासो

विज्ञेयोवर्षावेशेबुधैर्ध्रुवम् ॥ यतःयस्मात्कारणात् तत्कालेवर्षप्रवेशसमयेकरणोक्तरीत्यासाधितः सूर्योजन्मकालीनरविणासमस्तुल्योराश्यंशकलाविकलात्मकोभवति
इदमेववर्षप्रवेशसमयेप्रमाणम् अस्योदाहरणमग्रेप्रदर्श्यते । गणेशदैवज्ञैःस्वकृतताजिकभूषणे जन्मकालीनसूर्येणसहवर्षप्रवेशकालीनोऽर्कः कलासुतुल्योनायातीति
ज्ञात्वावर्षप्रवेशसमयेभ्रांत्याअन्यसंस्कारोऽप्युक्तः यद्वाक्यंच । शाकेजन्मशकोनितेभवतियच्छेषंगताब्दव्रजोऽधोऽधःसंगुणितःशरैश्च ५ युगुलेनांगै २।६ युगै
४ र्भाजितः ॥ लब्धंतज्जननोत्थ १० वारघटिकाब्देनान्वितंसप्तभिःपूर्वांकेविहितेऽत्रशेषकमितौवर्षप्रवेशेध्रुवः ॥ १ ॥ वर्षप्रवेशोत्थघटीपलाढ्येकालेकिलस्पष्टतरः
सनूनम् ॥ भानुर्जनुर्भानुसमानएषःसिद्धांतरीत्यापरिसाधनीयः ॥ २ ॥ जन्मकालनलिनीविलासिनानैवजातुतुलतांकलासुचेत् । वर्षकालनलिनीपतिस्तयोरंतरं
गतिहतंयुतोनितम् ॥ ३ ॥ कार्यवर्षध्रुवेतस्मादसौस्पष्टःप्रजायते । तत्कालसंभवैर्भावैःखेटैश्चफलनिर्णयः ॥ ४ ॥ अथगणेशदैवज्ञभ्रांतिदूरीकरणार्थमुदाहरणंप्रद
र्श्यते जन्मसमयेसिद्धांतरहस्याहर्गणः २१२८ चक्रं ६ सूर्योदयेमध्यमोर्कः ९।६।७।४३ देशांतरविकलाभि २२ र्युतः ९।६।८।५ इष्टघटीभिः ३७।५३ चालितः जा
तस्तात्कालिकोर्कः ९।६।४५।२५ मंदकेंद्रं ५।११।१४।३५ मंदफलंधनम् ०।४२।२३ संस्कृतोऽर्कः ९।७।३७।४८ अयनांशाः १७।४९ चरखंडानि ७५।६०।२५ चरंधनम्
१३८ संस्कृतोजातो जन्मसमयेस्पष्टोऽर्कः ९।७।३०।६ अथवर्षप्रवेशसमये सिद्धांतरहस्याहर्गणः ३५९५ चक्रं ९ सूर्योदयेमध्यमोऽर्कः ९।६।३२।५८ देशांतरविकला
भिर्युक्तः ९।६।३३।२० इष्टघटीभिः १२।१८।३० चालितः जातस्तात्कालिकोऽर्कः ९।६।४५।२७ मंदकेंद्रं ५।११।१४।३३ मंदफलंधनं ०।४२।२३ संस्कृतोऽर्कः ९।७
२७।५० अयनांशाः १८।२६ चरखंडानि ७५।६०।२५ चरंधनम् १३६ संस्कृतोजातोवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टोऽर्कः ९।७।३०।६ अयंवर्षकालीनःसूर्यः पूर्वानीतजन्मका
लीनसूर्येणसहतुल्योजातइति एतेनगणेशदैवज्ञमतंनिरस्तं अनयारीत्याद्वयोस्तुल्यताभवतीतिगणेशदैवज्ञैर्नविलोकितमितिज्ञायते तैस्तुवर्षप्रवेशंस्पष्टघटीभिः पंचांग
स्थितसूर्यस्यचालनंदत्वाजन्मकालीनसूर्येणसहकलासुतुल्यतानायातीतिदृष्ट्वावर्षप्रवेशघटीषुअन्यःसंस्कारोऽप्युक्तइतिचेदुच्यते तत्रापिहेतुरुच्यते इदमेवांतरंपतती
ति सत्यं अत्रापिहेतुस्तैर्नबुद्धःअस्माभिःप्रदर्श्यते सौरब्रह्मवर्याइत्यादिपक्षाणांपरस्परमंतरेसतिजन्मकालीनसूर्यपंचांगस्थितसूर्ययोरंतरंपततिएकपक्षमंगीकृत्यउभयोः

२

साधनंचेत्क्रियतेतदाअंतरंनपतति ननुसौरपक्षाज्जन्मकालीनसूर्यःसाधितः सौरपक्षात्पंचांगस्थसूर्योऽपिवर्तते तत्राप्यंतरंपततीतिचेदुच्यतेहेतुः येनयस्यकस्यापिज न्मसमयेग्रहसाधनंक्रियते तेनयस्यकस्मिन्ग्रामेजन्मतद्ग्रामस्यचरदेशांतरसंस्कारःक्रियते येनयद्ग्रामस्यपंचांगंक्रियतेतेनतद्ग्रामस्यचरदेशांतरसंस्कारोग्रहेषुक्रियते ग्रा मेग्रामेचरदेशांतरेभिन्नंभिन्नंइतिकारणादंतरंपतति उभयोरेकदेशस्थसंस्कारश्चेत् क्रियतेतदांतरंसर्वथानपतति यस्माद्ग्रंथात्साधितःसूर्योजन्मकालीनोयावद्भिःसंस्का रैःसंस्कृतोभवतितावद्भिःसंस्कारैःसंस्कृतः तस्माद्ग्रंथाद्वर्षप्रवेशसमयेसाधितःसूर्यःविकलात्मकस्तुल्योभवतीतिनिश्चितम् अत्रार्थेपूर्वमेवोदाहरणंप्रदर्शितम् अनया रीत्याद्वयोस्तुल्यताभवतीतिज्ञात्वादैवज्ञचक्रचूडामणिभिःश्रीकेशवदैवज्ञैराचार्यैर्नान्यःसंस्कारोवर्षप्रवेशसमयेऽप्युक्तः गणेशदैवज्ञैर्यदुक्तंतदसत् ॥ १७ ॥ अथव

रव्यादयःस्पष्टाःस्युः

सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	रा	के
९	५	९	८	८	७	६	२	९
७	२२	२२	१२	१५	१४	२२	२२	२२
३०	९	३६	१६	३४	३१	२४	२४	२४
६	४७	०	९	१३	४८	३६	२६	२६
६१	८१५	४४	५९	१३	७०	३	३	३
१७	२४	१	२३	५०	७	११	११	११

अथवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टाग्रहाःसाध्याः ॥ तत्रापिसुखार्थंपंचांगस्थितग्रहेषुचालनमाह ॥ गतैष्यदिवसाद्ये नगतिर्निघ्नीखषड्६०हृता ॥ लब्धमंशादिकंशोध्यंयोज्यंस्पष्टोभवेद्ग्रहः ॥ १८ ॥

र्षप्रवेशसमयेस्पष्टाग्रहाःसाध्याः तत्रापिसुखार्थंपंचांगस्थितग्रहेषुचालनमाह गतैष्यदिवसैःकृत्वाग्रहस्यकलादिकागतिर्गुण्या खष ड्भिःषष्ट्याभाज्या लब्धमंशादिकंअंशकलाविकलात्मकंपंचांगस्थितग्रहेशोध्यंयोज्यंवा यदागतमंतरंतदाशोध्यं यदात्वेष्यमंतरं स्यात्तदायोज्यम् सतात्कालिकःस्पष्टोग्रहोभवेत् वक्रगतिग्रहस्यराहुकेत्वोश्चचालनंमार्गग्रहापेक्षयाविपरीतंज्ञेयम् उदाहरणम् वर्ष प्रवेशवारादिकमध्ये २।१२।१८ अवधिस्थवारादिना ६।१३।५६ शोधितेजाताश्चालनांकाः २।५८।२२ अनेनसर्वैग्रहाश्चालिताः ॥ १८ ॥

वर्षप्रवेशसमयेयन्नक्षत्रंभवतितस्यनक्षत्रस्यइष्टकालावधिभुक्तघटिकाःकार्याःताःषष्ट्यागुण्याःभभोगोद्धृतंनक्षत्रस्यगतैष्ययोगेनभाज्यात्यल्लब्धंतत्षष्टिगुणिताश्विन्या
दिगतनक्षत्रेषुयुक्तंद्विनिघ्नं ताअश्विन्यादिनक्षत्रादिष्टघटीपर्यंतंघटिकाभवंति तानवभिर्भाज्यालब्धमंशाः शेषंषष्ट्यागुण्यंनवभिर्भाज्यंलब्धंकलाः पुनःशेषंषष्ट्यागुण्यं
नवभिर्भाज्यंलब्धंविकलाः एवंशशीभागपूर्वांशादिकस्तात्कालिकःस्यात्। अथतिथिसाधनम् खखाभ्राष्टवेदा ४८००० भभोगेननक्षत्रगतैष्ययोगेनभक्ताःचंद्रस्यकला
दिकास्पष्टागतिःस्यात् उदाहरणम् वर्षप्रवेशसमयेहस्तनक्षत्रंतस्यपूर्वदिनेभुक्तघटिकाः ४१।२४ एताइष्टघटीभिः १२।१८ युक्ताः इष्टघटीपर्यंतंहस्तनक्षत्रस्यभुक्तघ
टिकाःजाताः ५३।४२ एताःषष्ट्यागुणिताः ३२।२२ नक्षत्रस्यगतैष्ययोगेन ५८।५२ भक्ताः स्ववर्णितौभाज्य १९।३३।२० भाजकौ ३५।३२ भाजनाल्लब्धं ५४।४४।१

अथपंचांगस्थनक्षत्राच्चंद्रानयनमाह ॥ खषट् ६०घ्नंभयातंभभोगोद्धृतंतत्खतर्कघ्नधिष्ण्येषुयुक्तंद्विनिघ्नम् ॥ नवाप्तंशशीभागपूर्वस्तुभुक्तिः
खखाभ्राष्टवेदा४८००० भभोगेनभक्ताः ॥ १९ ॥ अथभावसाधनमाह ॥ दिवानिशोरिष्टघटीषुशुद्धंद्युरात्रिखंडंत्वपरंनतंस्यात् ॥ २० ॥

अश्विन्यादिगतनक्षत्रपर्यंतसंख्या १२ षष्ट्यागुणिताः ७२० पूर्वलब्ध्या ५४।४४।१ युक्ताः ७७४।४४।१ द्विगुणिताः १५४९।२८।२ नवभिर्भक्ताः लब्धंअंशादिकं
१७२।९।४७ अंशास्त्रिंशता ३० भक्ताः जातस्तात्कालिकोराश्यादिचंद्रः ५।२२।९।४७ अथगत्यानयनम् । खखाभ्राष्टवेदानक्षत्रस्यगतैष्ययोगेन ५८।५२ भक्त
लब्धाकलादिकाचंद्रस्यस्पष्टागतिः ८१५।२४ उक्तरीत्यासाधितास्तात्कालिकस्पष्टाग्रहाः ॥ १९ ॥ अथसप्तभिःश्लोकैर्भावसंधिसाधनमाह। तत्रलग्नसाधनमिष्टका
लादिसाधनंदशमलग्नसाधनम् नतोन्नतसाधनम् तत्रादौनतोन्नतसाधनज्ञानमाह। दिनार्धपूर्वमिष्टकालेसति दिनखंडंदिनार्धंदिनगतघटीभिःहीनंकार्यम् तदादिन
पूर्वनतंस्यात् रात्रौरात्र्यर्धपूर्वमिष्टकालेसतिरात्रिखण्डंरात्र्यर्धंरात्रिगतघटीभिःहीनंकार्यं तदारात्रिपूर्वनतंस्यात् अथतल्लक्षणं यदादिनार्धादुपरीष्टकालस्तदासूर्योदया

दिष्टघटीषुशुद्धंशोध्यम् द्युखंडंदिनार्धंदिवसेअपरंनतंपश्चिमनतंस्यात् तथारात्र्यर्धादुपरीष्टकालेसतिसूर्यास्तादिष्टघटीषुशोध्यम् रात्र्यर्धंरात्रौपश्चिमनतंस्यात् ॥ तात्कालिकोऽर्कः अयनांशैर्युक्तःकार्यः तस्यभुक्तभोग्यांशसंगुणादिति यदायदाऋणलग्नंसाध्यतेतदाभुक्तांशाःग्राह्याः यदाधनलग्नसाधनंक्रियतेतदाभोग्यांशाःग्राह्याः तैस्तैःस्वोदयोगुणनीयःत्रिंशद्भक्तःरवेर्भुक्तमथवाभोग्यंयल्लब्धंतत्इष्टघटीपलेभ्यस्त्यजेत्शोधयेत् तदनंतरंशेषात्गतगम्यनिजोदयात्त्यजेत् तद्यथा यदाभुक्तकालःसाध्यतेतदागुणितोदयात्पृष्ठोदयाःशोध्याः यदाभोग्यकालःसाध्यतेतदागुणितोदयात्अग्रिमोदयाःशोध्याः शोधितेयच्छेषंतत्खाग्न्या३०हतं अशुद्धेनयःशोधितोनशुद्ध्यतिसःअशुद्धोदयः तेनभक्तंफलंअंशादिकंग्राह्यं ॥ तत् अशुद्धभेहीनंकार्यम् शुद्धभेयुक्तंकार्यम् । तद्यथा ऋणलग्नसाधनेधनलग्नसाधनेचमेषाद्गणनयायद्राशि

॥६॥

तत्कालेसायनार्कस्यभुक्तभोग्यांशसंगुणात् ॥ स्वोदयात्खाग्नि३०लब्धंयद्भुक्तंभोग्यंरवेस्त्यजेत् ॥ २१ ॥ इष्टनाडीपलेभ्यश्चगतगम्यान्निजोदयात् ॥ शेषंखत्र्या ३० हतंभुक्तमशुद्धेनलवादिकम् ॥ २२ ॥ अशुद्धशुद्धभेहीनयुक्तनुर्व्ययनांशकम् ॥ एवंलंकोदयैर्भुक्तंभोग्यंशोध्यंपलीकृतात् ॥२३॥ पूर्वपश्चान्नतादन्यत्प्राग्वत्तद्दशमंभवेत् ॥ सषड्भेलग्नखेजायातुर्यौलग्नोनतुर्यतः ॥ २४ ॥

संख्यांकःअशुद्धोदयोभवतितद्राशिसंख्यामध्येलवादिकंहीनंयोज्यं तदनंतरंव्ययनांशकंअयनांशकैरहितंकार्यम् तनुःलग्नंस्यात् एवमनयारीत्यालंकोदयैःकृत्वारवेर्भुक्तंभोग्यंसाध्यम् तत्पलीकृतात्पूर्वपश्चिमनताच्छोध्यं अन्यदवशिष्टंयत्कर्मतत्प्राग्वत्पूर्वरीत्यासाध्यंतद्दशमंभवेत् ॥ तद्यथा यदापूर्वनतंभवतितदापूर्वनतमिष्टकालंप्रकल्प्यलंकोदयैःकृत्वारवेर्भुक्तंशोध्यम् अन्याक्रियाऋणलग्नवत् यदापश्चिमनतंभवतितदापश्चिमनतमिष्टकालंप्रकल्प्यलंकोदयैःकृत्वारवेर्भोग्यंशोध्यम् अन्यक्रियाधनलग्नवत्कार्या तद्दशमंभवेत् अथलग्नदशमभावावुक्तावन्यभावसाधनमाह । सषड्भेइति । लग्नंराशिषट्कयुतंजायासप्तमभावोभवति एवंसषड्भेतुर्यश्चतुर्थभावोभवति

॥६॥

एवंभावचतुष्टयंजातम् । अथलग्नोनतुर्यतः लग्नंचतुर्थभावाच्छोध्यम् शेषस्यषष्ठांशोराश्यादिस्तेनयुक्तंतनुर्लग्नंकार्यम् सलग्नद्वितीयभावयोःसंधिःस्यात् लग्नस्यविराम संधिःस्यात् धनभावस्यारंभसंधिरितिसर्वत्रज्ञेयम् अग्रेषष्ठांशयोजनादिति सएवागतसंधिःतेनषष्ठांशेनयुक्तोऽग्रेद्वितीयभावःस्यात् द्वितीयभावःषष्ठांशयुक्तःद्वितीय तृतीयभावयोःसंधिःस्यात् अयंषष्ठांशयुक्तःतृतीभावःस्यात् अयंषष्ठांशयुक्तःतृतीयचतुर्थभावयोःसंधिःस्यात् एवंत्रयःससंधयोभावाजाताः तदनंतरंअग्रेत्रयःससंध योभावाःसाध्याः तद्यथा पूर्वानीतषष्ठांशंरूपमध्येसंशोध्य अनेनराश्यादिनासुखभावोयुक्तश्चतुर्थपंचमभावयोःसंधिःस्यात् अयमेवसंधिःपुनस्तेनयुक्तःपंचमभावः स्यात् अनेनयुक्तःपंचमषष्ठभावयोःसंधिःस्यात् अयंतेनयुक्तःषष्ठभावोभवति अयंतेनयुक्तःषष्ठसप्तमभावयोःसंधिःस्यात् एवंषट्ससंधयोभावाजाताः एतेभार्धयुक्ता

अग्रेत्रयःषडेवंतेभार्धयुक्ताःपरेऽपिषट् ॥ खेटेभावसमंपूर्णफलसंधिसमेतुखम् ॥ २५ ॥ षष्ठोंऽशयुक्तनुःसंधिरग्रेषष्ठांशयोजनात् ॥ त्रयःससं धयोभावाःषष्ठांशोनैकयुक्सुखात् ॥ २६ ॥ भुक्तंभोग्यंस्वेष्टकालान्नशुद्ध्येत्त्रिंश३०न्निघ्नात्स्वोदयाप्तंलवाद्यम् ॥ हीनंयुक्तंभास्करेतत्तनुः स्याद्रात्रौलग्नंभार्धयुक्ताद्रवेस्तु ॥ २७ ॥

भार्धषड्राशयःतैर्युक्ताःसंतः अवशिष्टषड्भावाःससंधयःस्युः एवंभावसंधिनिष्पत्तिप्रयोजनमाह। खेटइति । योग्रहोयद्भावस्थोभवतिसचेद्भावस्यराश्यंशकलाविकला भिस्तुल्यःस्यात् तदासग्रहःतद्भावस्थंशुभमशुभंवाफलंपूर्णविंशतिविश्वात्मकंददाति संधितुल्येग्रहेशून्यंफलंभवति ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ अथसूर्यस्यभुक्तमथवाभोग्यं उक्तरीत्याचानीतंयद्यदिष्टकालघटीपलेभ्योनशुद्ध्येत् तदाकेनोपायेनलग्नसाधनंकर्तव्यमित्यतआह भुक्तमिति भुक्तंभोग्यंयदेष्टकालना डीपलेभ्योनशुद्ध्येत् तदाइष्टनाडीपलानित्रिंशद्गुणितानिकार्याणिसायनसूर्यस्यराश्युदयेनभाज्यानि एवंलवाद्यंग्राह्यम् तत् हीनंयुक्तंभास्करेकार्यं तद्यथा यदारवेर्भुक्त

 मानीतंभवति तदालवाद्यंफलंसूर्यमध्येहीनंकार्यम् यदाभोग्यमानीतंभवतितदालवाद्यंफलंसूर्यमध्येयुक्तंकार्यम् । तत्तनुःलग्नंस्यात् रात्रौलग्नसाधनंचेत्क्रियतेतदारा
शिषट्कयुक्ताद्रवेःसकाशाल्लग्नंसाध्यम् रात्रौदशमलग्नसाधनेऽपिराशिषट्कयुक्ताद्रवेः सकाशाद्भुक्तभोग्यंसाध्यम् अत्रोदाहरणम् अस्यजन्मभूमावुदयाः तात्कालिकोऽर्कः
॥ ७ ॥ ९।७।३०।६ अयनांशैः १८।२६ युक्तः ९।२५।५६।६ अस्यभोग्यांशैः ४।३।५४ मकरराशेरुदयो २९८ गुणितः १२११।२२।१२ अयंत्रिंश
३० द्भक्तः जातोभोग्यकालः ४०।२२।४४ अयमिष्टनाडी १२।१८।३० पलेभ्यः ७३८।३० शोधितः शेषं ६९७।१६ मकरादग्रेकुंभो
दयः २३९ शेषाच्छोधितेशेषम् ४५८।३७।१६ कुंभादग्रेमीनोदयः २०३ शेषाच्छोधितेशेषम् २५५।३७।१६ मीनादग्रेमेषोदयः २०३
शेषाच्छोधितेशेषम् ५२।३७।१६ मेषादग्रेवृषभोदयः २३९ अयंशेषात् ५२।३७।१६ नशुद्ध्यति अतःशेषम् ५२।३७।१६ खत्र्या ३०
हतं १५७८।३८ अशुद्धोदयेन २३९ भक्तंलब्धं अंशादिकम् ६।३६।१८ इदमशुद्धात्पूर्वमेषाद्गणनयाएकोराशिस्तेनयुक्तं १।६।३६।१८

जन्मभूमावुदयं			
	मे	२०३	मी
	वृ	२३९	कुं
	मि	२९८	म
	क	३४८	ध
	सिं	३५९	वृ
	क	३५३	तू

इदंअयनांशैः १८।२६ हीनंजातंलग्नं ०।१८।१०।१६ राशिषट्कयुतंजातंजायाभवनम् ६।१८।१०।१६ अथदशमलग्नस्योदाहरणम् तत्रलंको
दयाः दिनार्धम् १२।४४ दिनगतघटीभिः १२।१८।३० हीनंजातं पूर्वनतं ०।२५।३० अयमिष्टकालःलंकोदयैः कृत्वासायनांशसूर्यस्यभुक्त
भागागुणनीयाः उपरितनांकः त्रिंशद्धृतः लब्धंभुक्तकालः जातोभुक्तकालः २७९।१४।० अयंघटीपलेभ्यः २५।३० नशुद्ध्यति अतःशेषं
२५।३० त्रिंशद्गुणितं ७६५ स्वोदयेन ३२३ भुक्तंफलंलवादिकं २।२२।६ इदंराश्यादिसूर्यमध्ये ९।७।३०।६ हीनंजातं ९।५।८।० इदंरा
शिषट्कयुतं जातंसुखभवनं ३।५।८।० लग्नहीनचतुर्थभावस्यशेषं २।१६।५४।४४ इदंषड्भक्तंलब्धंराश्यादि ०।१२।४९।३७ अनेनयुक्तंलग्नं

लंकोदयचक्रम्			
	मे	२७८	मी
	वृ	२९९	कुं
	मि	३२३	म
	क	३२३	ध
	सिं	२९९	वृ
	क	२७८	तू

जातोलग्नस्यविरामसंधिः १।०।५९।५३ अयंषष्ठांशेनयुतोजातोद्वितीयभावः १।१३।४९।३० अयंषष्ठांशेनयुतोजातोद्वितीयभावस्यसंधिः १।२६।३९।७ अयंषष्ठांशे ॥ ७ ॥
नयुतोजातस्तृतीयभावः २।९।२८।४४ अयंषष्ठांशेनयुतोजातस्तृतीयभावस्यसंधिः २।२२।१८।२१ प्रागानीतषष्ठांशः ०।१२।४९।३७ अयंरूपाच्छोधितः शेषं

०।१७।१०।२३ अनेनसुखभावोयुक्तःजातः सुखभावस्यसंधिः ३।२२।१८।२३ अयंतेनयुक्तःजातःपंचमभावः ४।९।२८।४६ अयंतेनयुक्तःजातःपंचमभावस्यसंधिः ४।२६।३९।९ अयंतेनयुक्तःजातः षष्ठभावः ५।१३।४९।३२ अयंतेनयुक्तःजातोरिपुभावस्यसंधिः ६।०।५९।५५ एतेराशिषट्कयुक्ताः अवशिष्टाःससंधयोभावाजाताःसर्वेएकत्रलिख्यंते ॥ २७ ॥ अथभावस्थग्रहफलम् ॥ खेटेसंधिद्वयांतस्थेइति ॥ तद्यथा ग्रहे आरंभसंधेःसकाशात् अधिकेसतिविरामसंधेःसकाशात् न्यूनेसतितदाग्र

तन्वादिद्वादशभावाः ससंधयः स्युः

त.	ध.	स.	सु.	सु.	रि.	जा.	मृ.	ध.	क.	आ.	व्य.
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१८	१३	९	५	९	१३	१८	१३	९	५	९	१३
१०	४९	२८	८	२८	४९	१०	४९	२८	८	२८	४९
१६	३०	४४	०	४६	३२	१६	३०	४४	०	४६	३२
सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.	सं.
१	१	२	३	४	६	७	७	८	९	१०	०
०	२६	२२	२२	२६	०	०	२६	२२	२२	२६	०
५९	३९	१८	१८	३९	५९	५९	३९	१८	१८	३९	५९
५३	७	२१	२३	९	५५	५३	७	२१	२३	९	५५

खेटेसंधिद्वयांतस्थेफलंतद्भावजंभवेत्॥हीने-
ऽधिकेद्विसंधिभ्यांभावेपूर्वापरेफलम् ॥२८॥

लग्नकुंडली. | भावकुंडली.

२ १२ रा. ३ लग्नं. १ ११ १० मं. के. सू. बु. गु. ४ ५ श. ७ ९ चं. ६ शु. ८

२ १२ ३ भावः १ ११ मं. के. रा. ४ गु. बु. सू. १० ५ श. ७ ९ चं. ६ शु. ८

होयस्मिन्भावेवर्ततेतद्भावजंफलंभवेत् द्विसंधिभ्यांहीनेऽधिकेग्रहेसति पूर्वापरभावेफलंभवेत् तद्यथा आरंभसंधेःसकाशात्ग्रहेहीनेसति यद्भावोवर्ततेतद्भावात्पूर्वभावस्यफलंददाति यदाविरामसंधेःसकाशाद्ग्रहोऽधिकोभवति तदाअग्रिमभावस्यफलंददाति ॥ २८ ॥

अथग्रहाणांविंशोपकात्मकभावफलमाह उदाहरणमेवव्याख्या सूर्यः ९।७।३०।६ अस्यसंधिः ९।२२।१८।२३ अनयोरंतरं १४।४८।१७ विंशत्या २० गुणितं २९।६।५।४० भावः ९।५।८।० संधिः ९।२२।१८।२३ अनयोरंतरेण १७।२०।२३ भजेत् अथसवर्णितोभाज्यः १०६५९४० भाजकः ६१८२३ भाजकेनहतेभाज्ये यदाप्तंफलंतदेवविंशोपकाःस्मृताः १७।१४ एवंचंद्रादीनाम् । इतिरव्यादीनांविंशोपकात्मकानिभावफलानि ॥ २९ ॥ अथग्रहाणांबलाबलंवक्ष्यति । तच्चग्रहबलम

अथ द्रेक्काणचक्रंलिख्यते.

श्री	मे	वृ	मि	क	सि	क	तू	वृ	ध	म	कुं	मी
१०	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं	बु	गु	शु	श
२०	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं	बु	गु
३०	शु	श	सू	सो	मं	बु	गु	शु	श	सू	सो	मं

ग्रहसंध्यंतरंकार्यंविंशत्या२०गुणितंभजेत् ॥ भावसंध्यंतरेणाप्तंफलंविंशोपकाःस्मृताः ॥२९॥ भौमोशनः सौम्यशशीनवित्सितारेज्यार्किमंदांगिरसोग्रहेश्वराः ॥ आद्याःकुजाद्यारवितोऽपिमध्यमाःसितात्तृतीयाः क्रियतोद्दकाणपाः ॥ ३० ॥

धिकारंविनान अतस्तद्बलसाधनायादौराशीशद्रेक्काणेशानाह । भौमेति । मेषस्यभौमः वृषस्योशनाशुक्रः मिथुनस्यसौम्योबुधः कर्कस्यशशीचंद्रः सिंहस्यइनःरविः कन्यायाःवित्बुधः तुलायाःसितःशुक्रः वृश्चिकस्यारोभौमः धनुषःईज्योगुरुः मकरस्यार्किःशनिः कुंभस्यमंदःशनिः मीनस्यांगिराःगुरुः एतेग्रहेश्वराःद्वादशराशिस्वामिनोभवंति । अथद्रेक्काणस्वामिनउच्यंते । आद्याइति । राशेस्तृतीयांशोदशांशात्मकोद्रेक्काणउच्यते । एकस्मिन्राशौत्रयोद्रेक्काणाः अतःएकस्मिन्राशौ कियत्संख्याकोद्रेक्काणोस्तीतिविचार्यः प्रथमश्चेत्तर्हिभौमात् द्वितीयश्चेद्रवेः तृतीयश्चेच्छुक्रात् अनयारीत्याक्रियतः मेषादिद्वादशराशिषुद्रेक्काणपाःद्रेक्काणस्वामिनोभवंति । इतिद्रेक्काणचक्रम् ॥ ३० ॥

अथहोराद्रेक्काणतुर्यांशानामधीशानाहतत्रादौहोरेशानाह । ओजेइति । ओजेविषमराशौगृहार्धपंचदशभागाःतत्प्रमितेतत्प्रमाणे रवींद्वोर्होरेविचिंत्येज्ञेये । तद्यथा। प्रथमपंचदशभागमध्येसूर्यस्यतदनंतरंचंद्रस्य । तथासमेसमराशौ चंद्ररव्योर्विचिंत्ये ॥ अथद्रेक्काणेशाउच्यंते । राशेस्त्रिभागोदशांशपरिमितोद्रेक्काणोज्ञेयः यस्यद्रेक्काणविचारःक्रियते सचेत्प्रथमविभागमध्येतदासयस्मिन्राशौतिष्ठति तद्राशिस्वामिनएवद्रेक्काणाधीशत्वम् । द्वितीयद्रेक्काणश्चेत्तदास्वराशितःपंचमोयोराशिस्तत्स्वामिनएवद्रेक्काणेशत्वम्। तथा तृतीयद्रेक्काणश्चेत्तदास्वराशेःसकाशान्नवमोयोराशिः तत्स्वामिनएवद्रेक्काणाधीशत्वम् ॥ अथतुर्यांशस्वामिनउच्यंते। स्वर्क्षजकेंद्रनाथाइति । स्वर्क्षग्रहाधिष्ठितोयोराशिस्तस्माज्जातानिकेंद्राणितन्नाथाः चतुर्थांशस्वामिनः । तद्यथा । राशेस्त्रिंशदंशास्तस्यचतुर्थांशः सार्धाःसप्त ७।३० तत्रप्रथमवि

ओजेरवींद्वोःसमइंदुरव्योर्होरेगृहार्धप्रमितेविचिंत्ये ॥ द्रेक्काणपाःस्वेषुनवर्क्षनाथास्तुर्यांशपाःस्वर्क्षजकेंद्रनाथाः ॥ ४२ ॥ ओजर्क्षेपंचमांशेशाःकुजार्कीज्यज्ञभार्गवाः ॥ समभेव्यत्ययाज्ज्ञेयाद्वादशांशाःस्वभात्स्मृताः ॥ ४३ ॥

भागमध्ये ७।३० स्वर्क्षस्वराशिस्वामिनएवाधिपत्यं । द्वितीयविभागमध्ये १५।० केंद्रनाथः स्वराशेःसकाशात् स्वचतुर्थोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यं । तृतीयविभागमध्ये २२।३० स्वराशेः सकाशात्सप्तमोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यं चतुर्थविभागमध्ये ३० स्वराशेः सकाशाद्दशमोयोराशिः तत्स्वामिनएवाधिपत्यम् ॥ ४२ ॥ अथपंचमांशेशद्वादशांशेशानाह ओजर्क्षेइति। पंचमांशप्रमाणंषडंशाः ६ एवंराशौपंचभवंति तत्रौजर्क्षेविषमराशौ प्रथमपंचमांशस्वामीकुजः द्वितीयपंचमांशस्वामीआर्किःशनिः तृतीयपंचमांशस्वामीईज्योगुरुः चतुर्थपंचमस्वामीज्ञोबुधः पंचमपंचमांशस्वामीभार्गवः शुक्रः । समभेसमराशौव्यत्ययाद्विपरीता

१ विषमराशौ पूर्वपरार्धभागस्य होरयोरीशौ रवींदू तथा समराशौ पूर्वपरार्धभागस्य होरयोरीशौ इंदुरवी इति ज्ञेयम् । २ प्रथमचतुर्थसप्तमदशमानिइति ।

ज्ञेयाः । तद्यथा । समराशौप्रथमपंचांशस्वामीशुक्रः द्वितीयपंचांशस्वामीबुधः तृतीयपचांशस्वामीगुरुः चतुर्थपंचांशस्वामीशनिः पंचमपंचांशस्वामीभौमः । अथद्वादशांशस्वामिनउच्यंते । द्वादशांशाः स्वभात्स्वराशेःसकाशात्स्मृताः । तद्यथा । द्वादशांशप्रमाणंसार्धमंशद्वयं २।३० एवंराशौद्वादशभवंति । तेयथा । एतत्प्रमाणेनयत्संख्येंशेग्रहस्तिष्ठति स्वराशितस्तत्संख्यराशेर्द्वादशांशेशोज्ञेयः ॥ ४३ ॥ अथषट्सप्ताष्टनवदशैकादशांशेशानयनमाह । लवीकृत इति । व्योमचरोग्रहोलवीकृतःयथाराशयस्त्रिंशद्गुणिताः अधःस्थितांशयुताः एवंग्रहोंऽशात्मकःकार्यः षट्सु स्थानेस्थाप्यः क्रमेण अंग ६ शैल ७ वसु ८ अंक ९ दिक् १० रुद्र ११ गुणाः सतत्रखरामैः ३० त्रिंशताभक्तोयल्लब्धंतेगतास्तर्कनगाष्टनंददिग्रुद्रभागाभवंति एतेकुयुताःएकयुक्ताःसंतः क्रियान्मेषमारभ्यग णनायांयत्रविश्रांतिः तद्राशिस्वामीतद्वर्गस्यज्ञेयः एकयुक्तलब्धंयदिद्वादशाधिकंभवतितदाद्वादशभिः १२ तष्टंकार्यम् उदाहरणम् सूर्यः ९।७।३०।६ एतस्यमकरराा

लवीकृतोव्योमचरोंगशैलवस्वंकदिग्रुद्रगुणाःखरामैः ॥ भक्तोगतास्तर्कनगाष्टनंददिग्रुद्रभागाःकुयुताःक्रियात्स्युः ॥ ४४ ॥

शौस्थितत्वात्गृहेशः शनिः । अथहोरामकरराशौप्रथमपंचदशभागमध्येऽस्ति अतोहोरेशःचंद्रः । अत्रत्रिलवःसूर्यः प्रथमभागमध्येऽस्ति अतोद्रेक्काणाधीशः शनिः । अथचतुर्लवः सूर्योद्वितीयचतुर्थांशमध्येवर्तते अतःकारणात्मकरराशेःसकाशात् चतुर्थोराशिर्मेषः तत्स्वामीभौमः एवंचतुर्लवस्वामीभौमः । अथपंच मांशःसूर्यः समराशौद्वितीयविभागमध्येवर्ततेअतः पंचमांशः स्वामीबुधः । अथषडंशः सूर्यस्यांशाः २७७।३०।६ षड्गुणिताः जाताः १६६५०।३६ त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ५५ कु १ युक्तं ५६ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ८ मेषाद्गणनयाजातोवृश्चिकराशिः तत्स्वामीभौमः एवंजातःषडंशःस्वामीभौमः । अथसप्तांशः अंशाः २७७। ३०।६ सप्तभिर्गुणिताः १९४२।३०।४२ त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ६४ कुयुक्तं ६५ द्वादशभि १२ स्तष्टंशेषं ५ मेषाद्गणनयाजातः सिंहराशिः तत्स्वामीसूर्यः एवंजातः स प्तांशःस्वामीसूर्यः । अथाष्टांशः अंशाः२७७।३०।६ अष्टभिर्गुणिताः २२२०।०।४८ त्रिंशद्भक्ताःलब्धं ७४ कुयुतं ७५ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ३ मेषाद्गणनयाजातो

मिथुनराशिः तत्स्वामीबुधः एवमष्टमांशःस्वामीबुधः। अथनवांशः अंशाः २७७।३०।६ नवभिर्गुणिताः २४ ९७।३०।५४ त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ८३ कुयुतं ८४ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं० मेषाद्गणनयाजातोमीनराशीः त त्स्वामीगुरुः एवंजातोनवांशःस्वामीगुरुः। अथदशांशः अंशाः २७७।३०।६ दशभिर्गुणिताः २७७८।१।० त्रिंशद्भक्ताः लब्धं ९२ कुयुतं ९३ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ९ मेषाद्गणनयाजातोधनराशिः तत्स्वामीगुरुः एवंजातोदशांशस्वामीगुरुः। अथैकादशांशः २७७।३०।६ एकादशभिर्गुणिताः ३०५२।३१।६ त्रिंशद्भक्तः लब्धं १०१ कुयुतं १०२ द्वादशभि १२ स्तष्टं शेषं ६ मेषाद्गणनयाजातःकन्याराशिः तत्स्वामीबुधः एवंजा

एवंद्वादशवर्गीस्याद्ग्रहाणांबलसिद्धये ॥ स्वोच्चमित्रशुभाःश्रेष्ठानीचारिक्रूरतोऽशुभाः ॥४५॥

तः एकादशस्वामीबुधः। अथद्वादशांशः २ एवंद्वादशांशविभागगणनयाचतुर्थविभागमध्येवर्तते अतःकार णात्मकराद्गणनयाजातश्चतुर्थोमेषराशिः तत्स्वामीभौमः एवंजातोद्वादशांशस्वामीभौमः एवंचंद्रादीनाम पिज्ञेयम् ॥ ४४ ॥ अथद्वादशवर्ग्युपसंहारंतत्फलंचाह। एवमिति। एवंग्रहाणांबलसिद्धयेद्वादशवर्गीस्यात् सा द्वादशवर्गीस्वोच्चमित्रशुभाः श्रेष्ठानीचारिक्रूरतोअशुभाश्च। तद्यथा। यस्यग्रहस्यद्वादशवर्गीक्रियते सचेत्स्वगृ हादिषु अथवास्वोच्चवर्गे अथवा शुभग्रहस्यवर्गेतिष्ठति तदाश्रेष्ठाशुभफलदात्री तथा सग्रहोयदिनीचवर्गे अथ

एतत्पंचवर्गीबलचक्रंलिख्यते.

ग्रहाः	सूर्यः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः	ग्रहाः
गृ०	७ ३०	७ ३०	७ ३०	७ ३०	३० ०	१५ ०	१५ ०	गृ०
उ०	९ ४३	४ ३२	१५ १०	१० १८	० ३६	६ २३	१८ ३२	उ०
हृ०	७ ३०	४ ४५	७ ३०	७ ३०	१५ ०	७ ३०	१५ ०	हृ०
त्रै०	५ ०	२ ३०	२ ३०	२ ३०	७ ३०	१० ०	५ ०	त्रै०
मु०	२ ३०	५ ०	२ ३०	१ १५	५ ०	२ ३०	३ ४५	मु०
यो०	३२ १३	२३ १७	३५ १०	२९ ३	५८ ६	४१ २३	५७ १७	यो०
वि०	८ ३	५ ४९	८ ४७	७ १५	१५ ३१	१० २०	१४ १९	वि०

वाशत्रुवर्गे अथवापापग्रहस्यवर्गेवातिष्ठतितदाअशुभादुष्टफलदात्री ॥ ४५ ॥

अथद्वादशवर्ग्यांशुभपापग्रहवर्गफलनिर्णयःकथंस्यादित्यतआह। एवमिति। एवंग्रहाणांशुभपापवर्गपंक्तिद्वयंवीक्ष्य तद्यथा पूर्वोक्तप्रकारे णग्रहाणांद्वादशवर्गीकार्या तत्रग्रहहोरादिद्वादशस्थानेषुकियंतः शुभग्रहवर्गाः पापवर्गाश्चकियंतइतिविचार्य शुभग्रहसंख्याभिन्नालेख्या पापग्रहसंख्याभिन्नालेख्या पंक्तिद्वयस्यांतरंकार्यम् इति। यदिशुभाधिकत्वंशुभग्रहस्यशेषमवशिष्टंतदातद्ग्रहस्यदशाफलंभावफलंचशुभमे ववाच्यम् यदिअशुभाधिकत्वं अशुभग्रहस्यशेषमवशिष्टंतदातद्ग्रहस्यदशाफलंभावफलंचाशुभमेववाच्यम् ॥ ४६ ॥ अथग्रहभेदेनसौ

एवंग्रहाणांशुभपापवर्गपंक्तिद्वयंवीक्ष्यशुभाधिकत्वे ॥ दशाफलंभावफलं च वाच्यंशुभंत्वनिष्टंत्वशुभाधिकत्वे ॥ ४६ ॥ क्रूरोऽपिसौम्योधिकवर्गशालीशु भोऽतिसौम्यःशुभखेचरश्चेत् ॥ सौम्योऽपिपापाधिकवर्गयोगान्निष्टोऽतिनिंद्यः खलुपापखेटः ॥ ४७ ॥

द्वादशांशचक्रंलिख्यते.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
२	५	७	१०	१२	१५	१७	२०	२२	२५	२७	३०
३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०

म्यपापवर्गभेदेनचफलतारतम्यमाह। क्रूरोपीति। यस्यग्रहस्यद्वादशवर्गिकाक्रियते सचेत्क्रूरोपि यदिपापग्रहोपि भवतिद्वादशवर्ग्यांसौ म्यग्रहाधिकवर्गेणशालतेयुक्तोभवतितदाशुभःशुभफलदः। शुभखेचरश्चेत् तद्यथा यस्यग्रहस्यद्वादशवर्गिकाक्रियतेसयदिशुभग्रहोभव ति द्वादशवर्ग्यांशुभग्रहाधिकवर्गप्राप्तोभवति तदाऽतिसौम्यः अत्यंतशुभफलदाता । सौम्योऽपिपापाधिकवर्गयोगान्निष्टः। तद्यथा यस्यद्वादशवर्गिकाक्रियते सयदिशुभग्रहोभवति द्वादशवर्ग्यांपापग्रहाधिकवर्गप्राप्तोभवति तदानिष्टःअशुभफलदः । पापखेटः। त

एतत्द्वादशवर्गीचक्रम्.

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ग्रहाः
श	बु	गु	गु	गु	मं	शु	प्रथ.
चं	सू	सू	सू	चं	सू	सू	द्वि.
श	शु	शु	मं	शु	चं	शु	तृ.
मं	गु	गु	गु	बु	सू	शु	चतु.
बु	श	गु	गु	शु	मं	शु	पंच.
मं	श	बु	शु	बु	श	शु	षडं.
सू	शु	गु	श	बु	शु	मं	सप्त.
बु	श	शु	मं	शु	बु	शु	अष्ट.
गु	चं	सू	चं	शु	श	गु	नव.
शु	श	सू	मं	बु	श	गु	दश.
बु	चं	श	गु	बु	शु	गु	एका.
मं	शु	शु	मं	मं	सू	गु	द्वाश.

यथा यस्यद्वादशवर्गिकाक्रियतेसयदिपापग्रहोभवति द्वादशवर्ग्यांपापग्रहादिकवर्गप्राप्तोभवति तदाअतिनिंद्यः अत्यंतदुष्टफलदाता ॥ ४७ ॥ अथद्वादश भावानांशुभाशुभफलमाह । राशीशेति । तनोर्लग्नस्याप्यनयैवरीत्याशुभग्रहाधिकपापग्रहाधिकवर्गशालित्वेनशुभाशुभफलंचिंत्यंविचार्यम् । यथा । यदिलग्नंशुभग्र हाधिकवर्गशालिस्यादथवालग्नस्वामीशुभग्रहः सन्मित्रगृहेस्वगृहेस्वोच्चेवा तदाशुभफलंज्ञेयम् । यदिलग्नंस्वामिसमगृहेवर्ततें तदाशुभाशुभफलाभावः । यदिलग्नं पापग्रहाधिकवर्गशालिस्यादथवास्वामीपापग्रहः सन्शत्रुगृहेनीचेवा तदाशुभंफलंज्ञेयम् । एवंसर्वेष्वपिभावेषुलग्नादिद्वादशभावेषुचवर्गचक्रंद्वादशवर्गिकाकार्या तां दृष्ट्वाभावस्यशुभाशुभफलमनयैव रीत्याऊहनीयंविचारणीयम् ॥ इतिद्वादशवर्गिका ॥ ४८ ॥ अथलग्नेकिंविचार्यमित्यतआह । शरीरेति । वर्षलग्नंप्रश्नलग्नंचांगीकृ

राशीशमित्रोच्चरिपुक्रमेणचिंत्यंतनोरप्यनयैवरीत्या ॥ भावेषुसर्वेष्वपिवर्गचक्रंविलोक्यतत्तत्फलमूहनीयम् ॥ ४८ ॥ शरीरवर्णचिह्नायु र्वयोमानंसुखासुखम् ॥ जातिःशीलंचमतिमांल्लग्नात्सर्वंविचिंतयेत् ॥ ४९ ॥ सुवर्णरूप्यरत्नानिधातुर्द्रव्यंसखाधने ॥ विक्रमेभ्रातृभृत्याध्व पित्र्यस्खलनसाहसम् ॥ ५० ॥

त्यशरीरादिसर्वंविचार्यम् । तद्यथा । स्वशरीरंकृशंपुष्टंच वर्णः रक्तःश्वेतः शुकतनुनिभइत्यादि चिह्नंमशकादि आयुर्जीवनंकियत् वयोमानंबाल्यंयौवनंवार्धकमि ति सुखं असुखंदुःखं जातिःब्राह्मणादिः शीलमाचरणं एवंमतिमान्बुद्धिमान्लग्नात्सर्वंविचिंतयेत् ॥ ४९ ॥ अथधनभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । सुवर्णेति । सुवर्ण रूप्यरत्नानि धातुःगैरिकादिः द्रव्यंकांस्यादि सखामैत्रीविचारः धनेधनभवनेएतावद्विचार्यम् । अथसहजभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । विक्रमेइति । विक्रमेसहज भवनेएतावद्विचार्यम् भ्रातासहजः भृत्यःसेवकः अध्वायानं पित्र्यंपितुःसंबंधि स्खलनंकार्यभ्रंशः साहसंसाहसकर्म एतानिसहजभवनेविचार्याणि ॥ ५० ॥

४

अथचतुर्थभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । पितृवित्तमिति । पितृवित्तंपितुर्द्रव्यम् निधिःनिक्षिप्तवस्तु क्षेत्रंकृष्यादि गृहम् भूमिः तुर्यतः चतुर्थभवनेएतावद्विचार्यम् ।
अथपंचमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । पुत्रेइति पुत्रेपंचमभवनेएतावद्विचार्यम् । मंत्रः धनोपायः गर्भः विद्या आत्मजःपुत्रः एतेषांईक्षणमवलोकनंकार्यम् ॥५१॥
अथषष्ठभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । रिपाविति । रिपौषष्ठभवनएतावद्विचार्यम् मातुलः मांद्यंरोगः अरिःशत्रुः चतुष्पाद्गवादिः बंदःपराश्रयः भीर्भयम् व्रणःक्षतम्
इति । अथसप्तमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । द्यूनइति । द्यूनेसप्तमभवनेएतावद्विचार्यम् कलत्रंजाया वाणिज्यंवणिक्कर्म नष्टंनष्टवस्तु विस्मृतिःविस्मरणं एतेषांसं
कथाकथनं हृतंहृतद्रव्यंतस्यअध्वामार्गविचारः कलिःकलहविचारः मार्गादियात्राविचारः द्यूनेसप्तमभवनेशुभःपापोवाविद्यमानोग्रहः अशुभःअनिष्टफलदः ॥५२॥

पितृवित्तंनिधिक्षेत्रंगृहंभूमिश्चतुर्यतः ॥ पुत्रेमंत्रधनोपायगर्भविद्यात्मजेक्षणम् ॥ ५१ ॥ रिपौमातुलमांद्यारिचतुष्पाद्बंदभीर्व्रणान् ॥
द्यूनेकलत्रवाणिज्यनष्टविस्मृतिसंकथा ॥ हृताध्वकलिमार्गादिचिंत्यंद्यूनेग्रहोऽशुभः ॥ ५२ ॥ मृत्यौचिरंतनंद्रव्यंमृतवित्तंरणोरिपुः ॥ दु
र्गस्थानंमृतिर्नष्टंपरीवारोमनोव्यथा ॥ ५३ ॥ धर्मेरतिस्तथापंथाधर्मोपायंविचिंतयेत् ॥ व्योम्निमुद्रांपरंपुण्यंराज्यंवृद्धिंचपैतृकम् ॥ ५४ ॥

अथाष्टभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । मृत्याविति । मृत्यौअष्टमस्थानेएतावद्विचार्यम् । चिरंतनंद्रव्यंप्राचीनंद्रव्यम् । मृतवित्तंमृतस्यवित्तम् रणःसंग्रामः रिपुःशत्रुः
दुर्गस्थानं मृतिर्मरणम् नष्टंनष्टवस्तु परीवारःकुटुंबम् मनोव्यथामानसीव्यथा ॥ ५३ ॥ अथनवमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह । धर्मेइति । धर्मेनवमस्थानेएतावद्वि
चार्यम् रतिःक्रीडा पंथाःयात्राविचारः धर्मोपायंधर्मसाधनम् विचिंतयेत् । अथदशमभवनेकिंविचार्यमित्यतआह व्योम्नीति । व्योम्निदशमभावेएतावद्विचार्यम् ।
मुद्रांराजमुद्रां परंपुण्यंउत्कृष्टपुण्यं राज्यं वृद्धिंभागवृद्धिं पैतृकंपितुःसंबंधि ॥ ५४ ॥

अथैकादशभवनेकिंविचार्यमित्यतआह। आयेइति। आयेएकादशस्थानेएतावद्विचार्यम् सर्वार्थःसर्वद्रव्यप्रयोजनम् धान्यार्घःधान्यमौल्यम् कन्या मित्रं चतुष्पदः गजाश्वादि राज्ञःवित्तंराजद्रव्यम् परीवारःकुटुंबविचारः भूरिशःभूयांसः लाभोपायाःप्राप्त्युपायाः ॥ ५५ ॥ अथव्ययभवनेकिंविचार्यमित्यतआह। व्ययेइति। व्ययेद्वादशभवनेएतावद्विचार्यम् वैरिनिरोधःशत्रुकृतावरोधः आर्तिःपीडा व्ययादि एतावद्विचिंतयेत् ॥ ५६ ॥ अथबलिष्ठग्रहस्यलक्षणमाह। लग्नेति। लग्नं अंबु चतुर्थम् द्यूनंसप्तमम् कर्मदशमम् एतेषांस्थानानांकेंद्रंकंटकचतुष्टयंचेतिसंज्ञाकृता अत्रकेंद्रेस्थितःखेटोग्रहोबलीज्ञेयः तथापि चतुर्थसप्तमदशमस्थानापेक्षयालग्नसंस्थो ग्रहोविशेषेणबलीज्ञेयः ॥ ५७ ॥ अथग्रहाणांशुभस्थानानिवदन्बलिष्ठयोगमाह। लग्नेति। लग्नं कर्मदशमम् अस्तंसप्तमम् तुर्यंचतुर्थम् आयंएकादशम् सुतंपंच

आयेसर्वार्थधान्यार्घकन्यामित्रचतुष्पदाः ॥ राज्ञोवित्तंपरीवारोलाभोपायांश्चभूरिशः ॥ ५५ ॥ व्ययेवैरिनिरोधार्तिव्ययादिपरिचिंतयेत् ॥ ५६ ॥ लग्नांबुद्यूनकर्माणिकेंद्रमुक्तंचकंटकम् ॥ चतुष्टयंचात्रखेटोबलीलग्नेविशेषतः ॥ ५७ ॥ लग्नकर्मास्ततुर्यायसुतांकस्थोबलीग्रहः ॥ यथाऽऽदिमंविशेषेणसत्रिवित्तेषुचंद्रमाः ॥ ५८ ॥

मम् अंकंनवमम् एषुस्थोनेषुग्रहोबली तत्र यथादिममादिमस्थानमनतिक्रम्य यथादिममग्रिमस्थानापेक्षयापूर्वपूर्वस्थोग्रहोविशेषेणबलिष्ठः तद्यथा आदौनवमस्थोग्र होबलिष्ठस्तदपेक्षयापंचमस्थोबलिष्ठस्तदपेक्षयाएकादशस्तदपेक्षयाचतुर्थस्तदपेक्षयासप्तमस्तदपेक्षयादशमस्तदपेक्षयालग्नस्थोबलिष्ठइत्यर्थः एतत्तु सर्वग्रहाणांसाधार णबलमुक्तम्। अथचंद्रमाः सत्रिवित्तेषुतृतीयद्वितीयसहितेषुपूर्वोक्तेषुस्थानेषुबलीज्ञेयः तत्र द्वितीयेबलिष्ठश्चंद्रस्तदपेक्षयातृतीयेबलिष्ठस्तदपेक्षयानवमस्तदपेक्षयापं चमस्थस्ततःपूर्ववज्ज्ञेयः ॥ ५८ ॥

अथभौमः । कुजइति । कुजोभौमः सत्रिषुतृतीयस्थानसहितेषुप्रागुक्तेषुस्थानेषुबलिष्ठोज्ञेयः तत्र भौमस्तृतीयेबलिष्ठस्तदपेक्षयानवमस्थस्ततःपूर्ववज्ज्ञेयः एवमेतत् स्थानस्थंग्रहंपृच्छायांप्रश्नलग्नेसूतौजन्मनि अन्यत्रवर्षलग्नादौचचिंतयेत् इत्थममुनाप्रकारेणनवसंख्याकाभावाःशस्ताःशुभफलदाःस्युः ग्रहाधिष्ठिताद्वादशाष्टमषष्ठ भावाअशुभाःस्युः इमेद्वादशाष्टमषष्ठभावाअधिष्ठितग्रहदीप्तांशान् अतिक्रम्यवर्तंते तदातेऽपिभावाःशस्ताःशुभफलदातारःस्युरितिचिंतयेत् तत्राप्यधिष्ठितग्रह दीप्तांशमध्येइमेरिःफाष्टमरिपुभावायदिस्युस्तदैवानिष्टाइत्यर्थः ॥ ५९ ॥ अथत्रैराशिकस्वामिनआह । त्रिराशिपाइति । दिनेदिवावर्षप्रवेशेमेषाच्चतुर्णांराशीनांसूर्य सितार्किशुक्राःस्वामिनःस्युः तद्यथा दिवावर्षप्रवेशेमेषलग्नंतदासूर्यः वृषस्यशुक्रः मिथुनस्यार्किःशनिः कर्कस्यशुक्रः निशिरात्रौवर्षप्रवेशेमेषादीनांचतुर्णांराशीनांइ

कुजःसत्रिषुपृच्छायांसूतौचान्यत्रचिंतयेत् ॥ भावानवेत्थंशस्ताःस्यूरिःफाष्टरिपवोऽशुभाः ॥ दीप्तां शातिक्रमेशस्ताइमेऽपीतिविचिंतयेत् ॥ ५९ ॥ त्रिराशिपाःसूर्यसितार्किशुक्रादिनेनिशीज्येंदुबुध क्षमाजाः ॥ मेषाच्चतुर्णांहरिभाद्विलोमंनित्यंपरेष्वार्किकुजेज्यचंद्राः ॥ ६० ॥

इदंत्रैराशिकस्वामियंत्रम्.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
सू	शु	श	शु	गु	चं	बु	मं	श	मं	गु	चं	दिवा
गु	चं	बु	मं	र	शु	श	शु	श	मं	गु	चं	रात्रौ

ज्येंदुबुधक्षमाजाःस्वामिनः तद्यथा रात्रौमेषस्यस्वामीगुरुः वृषस्यचंद्रः मिथुनस्यबुधः कर्कस्यभौमः एते । हरिभात्सिंहाच्चतुर्णांराशीनांविलोमंविपरीतंज्ञेयम् मे षादीनांयेदिनेशास्तेसिंहादीनांरात्रावीशाः येमेषादीनांरात्रीशास्तेसिंहादीनांदिनेशाइत्यर्थः तद्यथा दिनेसिंहलग्नस्यगुरुः कन्यायाश्चंद्रः तुलायाबुधः वृश्चिकस्य भौमः रात्रौसिंहस्यसूर्यः कन्यायाःशुक्रः तुलायाःशनिः वृश्चिकस्यशुक्रः परेषुधनुरादिषुचतुर्षुराशिषु नित्यंसदा दिवारात्रौ वर्षप्रवेशे आर्किकुजेज्यचंद्राः स्वामि नः तद्यथा धनुषःशनिः मकरस्यभौमः कुंभस्यगुरुः मीनस्यचंद्रः । दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिधनुरादीनांदिनरात्रीशयोर्विपर्ययोनास्तीत्यर्थः ॥ ६० ॥

अथैतस्यप्रयोजनमाह । वर्षेशार्थमिति । एतेवर्षेशार्थंवर्षेशनिर्णयार्थंदिननिशाविभागेनत्रिराशिपाउक्ताः पंचवर्गीबलाद्यर्थंपूर्वोक्तान्द्रेक्काणेशान्विचिंतयेत् ॥ ६१ ॥
अथक्रमप्राप्तोदाहरणप्रदर्शनार्थंवर्षतंत्रोक्तंचतुर्भिःश्लोकैर्वर्षेशनिर्णयमाह । तत्रादौअधिकारिणश्चाह । जन्मेति । जन्मलग्नपतिःजन्मलग्नस्वामी । अब्दलग्नपोवर्षल
ग्नस्वामी मुंथहाधिपोमुंथहास्वामी त्रिराशिपःत्रैराशिकस्वामी सूर्यसितार्किशुक्राइत्यादिनात्रैराशिकेश्वरोज्ञेयः अह्निदिवावर्षप्रवेशेसूर्यराशिपतिर्दिनेशोज्ञेयः निशिरा
त्रौवर्षप्रवेशेसति चंद्रभाधीश्वरःचंद्राधिष्ठितराशीशोज्ञेयः सएवरात्रिस्वामीज्ञेयइत्यर्थः अनयारीत्याग्रहपंचकंविमृश्यविचार्य ॥ ६२ ॥ एवंपंचाधिकारिणोज्ञात्वा
तेषांदृग्बलंपंचवर्गीबलंचज्ञात्वावर्षपतिनिर्णयमाह । बलीयइति । एषांपंचानामधिकारिणांमध्येयोग्रहोबलीपंचवर्ग्याबलाधिकस्तनुंलग्नंईक्षमाणःपश्यति सवर्षपोव

वर्षेशार्थंदिननिशाविभागोक्तास्त्रिराशिपाः ॥ पंचवर्गीबलाद्यर्थंद्रेक्काणेशान्विचिंतयेत् ॥ ६१ ॥ जन्मलग्नपतिरब्दलग्नपोमुंथहाधिपइतस्त्रि
राशिपः ॥ सूर्यराशिपतिरह्निचंद्रभाधीश्वरोनिशिविमृश्यपंचकम् ॥ ६२ ॥ बलीयएषांतनुमीक्षमाणःसवर्षपोलग्नमनीक्षमाणः ॥ नैवाब्दपो
दृष्ट्यतिरेकतःस्याद्बलस्यसाम्येविदुरेवमाद्याः ॥ ६३ ॥ दृगादिसाम्येप्यथनिर्बलत्वेवर्षाधिपःस्यान्मुथहेश्वरस्तु ॥ पंचापिचेन्नोतनुमी
क्षमाणावीर्याधिकोऽब्दस्यविभुर्विचिंत्यः ॥ ६४ ॥

र्षस्वामीज्ञेयः । यदाबलिष्ठोऽपिग्रहोलग्नमनीक्षमाणः लग्नंनपश्यतितदावर्षाधिपोनैवस्यात् । यदाबलस्यसाम्येपंचवर्ग्यासर्वेतुल्यबलास्तदादृष्ट्यतिरेकतःस्यात् ।
यथायोऽधिकदृष्ट्यालग्नंपश्यतिसवर्षाधीशइति एवमाद्याविदुःवदंति ॥ ६३ ॥ दृष्टिसाम्येचाह । दृगिति । सर्वेषांदृक्साम्येदृष्टिसाम्ये आदिशब्दाद्बलसाम्येऽपि
अथवानिर्बलत्वेवर्षाधिपोवर्षेश्वरःमुंथहेश्वरःस्यात् चेत्पंचाधिकारिणःसबलायद्यपितनुंलग्नंनेक्षमाणाःनपश्यंति तथापिवीर्याधिकःअंकतोयस्यैवंबलमधिकंसएवा
ब्दस्य वर्षस्यविभुःस्वामीविचिंत्यः ॥ ६४ ॥

अथकेनचिन्मतेनदृष्टिबलसाम्येवर्षाधिपतिनिर्णयमाह । बलादीति । बलसाम्येआदिशब्दादृष्टिसाम्येच । अह्निदिवावर्षप्रवेशेरविराशिपःरव्याक्रांतराशीश्वरोज्ञेयः । निशिरात्रौवर्षप्रवेशेइंदुराशीट्चंद्राक्रांतराशीश्वरोवर्षाधीश्वरोज्ञेयइतिकेचिदाहुः । अथोत्तरार्धेविशेषमाह । येनेत्थशालइति । यउक्तप्रकारेणशशीचंद्रःअब्दविभुःवर्षस्वामीजातः सयदियेनपंचाधिकारिमध्यस्थितेनग्रहेणसहेत्थशालंकुरुते तदासएववर्षाधिपोवर्षस्वामीकल्प्यः । अन्यथात्वेइत्थशालयोगाभावेचंद्रभपश्चंद्राक्रांतराशीश्वरोवर्षाधिपोज्ञेयः ॥६५॥ अथमुंथानयनमाह । स्वेति । यदाजन्मजातंतस्मिन्समयेयल्लग्नंतदासैवमुथहा । सामुथहास्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षएकैकराशिवृद्ध्याभ्रमति ।

बलादिसाम्येरविराशिपोऽह्निनिशींदुराशीडितिकेचिदाहुः ॥ येनेत्थशालोऽब्दविभुःशशीसवर्षाधिपश्चंद्रभपोऽन्यथात्वे ॥ ६५ ॥ स्वजन्मलग्नात्प्रतिवर्षमेकैकराशिभोगान्मुथहाभ्रमेण ॥ स्वजन्मलग्नंरवितष्टयातंशरघ्नुतंसाभमुखेंथिहास्यात् ॥ ६६ ॥ प्रत्यहंशरलिप्ताभिर्वर्धतेसानुपाततः ॥ सार्धमंशद्वयंमासइत्याहुःकेपिसूरयः ॥ ६७ ॥ भोग्याराहोर्लवास्तस्यमुखंपृष्ठंगतालवाः ॥ ततःसप्तमभंपुच्छंविमृश्येतिफलंवदेत् ॥ ६८ ॥

तद्यथा ॥ जन्मलग्नंकन्याजन्मसमयेतत्रैवमुथहा । द्वितीयवर्षेतुलायामित्यादिर्मुथहोत्पत्तिप्रकारइष्टवर्षेभवति । अथमुथहानयनम् । राश्यादिस्वजन्मलग्नंयातशरघ्नुतंजन्मकालाद्गतवर्षगणेनयुक्तं द्वादशभिस्तष्टंसाशेषप्रमिताभमुखाराश्यादिइंथिहा मुथहास्यात् । उदाहरणम् । जन्मलग्नम् ५।१०।५३।५० गतवर्षगणेनयुक्तम् ४२।१०।५३।५० द्वादशभिस्तष्टम् । शेषांकप्रमिताजाताराश्यादिर्मुथहा ६।१०।५३।५० ॥ ६६ ॥ स्पष्टमिदंपद्यम् ॥ ६७ ॥ अथराहोर्मुखपृष्ठपुच्छानांलक्षणमाह । भोग्येतियस्मिन्राशौराहुरस्तितेनवक्रगतिनायेभोग्याअंशास्तेमुखसंज्ञाः । येगतालवाः भुक्तलवाःतेपुच्छसंज्ञाः । ततःसप्तमंभवनंततोराहोःसप्तमंसप्तमराशिःपुच्छसंज्ञक

तिविम्ृश्यविचार्यमुथहायाःफलंवदेत्। अथोक्तप्रकारेणवर्षेशनिर्णयः तत्रादौजन्मलग्नेबुधः। वर्षलग्नेशोभोमः मुंथहेशोभृगुः त्रैराशिकेशः सूर्यः दिनेशःशनिः पंचानांमध्येबलिष्ठःशनिःपूर्णदृष्ट्यालग्नंपश्यति अतोवर्षेशःशनिः ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ इतिश्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेश्रीनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञातंत्रेग्रहाध्यायःप्रथमः ॥ १ ॥ अथग्रहाणांस्वरूपम् ॥ तत्रादौसूर्यस्यस्वरूपमाह ॥ सूर्यइति। सूर्यएतादृशोज्ञेयः। नृपः क्षत्रियः। ना पुरुषग्रहः। चतुरस्रः चतुष्कोणाकृतिः। मध्यंदिनं मध्याह्नकालेप्रबलः। इंद्रदिक्पूर्वदिक्स्वामी। स्वर्णंसुवर्णद्रव्यस्वामी। चतुष्पदामश्वगजादीनांप्रभुः। उग्रःक्रूरः। सत्वं सत्वप्रधानः। स्थिरः

श्रीगर्गान्वयभूषणंगणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोऽनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुःखलुनीलकंठविबुधोविद्वच्छिवानुज्ञयासंतुष्ट्यैव्यदधाद्ग्रहप्रकरणंसंज्ञाविवेकेऽमलम् ॥ ६९॥ इतिसंज्ञातंत्रेग्रहाध्यायःप्रथमः ॥ १ ॥॥ सूर्योनृपोनाचतुरस्रमध्यंदिनेंद्रदिक्स्वर्णचतुष्पदोऽग्रः ॥ सत्वंस्थिरस्तिक्तपशुक्षितिस्तुपित्तंजरन्पाटलमूलवन्यः ॥ १ ॥ वैश्यःशशीस्त्रीजलभूस्तपस्वीगौरोपराह्णांबुगधातुसत्वम् ॥ वायव्यदिक्श्लेष्मभुजंगरूप्यस्थूलोयुवाक्षारशुभःसिताभः ॥ २ ॥

स्थिरस्वभावः। तिक्तःतिक्तरसप्रियः। पशुक्षितिःभूमिचारी। पित्तंपित्तप्रकृतिः। जरन्वृद्धः। पाटलःश्वेतरक्तमिश्रितवर्णः। मूलंमूलोत्पन्नस्यधान्यादेरधिष्ठाता। वन्योवनचारी। एवंगुणविशिष्टःसूर्यः॥ १ ॥ अथचंद्रस्वरूपमाह ॥ शशीचंद्रः। वैश्यः वैश्यजातिः। स्त्रीस्त्रीग्रहः। जलभूरार्द्रभूमिचारी। तपस्वीतपोयुक्तः। गौरः गौरवर्णः। अपराह्णःअपराह्णकालेप्रबलः। अंबुगोजलचारी। धातुर्गैरिकादिः। सत्वंसत्वप्रधानः। वायव्यदिक् वायव्यदिक्स्वामी। श्लेष्माश्लेष्मप्रधानः। भुजंगःभुजंगस्वामी। रूप्यंरूप्यद्रव्यस्वमी। स्थूलोऽतिपुष्टः। युवातरुणः। क्षारःलवणरसप्रधानः। शुभःशुभग्रहः। सिताभःशुभ्रवर्णः। एवंविधश्चंद्रोज्ञेयः ॥ २ ॥

अथभौमस्वरूपमाह ॥ भौमइति । एतादृशोभौमोज्ञेयः । तमःतमोगुणप्रधानः । पित्तंपित्तकृतिः । युवातरुणः । उग्रःक्रूरः । वन्योवनचारी । मध्याह्नःमध्याह्नकालेप्रबलः । धातुःगैरिकादिः । यमदिक् दक्षिणदिक्स्वामी । चतुष्पाच्चतुष्पदानामश्वादीनांप्रभुः । ना पुरुषग्रहः । राद् राजा । चतुष्कोणः चतुष्कोणाकृतिः । सुवर्णकारः सुवर्णकाराणांस्वामी । दग्धाऽवनी ज्वलितभूमिचारी । व्यंगःकिंचिदंगरहितः । कटुःकटुरसप्रियः । रक्तस्ताम्रवर्णः वा रक्तवर्णद्रव्यस्वामी ॥ ३ ॥ अथबुधस्वरूपमाह ॥ ग्राम्यइति । ग्राम्यःग्रामचारी । शुभः सौम्यः । नीलःनीलवर्णः । सुवर्णः सुवर्णद्रव्यस्वामी । वृत्तोवर्तुलाकृतिः । शिशुर्बालकः । इष्टकोच्चः इष्टकोच्चसंचारी । समधातुःवातपित्तकफात्मकः । जीवोमनुष्यादिः । श्मशानं यत्रशवदहनंभवतितत्स्थलचारी । योषास्त्रीग्रहः । उत्तरदिगुत्तरदिक्स्वामी ।

भौमस्तमःपित्तयुवोग्रवन्योमध्याह्नधातुर्यमदिक्चतुष्पात् ॥ नाराद्चतुष्कोणसुवर्णकारोदग्धाऽवनीव्यंगकटुश्चरक्तः ॥ ३ ॥ ग्राम्यःशुभोनीलसुवर्णवृत्तःशिश्विष्टकोच्चःसमधातुजीवः ॥ श्मशानयोषोत्तरदिक्प्रभातंशूद्रःखगःसर्वरसोरजोज्ञः ॥ ४ ॥ गुरुःप्रभातेनृशुभेशदिक्द्विजःपीतोद्विपाद्ग्राम्यसुवृत्तजीवः ॥ वाणिज्यमाधुर्यसुरालयेशोवृद्धःसुरत्नंसमधातुसत्वम् ॥ ५ ॥

प्रभातंप्रातःकालेसबलः । शूद्रःशूद्रजातिः । खगःपक्षिजातिः । सर्वरसः कट्वादिसकलरसप्रधानः । रजो रजोगुणप्रधानः । ज्ञो बुधः एवंगुणविशिष्टोज्ञेयः ॥ ४ ॥ अथगुरुस्वरूपमाह ॥ गुरुरिति । एतादृशोगुरुः । प्रभातेप्रातःकालेप्रबलः । ना पुरुषग्रहः । शुभः सौम्यग्रहः । ईशदिगीशानदिक्स्वामी । द्विजो ब्राह्मणः । पीतः पीतवर्णः । द्विपात् द्विपदानांस्वामी । ग्राम्यः ग्रामचारी । सुवृत्तो वर्तुलाकृतिः । जीवो मनुष्यादिः । वाणिज्यं वणिक्कर्मकर्ता । माधुर्यं मधुररसप्रियः । सुरालयेशोदेवतागृहस्वामी । वृद्धःवृद्धग्रहः । सुरत्नं शोभनरत्नद्रव्यस्वामी । समधातुर्वातपित्तकफात्मकः । सत्वं सत्वगुणप्रधानः ॥ ५ ॥

अथशुक्रस्वरूपमाह ॥ शुक्रइति । शुक्रएतादृशोज्ञेयः । शुभः शुभग्रहः । स्त्री स्त्रीग्रहः । जलगो जलचारी । अपराह्णः अपराह्णकालप्रबलः । श्वेतः शुभ्रवर्णः । कफी कफप्रकृतिः । रूप्यं रूप्यद्रव्यस्वामी । रजः रजोगुणप्रधानः । अम्लः अम्लरसप्रियः । मूलं मूलोत्पन्नस्यधान्यादेःस्वामी । विप्रो ब्राह्मणः । अग्निदिगाग्नेय दिक्स्वामी । मध्यवयाः तरुणः । रतीशः क्रीडारसप्रधानः । जलावनी जलभूमिचारी । स्निग्धरुचिः श्लक्ष्णकांतिः । द्विपाद्विपदानांमनुष्यादीनांस्वामी ॥६॥ अथ शनिस्वरूपमाह ॥ शनिरिति । शनिरेतादृशः । विहंगः पक्षिजातिः । अनिलो वायुचारी । वन्यो वनचारी । संध्या संध्याकालेप्रबलः । शूद्रः शूद्रजातिः । अंगना

शुक्रःशुभःस्त्रीजलगोऽपराह्णःश्वेतःकफीरूप्यरजोऽम्लमूलम् ॥ विप्रोऽग्निदिङ्मध्यवयोरतीशोजलावनीस्निग्धरुचिर्द्विपाच्च ॥ ६ ॥ शनि
र्विहंगोऽनिलवन्यसंध्याशूद्रांगनाधातुसमःस्थिरश्च ॥ क्रूरःप्रतीचीतुवरोऽतिवृद्धोत्करक्षितीट्दीर्घसुनीललोहम् ॥ ७ ॥ राहुस्वरूपंशनिव
न्निषादजातिर्भुजंगोऽस्थिपनैर्ऋतीशः ॥ केतुःशिखीतद्वदनेकरूपःखगस्वरूपात्फलमूह्यमित्थम् ॥ ८ ॥

स्त्रीग्रहः । धातुसमः वातपित्तकफात्मकः । स्थिरः स्थिरस्वभावः । क्रूरः पापग्रहः । प्रतीची पश्चिमदिक्स्वामी । तुवरः कषायरसप्रियः । अतिवृद्धः अत्यंतवृद्ध ग्रहः । उत्करक्षितीट् उत्करभूस्वामी । दीर्घः दीर्घाकृतिः । सुनीलः सुष्ठुनीलवर्णः । लोहं लोहस्यस्वामी ॥ ७ ॥ अथराहुस्वरूपमाह ॥ शनिवत्तत्रकिंचिद्विशेषोऽस्तीत्याह । राह्विति । निषादजातिश्चांडालविशेषः । भुजंगः सर्परूपः । अस्थिपोऽस्थिस्वामी । नैर्ऋतीशःनैर्ऋतिदिक्पतिः । अथकेतुस्वरूपंशनिराहुवत् परंत्वेतावान् विशेषः ॥ केतुः शिखी शिखावान् । अनेकरूपःनानाविधरूपः । इत्थममुनाप्रकारेणग्रहस्वरूपात्फलमूह्यं ज्ञेयम् ॥ ८ ॥

५

अथदृष्टिमाह ॥ तत्रग्रहाणांचतुर्विधादृष्टिः । एकाप्रत्यक्षस्नेहा द्वितीयागुप्तस्नेहा तृतीयागुप्तवैरा चतुर्थीप्रत्यक्षवैरा । तत्रादौस्नेहदृष्टिमाह ॥ दृष्टिरिति । कुंडल्या ग्रहाः स्वाक्रांतस्थानान्नवपंचमेनवमस्थानस्थंग्रहं पंचमस्थानस्थंग्रहंच पश्यतिसादृष्टिर्बलवती प्रत्यक्षतःस्नेहदाप्रीतिदा पादोनासादृष्टिःचतुर्थांशन्यूनापंचचत्वारिंशत्कलात्मिका ४५ अखिलानांसमस्तानांकार्याणांसाधनंसंपत्तिंकरोति। मेलापकाख्यापरस्परप्रीतिकारिणी। इत्येकादृष्टिः । अथस्वाक्रांतस्थानाद्ग्रहस्तृतीयस्थानस्थंग्रहं एकादशस्थानस्थंग्रहंचयत्पश्यतिसादृष्टिर्गुप्तस्नेहकरीकार्यस्यसंसिद्धिदाभवति । सादृष्टिस्तृतीयभवनेत्र्यंशोनाचत्वारिंशत्कलात्मिका ४० कथिता । भवेएकादशस्थानेषड्भागः षडंशदशकलात्मिकादृष्टिःस्यात् ॥९॥ अथग्रहाणांशत्रुदृष्टिमाह । दृष्टिः पादमितेति ॥ स्वाक्रांतस्थानाद्ग्रहश्चतुर्थस्थानस्थंगृहं दशमस्थानस्थंगृहंचयत्पश्य

दृष्टिःस्यान्नवपंचमेबलवतीप्रत्यक्षतःस्नेहदापादोनाऽखिलकार्यसाधनकरीमेलापकाख्योच्यते ॥ गुप्तस्नेहकरीतृतीयभवभेकार्यस्यसंसिद्धिदात्र्यंशोनाकथितातृतीयभवनेषड्भागदृष्टिर्भवे ॥ ९ ॥ दृष्टिःपादमिताचतुर्थदशमेगुप्तारिभावास्मृताऽन्योन्यंसप्तमभेतथैकभवने प्रत्यक्षवैराऽखिला ॥ दुष्टंदृक्त्रितयंक्षुताह्वयमिदंकार्यस्यविध्वंसदंसंग्रामादिकलिप्रदंदृशइमाःस्युर्द्वादशांशांतरे ॥ १० ॥

तिसादृष्टिर्गुप्तारिभावा अप्रकाशितशत्रुभावास्मृता । पादमिताचतुर्थांशमितापंचदशकलात्मिकादृष्टिः । तथाऽन्योन्यंपरस्परंसप्तमभे सप्तमराशौतथैकभवनेएकराशावपिग्रहोयत्पश्यति सादृष्टिःप्रत्यक्षवैरा । अखिलासंपूर्णादृष्टिः षष्टि ६० कलात्मिकास्यात् । इदंदुष्टंदृक्त्रितयंचतुर्थदशमरूपमेवंसमसप्तकरूपंद्वितीयमेकराशिगतंतृतीयमेवमिदंदृष्टित्रयंक्षुताह्वयंसकलशुभकर्मनाशकं । इदमपिदृष्टित्रयंकार्यस्याभीष्टस्यविध्वंसदं । किंच संग्रामादि संग्रामोयुद्धंतत्प्रभृतिककलिप्रदंयुद्धकारकंक्लेशंप्रददाति । इमादृशोद्वादशांशांतरेद्रष्टृदृशांतरंद्वादशभागानधिकं तदायथोक्तफलदात्र्यःस्युः ॥ १० ॥

अथगणितागतदृष्टिसाधनमाह ॥ अपास्येति । तिथ्यइतिच । योग्रहःपश्यतिसद्रष्टा यंपश्यतिसदृश्यं इत्यवलोक्य पश्यंद्रष्टारं ग्रहंनिजदृश्यखेटात् अपास्यशोध्य । यद्राश्यादिशेषंतिष्ठति । यस्मिन्नेकादिशेषात्मकेध्रुवाः स्थिराः लिप्तिकाःदृष्टिकलाःपूर्णमित्यादिकाः स्युः । तद्यथा । द्रष्टारहितदृश्यग्रहस्यराशिस्थानेएकस्मिन्शेषे पूर्णशून्यंदृष्टिः । द्विशेषेखवेदाश्चत्वारिंशत् ४० । त्रिशेषेतिथयःपंचदश १५ । चतुःशेषेऽक्षवेदाः ४५ पंचचत्वारिंशत् । पंचशेषेखंशून्यं० । षड्शेषेषष्टिः६० । सप्तशेषेअभ्रंशून्यं० । अष्टशेषेशरवेदसंख्यापंचचत्वारिंशत् ४५ । नवशेषेतिथ्यःपंचदश १५ । दशशेषेखचंद्राः १० । एकादशशेषेवियच्छून्यं० । द्वादशशेषेभ्रतर्काः षष्टिः ६० । शेषांशेति द्रष्टारहितदृश्यस्यराशिस्थानेयोंकःप्राप्तःसस्थाप्यः यातैष्ययोर्गतगम्ययोर्विशेषांतरंकार्यम् । तद्यथा । राशिस्थानेयोंकःप्राप्तः सयातसंज्ञकः ।

दृष्टिध्रुवांकाःसांतरालिख्यंते.

राशयः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
ध्रुवांकाः	०	४०	१५	४५	०	६०	०	४५	१५	१०	०	६०
अंतरांकाः	४०	२५	३०	४५	६०	६०	४५	२५	९	१०	६०	६०
ऋण.धन.	धन	ऋ	ध	ऋ	ध	ऋ	ध	ऋ	ध	ऋ	ध	ऋ

अपास्यपश्यंनिजदृश्यखेटादेकादिशेषेध्रुवलिप्तिकाःस्युः ॥ पूर्णंखवेदास्तिथयोऽक्षवेदाःखंषष्टिरभ्रंशरवेदसंख्या ॥ ११ ॥ तिथ्यःखचंद्रावियदभ्रतर्काःशेषांकयातैष्यविशेषघातात् ॥ लब्धंखरामै ३० रधिकोनकैष्येस्वर्णंध्रुवेताःस्फुटदृष्टिलिप्ताः ॥ १२ ॥

तस्याग्रिमांकोयःसएष्यसंज्ञकः । तयोरंतरंकार्यम् । तेनांतरेणशेषांशाःगुण्याः । ततः खरामैस्त्रिशद्भि ३० र्भक्तेयल्लब्धंकलादिकं तत् ध्रुवेराशिस्थानेप्राप्तांकेस्वर्णं कार्यम् । कदाचिदधिकोनकैष्येसतियदाग्रिमोध्रुवःप्राग्ध्रुवादधिकोभवेत् तदाधनम् । यदोनोऽग्रिमध्रुवहीनोभवेत्तदाऋणं एवंसतिताःस्फुटाःदृष्टिलिप्ताः कलाःस्युः । उदाहरणम् । द्रष्टाचंद्रः ५।२२।९।४७ दृश्योरविः ९।७।३०।६ द्रष्टारहितदृश्यः ३।१५।२०।१९ अस्यराशिस्थानेत्रयोंकाःत्रयाणामधःपंचदशध्रुवांकःप्राप्तः १५ अग्रिमोंकःपंचचत्वारिंशत् ४५ अनयोरंतरेण ३० शेषांकाः १५।२०।१ गुणिताः जाताः ४६०।९।३० त्रिंशद्भक्ताःलब्धं १५।२० इदमग्रिमस्यांकस्याधिकत्वात्पंचदश १५ मध्येयुतंजातासूर्योपरिचंद्रस्यकलात्मिकादृष्टिः ३०।२० एवंसर्वग्रहाणामपिज्ञेयम् ॥ १२ ॥

ग्रहदृष्टियंत्रम्.

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
र	० ०	३० २१	१४ ५	९ ३२	४४ १०	४ १९	१५ ४१
चं	३० २०	० ०	२१ २१	२३ १५	२२ २५	३८ १	३० ४१
मं	१४ ५	१३ ४४	० ०	५५ २७	२० ५४	१९ ५८	११ १७
बु	९ ३३	१३ २४	५५ २७	० ०	२५ २१	२४ ३९	१० ५४
गु	४४ १०	२२ ३५	२९ ५४	२५ २९	० ०	१ ४१	१३ ४७
शु	१७ १३	१० २४	१९ ५८	२४ ३१	६ ४४	० ०	५ ५४
श	१५ ४१	३० ४९	३३ ३३	३५ २७	२१ १	२६ ५६	० ०

अथग्रहमैत्रीचक्रमाह ॥ पश्यन्निति ॥ योग्रहोयंग्रहंमित्रदृशामित्रदृष्ट्यानवपंचमतृतीयैकादशदृष्ट्यापश्यति सग्रहस्तंप्रतिसुहृन्मित्रंज्ञेयः । योग्रहोरिपुदृशाशत्रुदृष्ट्याचतुर्थदशमैकसप्तमदृष्ट्यापश्यतिसतंप्रतिशत्रुर्ज्ञेयः । अन्यथामित्रशत्रुदृष्ट्यभावेपरिशेषाद्वितीयषष्ठाष्टमद्वादस्थानेषुसमताभवति । अत्रार्थेसंमतिवाक्यम् । तथाचरोमकः । मित्रंतृतीयपंचमनवमैकादशगतोऽपियोयस्य ॥ धनमृतिरिपुरिःफेषुचसमोग्रहःस्यादितिज्ञेयम् ॥ १ ॥ शत्रुस्तथैकतुर्येजायास्थानेतथादशमे ॥ ताजिकहिल्लाजमतेनैतादृक्कथितमस्माभिः ॥ २ ॥ अत्रमित्रसमशत्रुविचारेनवपंचमादिस्थानेदृष्टिरेवग्राह्या । अत्रसर्वेष्वपिस्थानेषुयद्यपिगणितागतदृष्टिरायाति तथापिसानग्राह्या । कुतः दृष्ट्यभावेस

पश्यन्मित्रदृशासुहृद्रिपुदृशाशत्रुःसमस्त्वन्यथातिथ्यर्काष्टनगांकशैलखचराः १५।१२।८।७।९।७।९ सूर्यादिदीप्तांशकाः ॥ चक्रेवामदृगुच्यतेबलवतीमध्याद्यथावेश्मनीत्येकर्क्षेऽपिदृगुच्यतेऽर्थजननीत्येकेविदुःसूरयः ॥ १३ ॥

मतोक्ता । गणितागतदृष्टौसत्यांसमतायाअभावःस्यादितिहेतुरितिकेचित् । वस्तुतस्तु अत्रग्रहयोरेकपंचसप्तैकादशांतरयोस्तुल्यभागाद्यवयवयोर्गणितागतदृष्टेरभावः । यथा द्रष्टाचंद्रः १।३।२०।५० दृश्योबुधः २।३।२०।५० वाबुधः ६।३।२०।५० वाबुधः ८।३।२०।५० एवं कदाचित् ०।३।२०।५० एवंकदाचित्संभवतीतिग्रंथांतरेसमानतोक्ता ॥ अथसूर्यादीनांदीप्तांशानाह ॥ तिथीति । सूर्यस्यतिथयःपंचदश १५ । चंद्रस्यार्काः द्वादश १२ । भौमस्याष्टौ ८ । बुधस्यनगाःसप्त ७ । गुरोरंकानव ९ । शुक्रस्यशैलाःसप्त ७ । शनेःखचराःनव ९ । सूर्यादीनांग्रहाणामेतेदीप्तांशकाज्ञेयाः ॥ अथदृष्टौकश्चिद्विशेषउच्यते ॥ चक्रइति । चक्रेलग्नादिद्वादशराशिचक्रेवामदृग्बलवतीज्ञे

या । दक्षिणदृष्ट्यपेक्षयेत्यर्थः । वामस्यवामस्थानस्थग्रहस्यदृक्वामदृक् । वामभागस्थग्रहस्यदक्षिणभागस्थग्रहोपरियादृष्टिःसाबलवती । लग्नादिषष्ठांतंदक्षिणविभा
गः । सप्तमादिद्वादशांतंवामविभागः ॥ तदुक्तंबृहज्जातके । कंटगित्यादिश्लोकेवाममुदितेरिति राशिभिरुदितैर्दृश्यभागावस्थितैर्वामांगविभागलग्नस्योदितभागा
स्तथाद्वादशैकादशमनवमाष्टमाः तथासप्तमस्यराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एषभागोदितोशेषोऽनुदितः अर्थादनुदितैरदृश्यैर्दक्षिणोविभागः तत्रलग्नानुदितभागाः त
थाद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठाः सप्तमराशेर्लग्नोदिततुल्यविभागइत्यनुदितोविभागः एषदक्षिणोविभागः इतिभट्टोत्पलः चक्रेवामदृगुच्यतेबलवतीत्यत्रकिंचिदे
कमुदाहरणमाह मध्यादिति मध्याद्दशमस्थानाद्वेश्मनिचतुर्थस्थानेयादृष्टिः साबलवतीत्युक्तंभवति दशमस्थानस्थितग्रहस्यचतुर्थस्थानस्थितग्रहोपरियादृष्टिः साब
लवतीत्यर्थः चतुर्थस्थानस्थितग्रहस्यदशमस्थानस्थितग्रहोपरियादृष्टिः सानिर्बलेत्यर्थत्वात्सूचितं ॥ सप्तमादिद्वादशस्थानस्थितानांग्रहाणांलग्नादिषष्ठांतस्थानस्थिते
षुग्रहेषुयादृष्टिः साबलवतीतिनिर्दिष्टोर्थः । समरसिंहस्याप्ययमेवार्थः । तद्यथा । चक्रस्यवामदृष्टेर्दक्षिणदृष्टिर्बलीयसीज्ञेया ॥ भूकेंद्रोपरिदृष्टिर्मध्यात्सबलेतिसर्वतो
प्यूह्यमिति ॥ वामदृष्टिरित्यत्रसप्तमीतत्पुरुषःसमासः । वामेदृष्टिर्वामदृष्टिः । दक्षिणेदृष्टिर्दक्षिणदृष्टिः । दक्षिणभागस्थितानांग्रहाणांयावामभागस्थग्रहेषुदृष्टिस्तद
पेक्षयावामभागस्थग्रहाणांदक्षिणभागस्थग्रहोपरियादृष्टिः साबलवतीत्यर्थः । अत्रोदाहरणम् भूकेंद्रेति ॥ मध्याद्दशमस्थानाद्भूकेंद्रोपरिचतुर्थोपरियादृष्टिःसाबल
वती । एवंसर्वतोऽपिसप्तमादिद्वादशांतस्थानस्थितानांलग्नादिषष्ठांतस्थानस्थितेषुग्रहेषुयादृष्टिः साबलवतीत्यूह्यं विचार्यम् ॥ श्रीकेशवदैवज्ञस्याप्ययमेवार्थः ।
तद्यथा । परार्धखगदृक्प्राक्ज्यार्धदृक्तोधिकेति । परार्धखगस्यदृक् । लग्नादिषष्ठांतंपूर्वार्धम् । सप्तमादिद्वादशांतमपरार्धमिति । अथैकस्थानदृष्टौमतांतरमाह । एकर्क्षे
पीति एकर्क्षेएकराशिस्थितयोर्दृश्यद्रष्ट्रोःपरस्परंयादृग्दृष्टिःसाअर्थजननी अत्यंतलाभपूर्वकशुभफलदात्रीज्ञेया । इत्येकेसूरयःपंडितास्ताजिकशास्त्रवेत्तारोविदुः ॥१३॥

अथपूर्वोक्तानांदीप्तांशानांप्रयोजनमाह ॥ पुरइति ॥ अनवमादिस्थानदृष्टौसत्यांग्रहोद्रष्टास्वदीप्तांशैः कृत्वापुरोऽग्रेपृष्ठेपश्चाद्वाऽवस्थितेग्रहेविशिष्टमुत्कृष्टंनवमादिस्थानस्थंदृक्फलंदृष्टिफलंदद्यात् ॥ तेषांदीप्तांशानामतिक्रमेदृष्टिफलंमध्यमंसाधारणंदद्यादितिविदुः ॥ १४ ॥ अथषोडशयोगाव्याख्यायंते तत्रतेषांनामानिश्लोकद्वयेनाह प्रागिति ॥ खल्लेतिच । प्राक्प्रथमोयोगःइक्कवालः । १ अपरःइंदुवारः । २ तथेत्थशालः । ३ अपरःईसराफः । ४ ततोनक्तंस्यात् । ५ यमया । ६ मणाऊ । ७ कबूलं । ८ गैरिकबूलं । ९ खल्लासरं । १० रद्दं । ११ अथोदुफालिकुत्थं । १२ दुत्थोत्थदिबीरं । १३ तंबीरः । १४ कुत्थः । दुरफः । १६ एतेषोडशयोगाःस्युः एषामिक्कवाला

पुरःपृष्ठेस्वदीप्तांशैर्विशिष्टंदृक्फलंग्रहः ॥ दद्यादतिक्रमेतेषांमध्यमंदृक्फलंविदुः ॥१४॥ प्रागिक्कवालोपरइंदुवारस्तथेत्थशालोऽपरईसराफः ॥
नक्तंततःस्याद्यमयामणाऊकंबूलतोगैरिकबूलमुक्तम् ॥ १५ ॥ खल्लासरंरद्दमथोदुफालिकुत्थंचदुत्थोत्थदिबीरनामा ॥ तंबीरकुत्थौदुरफश्चयोगाःस्युःषोडशैषांकथयामिलक्ष्म ॥ १६ ॥ चेत्कंटकेपणफरेचखगाःसमस्ताःस्यादिक्कवालइतिराज्यसुखाप्तिहेतुः ॥ आपोक्लिमेयदिखागाःसकलेंदुवारोनस्याच्छुभःक्वचनताजिकशास्त्रगीतः ॥ १७ ॥

दीनांलक्ष्मलक्षणंकथयामि ॥ १५ ॥ १६ ॥ अथेक्कवालेंदुवारयोर्द्वयोर्लक्षणमाह ॥ चेदिति ॥ लग्नचतुर्थसप्तमदशमस्थानानांकंटकसंज्ञाउक्ताकथिता ॥ कंटकचतुष्टयंकेंद्रमितिपर्यायाः तदनंतरं द्वितीयपंचमाष्टमैकादशानांस्थानानांपणफरसंज्ञाउक्ताकथिता ॥ तदनंतरंतृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थानानामापोक्लिमसंज्ञाउक्ता । चेत्समस्ताःसर्वेग्रहाः केंद्रेपणफरेचस्युः तदासइक्कवालाख्योयोगःस्यात्सइक्कवालयोगोराज्यसुखयोराप्तिर्लब्धिस्तस्याःहेतुः । अत्यंतशुभफलदइत्यर्थः । आपोक्लिमेयदिसर्वेखगाःग्रहाःस्युस्तदेंदुवारनामकस्ताजिकशास्त्रेगीतःकथितोयोगःस्यात् । किलइतिनिश्चयेन । सयोगःक्वचनकुत्रापिवर्षमासप्रवेशादौशुभोनस्यात् ॥ १७ ॥ ॥ १९ ॥

अथमुथशिलयोगस्यलक्षणमाह ॥ शीघ्रइति ॥ ययोर्द्वयोर्ग्रहयोर्मुथशिलविचारःक्रियतेतयोर्मध्येयस्याधिकागतिःसशीघ्रगतिग्रहःद्वितीयःमंदगतिर्ग्रहःशीघ्रःशीघ्र गतिर्ग्रहःअल्पभागैःस्वल्पांशैरुपलक्षितोभवति घनाबहवः भागाःअंशाःयस्यासौघनभागः तादृशेबहंशेमंदेमंदगतिग्रहे अग्रस्थेसति एतदुक्तंभवति शीघ्रगतिग्रहस्य भागापेक्षयामंदगतिग्रहस्याधिकभागाभवंति । तदाशीघ्रगतिग्रहःनिजंस्वीयंतेजःसामर्थ्यंमंदगतिग्रहायउपाददीत ददातितर्ह्ययंइत्थशालाख्योयोगःस्यात् ॥ अस्यैव नामांतरंमुथशिलमिति । शीघ्रगतिग्रहात् शीघ्रग्रहदीप्तांशांतर्गतांतरभागैरधिकेमंदमुथशिलयोगइतिपर्यवसितोऽर्थः । अथपूर्णमुथशिलयोगमाह । यदिशीघ्रगति ग्रहःमंदगतिग्रहात् विलिप्ताएकविकलामात्रन्यूनोऽथवालिप्तार्धहीनःत्रिंशद्विकलान्यूनोपिभवेत्तदा एतन्मुथशिलंपूर्णविंशतिविंशोपकात्मकंजातंस्यात् । यदाद्व

शीघ्रोऽल्पभागैर्घनभागमंदेग्रस्थेनिजंतेजउपाददीत ॥ स्यादित्थशालोऽयमथोविलिप्तालिप्तार्धहीनोयदिपूर्णमेतत् ॥ १८ ॥

शीघ्रोयदाभांत्यलवस्थितःसन्मंदेग्र्यभस्थोनिदधातितेजः ॥ स्यादित्थशालोऽयमथैषशीघ्रदीप्तांशकांशैरिहमंदपृष्ठे ॥ १९ ॥

योर्विकलांतावयवेनतुल्यताभवतितदापूर्णमुथशिलमित्यर्थतःसिद्धम् ॥ १८ ॥ अथअदृष्टौमुथशिललक्षणमाह । शीघ्रइति । तदेतिपद्यार्धेनच । यदाशीघ्रः शीघ्रग तिग्रहः भांत्यलवस्थितः राशेरंतिमांशेत्रिंशत्तमेंशेस्थितःसन्मंदेमंदगतिग्रहेऽग्र्यभस्थेअग्रिमराशौसतिशीघ्रग्रहस्यदीप्तांशावधितदाशीघ्रगतिग्रहः मंदगतिग्रहायते जोनिदधाति । अयमित्थशालयोगःस्यात् । अथभविष्यन्मुथशिलयोगउच्यते । अथेति । एषशीघ्रगतिग्रहःस्वदीप्तांशेभ्योऽधिकांशैःकृत्वामंदगतिग्रहात्पृष्ठेस्थि तःसन्मंदगतिग्रहेयदानिजंतेजःदातुकामोभवति तदाइत्थशालंमुथशिलयोगोऽभविष्यत्अग्रेभविष्यतीतिगणनीयंज्ञेयम् । एवंत्रिधात्रिप्रकारकंमुथशिलमाहुः । अ थमुथशिलयोगानांफलमाह । लग्नेशेति । लग्नेशःलग्नस्वामी यद्भावस्यप्रश्नःक्रियतेतद्भावस्वामीकार्याधिपः । अनयोर्यथामुथशिलयोगः । तथासंतःअतिशिष्टाःका

ता० नी० यंमुशंति । तद्यथा । केनचिदागत्यप्रश्नःकृतः । ममपुत्रस्त्रीराज्यलाभादिसुखंभविष्यतिनवेति । तत्रलग्नस्वामीप्रश्नकर्ताज्ञेयः । तत्तद्भावाधीशश्चकार्यस्वामी । तत्र प्र० १
पुत्रप्राप्तिचिंतापंचमभावात् स्त्रीप्राप्तिचिंतासप्तमभावात् । राज्यप्राप्तिचिंतादशमभावात् । लाभचिंताएकादशभावात् । एवंसर्वत्रज्ञेयम् । तत्रलग्नेशस्यराज्याद्य
भीष्टकार्यभावेशस्यचमुथशिलयोगोयथाभवति । तथातद्भावप्राप्तिर्वक्तव्या । तयोर्वर्तमानोमुथशिलयोगश्चेत्तदातद्भावसंबंधिसुखंइदानींवर्ततइतिवाच्यम् । यदित
॥ २० ॥ योःपूर्णमुथशिलयोगस्तदासंपूर्णतद्भावसंबंधिसुखंवाच्यम् । यदितयोःभविष्यन्मुथशिलयोगःतदातद्भावसौख्यंअग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥१९॥ २०॥ अथदृष्टिवि
चारमाह ॥ लग्नेशेति ॥ लग्नेशःलग्नस्वामीकार्याधिपःकार्यस्वामीचतत्सहायोनामलग्नेशमित्रं कार्येशमित्रंचएतेचत्वारोयत्रयस्मिन्राशौस्युःभवंतिअस्मिन्राशौपतिः

तदाभविष्यद्गणनीयमित्थशालंत्रिधैवंमुथशीलमाहुः ॥ लग्नेशकार्याधिपयोर्यथैषयोगस्तथाकार्यमुशंतिसंतः ॥२०॥ लग्नेशकार्याधिपत
त्सहायायत्रस्युरस्मिन्पतिसौम्यदृष्टे ॥ तदाबलाढ्यंकथयंतियोगंविशेषतःस्नेहदृशाऽपिसंतः ॥ २१ ॥ स्वर्क्षादिसत्स्थानगतःशुभैश्चेद्युते
क्षितोभूद्भविताऽथवास्ते ॥ तदाशुभंप्रागभवत्सुपूर्णमग्रेभविष्यत्यथवर्ततेच ॥ २२ ॥

स्वामी सौम्यःशुभग्रहः आभ्यांदृष्टेसति तदाप्रागुक्तंमुथशिलयोगंबलाढ्यम् उत्कृष्टफलदंकथयंति । तत्रापिसंतःअतिशिष्टाः स्नेहदृशास्नेहदृष्ट्याविशेषतःसबलमितिआ
हुः॥२१॥अथाऽन्यमपिफलविचारमाह॥स्वर्क्षेति॥लग्नाधिपःकार्याधीशश्चस्वर्क्षादिषुस्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वत्रैराशिपस्वमुसलहेषु॥अथवासत्स्थानेषुशुभग्रहस्थानेषुगतोवि ॥ २० ॥
द्यमानःसन्शुभैःशुभग्रहैःयुतेक्षितश्चेदभूत् तदाप्राक्पूर्वंशुभंशुभफलंसंपूर्णमभवज्जातमितिवक्तव्यम् । यदालग्नपकार्याधीशौस्वर्क्षादिसत्स्थानगौशुभैर्युतेक्षितौचेद्भवि
तारौतदाशुभफलमग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥ यदालग्नपकार्याधीशौस्वर्क्षादिसत्स्थानगौशुभग्रहैर्युतेक्षितौचेद्भवतः तदाशुभफलमिदानींवर्ततएवेतिवक्तव्यम् ॥२२॥

अथ शुभफलमाह ॥ व्यत्यस्तमिति ॥ अस्मात्स्वर्क्षादिसत्स्थानगतइति पूर्वोक्तादर्थाद्विपरीतभावेदुष्टस्थानेसतिव्यत्यस्तंअन्यथाज्ञेयम् ॥ तद्यथा ॥ सलग्नाधीशः कार्याधीशोवास्वशत्रुक्षेत्रगतःस्वनीचगृहगतोवा स्वशत्रुहद्दादिष्वशुभेषुपापग्रहस्थानेषुवागतःसन्पापग्रहैर्युतोदृष्टोवाचेदभूत्तदाप्राक्पूर्वमेवाऽशुभमभवत् ॥ यदा लग्नाधीशःकार्याधीशोवादुष्टस्थानगतःसन् पापग्रहैर्युतेक्षितोवाचेदास्तेतदेदानींअनिष्टंवर्ततएवेतिवाच्यम् ॥ अथतृतीयमुथशिलयोगेफलविशेषविचारमाह । अथेति यदालग्नेशःकार्येशोवाइष्टर्क्षगतःमित्रराशेःसकाशादनिष्टगृहंशत्रुगृहंप्रपन्नःप्राप्तःतदाप्राक्पूर्वंशुभंशुभफलंअभूज्जातमितिवक्तव्यम् । इदानीमशुभफलंवर्ततइति वाच्यम् । संयातुकामेन । तद्यथा । लग्नाधीशःकार्याधीशोवामित्रगृहेवर्तते । अग्रेशत्रुगृहंप्रति आयास्यतितदाअशुभफलंभाविवाच्यमग्रेभविष्यतीतिवाच्यम् ॥ २३ ॥

व्यत्यस्तमस्माद्विपरीतभावेऽथेष्टर्क्षतोऽनिष्टगृहंप्रपन्नः॥ अभूच्छुभंप्रागशुभंत्विदानींसंयातुकामेनचभाविवाच्यम्॥२३॥
शीघ्रोयदामंदगतेरथैकमप्यंशमभ्येतितदेसराफः॥ कार्यक्षयोमूसरिफेखलोत्थेसौम्येनहिल्लाजमतेनचिंत्यम् ॥२४॥ लग्ने
शकार्याधिपयोर्नदृष्टिर्मिथोऽथतन्मध्यगतोपिशीघ्रः॥ आदायतेजोयदिपृष्ठसंस्थान्न्यसेदथान्यत्रहिनक्तमेतत् ॥ २५ ॥

॥ अथेसराफयोगस्यलक्षणमाह ॥ शीघ्रइति ॥ यदामंदगतेःमंदगतिग्रहस्यैकमप्यंशंशीघ्रः शीघ्रगतिग्रहोभ्येति । अतिक्रम्याग्रेगच्छति । तदाइसराफःइसराफाख्योयोगःस्यात् अपरःपर्यायोमूसरीफाख्यइति । खलोत्थेशीघ्रगतिमंदगतिग्रहयोःपापयोसंबंधेनजातेमुसरीफेयोगेसति कार्यक्षयोवांच्छितकार्यनाशःस्यात्॥ तस्मिन्नीसराफयोगेसौम्येशुभग्रहोत्पन्नेकार्यक्षयोननास्ति इदंफलंहिल्लाजमतेनचिंत्यंज्ञेयम् ॥२४॥अथनक्तयोगस्यलक्षणमाह॥लग्नेशेति॥लग्नेशःलग्नस्वामी । कार्याधिपःकार्यस्वामी । अनयोर्मिथःपरस्परंदृष्टिर्नास्ति अथतन्मध्यगतोपिशीघ्रः यदितयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयःकश्चिच्छीघ्रगतिग्रहोभवति । तादृशोमध्यवर्तीपृष्ठसंस्थाच्छीघ्रग्रहात् तेजःआदायगृहीत्वाऽन्यत्रान्यस्मिन्मंदगतिग्रहेन्यसेत् अर्पयति

तन्नक्तंनक्तनामयोगःस्यात् ॥ २५ ॥ अथाऽस्यनक्तयोगस्योदाहरणमाह ॥ स्त्रीलाभेति । चापइतिं च । केनचिल्लष्ट्रायस्मिन्कस्मिन्समये आगत्यपृच्छाप्रश्नःकृतः । ममस्त्रीप्राप्तिर्भविष्यतिनवेति । तस्मिन्समयेतनुर्लग्नंकन्यास्ति । तस्यस्वामीबुधःसिंहगतःसिंहराशौद्वादशस्थानेदशांशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोस्तितथादेवगुरुःबृहस्पतिःसूर्यांशकैर्द्वादशभिरंशैरुपलक्षितःसन्कलत्रेसप्तमस्थानेस्ति तयोर्बुधजीवयोर्मिथःपरस्परंषडष्टस्थानस्थितत्वाद्दृष्टिर्नास्त्येव । अथचंद्रःशीघ्रःशीघ्रगतिग्रहःउभयोर्बुधजीवयोर्मध्यगतःसन्चापेधनुषिअथवावृषभराशौअस्ति । कीदृशःउभयदृश्यमूर्तिः । उभाभ्यांबुधजीवाभ्यांदृश्यामूर्तिःस्वरूपंयस्यबुधजीवदृष्टः । पुनःकीदृशः अष्टभागैरथवाभवांशैःएकादशभिरंशैरुपलक्षितः । एतादृशश्चंद्रःबुधःतेजःसामर्थ्यंआदायगृहीत्वाजीवायगुरवेयद्ददौददातिस्म । तस्माल्लग्नस्वामिनोबुधस्यतेजोपहा

स्त्रीलाभपृच्छातनुरस्तिकन्यास्वामीबुधःसिंहगतोदशांशैः ॥ सूर्यांशकैर्देवगुरुःकलत्रेदृष्टिस्तयोर्नास्तिमिथोथचंद्रः ॥२६॥
चापेवृषेचोभयदृश्यमूर्तिःशीघ्रोऽष्टभागैरथवाभवांशैः ॥ आदायतेजोबुधतोददौयज्जीवायलाभःपरतःस्त्रियाःस्यात् ॥२७॥
अंतःस्थितोमंदगतिस्तुपश्येद्दीप्तांशकैर्द्वावथशीघ्रतस्तु ॥ नीत्वामहोयच्छतिमंदगायकार्यस्यसिद्ध्यैयमयःप्रदिष्टः ॥२८॥

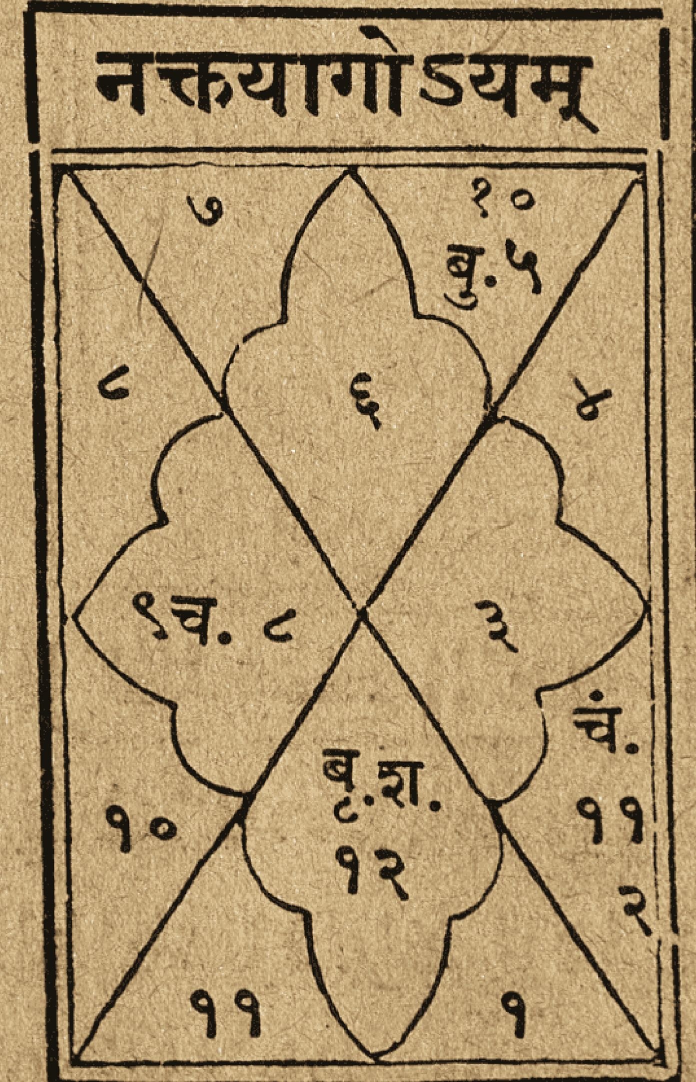

नक्तयागोऽयम्

रात्स्वप्रयत्नेनस्त्रीप्राप्तिर्नभवतीतिवक्तव्यम् । कुतःतृतीयेनमध्यस्थचंद्रेणतेजोपहारात्तस्मात्तृतीयमध्यस्थप्रयत्नेनस्त्रियाःप्राप्तिर्वक्तव्या ॥ नक्तयोगोयम् ॥ २६ ॥ २७ ॥ ॥ अथयमयायोगलक्षणमाह ॥ अंतःस्थितइति । द्वौलग्नाधीशकार्याधीशौपरस्परंनपश्यतःअनयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोरंतःस्थितोमध्येवर्तमानोमंदगतिर्ग्रहःस्वदीप्तांशैःकृत्वाद्वौलग्नाधीशकार्याधीशौस्थानदृष्ट्यापश्येत् ॥ अथसमंदगामीग्रहःशीघ्रतःलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयःशीघ्रगतिग्रहःतस्मान्महस्तेजोनीत्वागृहीत्वामंदगायमंदगतिग्रहायययच्छति ॥ लग्नपकार्यपयोर्मध्येयोमंदगतिर्ग्रहःतस्मैयच्छतिददातिसय

मयाख्योयोगः वांछितकार्यस्यसिद्ध्यैप्रदिष्टःकथितः ॥ २८ ॥ अथास्ययमयायोगस्योदाहरणम् ॥ राज्येति ॥ दिगंशकइतिच ॥ ममराज्यप्राप्तिर्भविष्यतिन वेतिपृच्छायांप्रश्नेलग्नंतुला । तस्यनाथःस्वामीसितःशुक्रः । मेषेसप्तमस्थानेगतोऽष्टलवैरुपलक्षितोस्ति ॥ तथाराज्यनाथः । राज्यभवनंदशमंतस्यनाथःस्वामीचंद्रः रसांशैःषडंशैरुपलक्षितःसन् वृषभस्थोऽष्टमस्थानगतोभवति । तयोर्लग्नाधीशराज्यनाथयोःपरस्परंद्विर्द्वादशस्थानस्थितत्वात् दृष्टिर्नास्त्येव । गुरुःबृहस्पतिर्मंदोमंद गतिर्ग्रहःदिगंशकोदशभिरंशैःपरिमितःकर्कगतःकर्कस्थितोदशमस्थानस्थितःसन्उभौलग्नाधीशकार्याधीशौस्थानदृष्ट्यापश्यन् सन् उभाभ्यांचंद्रशुक्राभ्यांअधिकैः

राज्याप्तिपृच्छातुललग्ननाथोमेषेसितस्त्वष्टलवैर्वृषस्थः ॥ चंद्रोरसांशैर्यदिराज्यनाथोदृष्टिस्तयोर्नास्तिगुरुस्तुमंदः ॥ २९ ॥
दिगंशकैःकर्कगतस्तुपश्यन्नुभौमहोदीप्तलवैःसचांद्रं ॥ ददौसितायेतिपदस्यलाभोऽमात्येनभावीतिविमृश्यवाच्यम् ॥
॥ ३० ॥ वक्रःशनिर्वायदिशीघ्रखेटात्पश्चात्पुरस्तिष्ठतितुर्यदृष्ट्या ॥ एकर्क्षसप्तर्क्षभुवादृशावापश्यन्नथांशैरधिकोन कैश्चेत् ॥ ३१ ॥

स्वदीप्तांशैःकृत्वासचांद्रंचंद्रसंबंधिमहःतेजोगृहीत्वासितायशुक्रायददौददाति ।अतःकारणात् पदस्यस्थानस्यराज्यलाभोऽमात्येनमंत्रिणाभा विभविष्यति । इतिविमृश्यविचार्यवाच्यंवक्तव्यम् ॥ यमयायोगोऽयम् ॥ २९ ॥ ३० ॥ अथमणऊयोगलक्षणमाह ॥ वक्रइति ॥ तेजो हरेदितिच ॥ अस्मिन्मणऊयोगेलग्नाधीशकार्याधीशयोःपरस्परंस्थानदृष्टिरपेक्षिता ॥ यदिशीघ्रखेटात् लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयःशीघ्रखेटःशीघ्रगतिग्रहोंशा दिस्तस्मात्पश्चात्पूर्वंपुरःअग्रेवांशैरेववक्रोभौमःशनिर्वातिष्ठति तादृशोभौमःशनिर्वातुर्यदृष्ट्याचतुर्थस्थानदृष्ट्यावैकर्क्षसप्तर्क्षभुवा ॥ अथवाएकराशिजातयादृष्ट्या तथा

सप्तमस्थानजातयादृशादृष्ट्यावाचेदंशैरधिकोनकैः तद्यथा ॥ शीघ्रग्रहस्यभागापेक्षयाऽधिकैर्वांशैः शीघ्रगतिग्रहस्यदीप्तांशमध्यवर्तिभिःपश्यन्सन् शीघ्रगतिग्रहस्यते
जोहरेत् । कीदृशः । कार्यपदेत्थशालीस्थितः । कार्यपदंवांच्छितकार्यस्यस्थानं । अर्थात्कार्यस्थानाधीशेनसहमुथशिलकारीसंस्थितोऽपिवर्तमानश्चेद्भवति । तदा ।

असौमणऊनामयोगःस्यात् । सशुभोन । कार्यकर्तानभवेदित्यर्थः । अथोदाहरणम् । स्त्रीलाभेतिकलत्रगइतिच । ममस्त्रीप्राप्तिर्भविष्यतिनवेतिपृच्छायांप्रश्नेतनुर्लग्नं
कन्यास्ति । तस्यस्वामीज्ञोबुधः । अत्रकन्यायांदिगंशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्तितथासुरेज्योगुरुःतिथिभिःपंचदशभागैरुपलक्षितः सन्कलत्रगःकलत्रंस्त्रीभवनंतत्र
गच्छतीति सप्तमस्थानेऽस्तीत्यर्थः । तथा अवनिजोभौमःखेदशमस्थानेभवांशैरेकादशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्तिअथभौमस्तुर्यदृष्ट्याबुधंपश्यति । तस्माद्बुधात् । एकां

तेजोहरेत्कार्यपदेत्थशालीस्थितोऽपिवासौमणऊशुभोन ॥ स्त्रीलाभपृच्छातनुरस्तिकन्याऽत्रज्ञोदिगंशैस्तिथिभिःसुरेज्यः ॥ ३२ ॥ कल
त्रगःखेऽवनिजोभवांशैःपूर्वंबुधोभौमहृतःस्वतेजाः ॥ जीवेनपश्चान्मिलतीतिलाभोनार्यास्तुनोपृष्ठगतेऽथवास्मिन् ॥ ३३ ॥ यदीत्थशा
लोस्त्युभयोःस्वदीप्तहीनाधिकांशैःशनिभूसुतौचेत् ॥ एकर्क्षगौलग्नपकार्यपौस्तस्तेजोहरौकार्यहरौनिरुक्तौ ॥ ३४ ॥

शेनाधिकोभूत्वाऽग्रस्थितोजातस्ततोग्रेगत्वाभौमेनहृतंस्वतेजोयस्यतादृशः तेजोरहितःततोबुधः पूर्वंप्रथमतःकृतःपश्चादनंतरंजीवेनकार्याधीशेनसहशीघ्रगतित्वान्मि
लति इतिहेतोः नार्याःजायायाःलाभःप्राप्तिर्नो नास्तीतिवक्तव्यम् । अयमेकोयोगः । अथापरः अथवा यथावस्थितेपूर्वस्मिन्योगेबुधापेक्षयाभौमः स्वल्पांशैरवस्थि
तः सन्पृष्ठतोभवति । एवमस्मिन् भौमेपृष्ठगतेसति असौमणऊयोगः कार्यनाशकोभवति । मणऊयोगोऽयम् ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ अथमणऊयोगभेदमाह ।
यदीत्थशालइति । यद्युभयोर्लग्नेशकार्येशयोर्मुथशिलयोगोस्ति तथाशनिभूसुतौएकर्क्षगौलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचित्सहएकराशिगतौस्तः । स्वदीप्तहीनाधि

मणऊयोगोऽयम्

कांशैः । स्वशब्देनलग्नाधीशकार्याधीशावुच्येतेतयोर्येदीप्तांशकास्तदपेक्षयान्यूनैरधिकैर्वादीप्तांशमध्यवर्तिभिः शनिभौमयोरंशैः कृत्वालग्नप कार्यपयोः लग्नाधीशकार्याधीशयोस्तेजोहरौसंतौकार्यहरौकार्यनाशकौनिरुक्तौ ॥३४॥ अथोदाहरणम् ॥ राज्याप्तिपृच्छेति। ममराज्यप्राप्तिर्भ विष्यतिनवेतिपृच्छायांप्रश्नेतुलालग्नंतस्यनाथःस्वामी सितःशुक्रः कर्केदशमेस्थानेतिथिभिःपंचदशांशैरुपलक्षितोस्ति । राज्यभवनाधीशः श शीचंद्रोवृषेउच्चस्थःसन्नष्टमतःसदिगंशैर्दशभिरंशैरुपलक्षितोऽस्ति । कुजोवृषस्थःसन् भूपलवैः षोडशांशैरुपलक्षितोऽस्ति । चकाराच्छनिरपि वृषस्थःसन्भूपलवैः १६ उपलक्षितोऽस्तीतिज्ञातव्यम् । भौमोद्वयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशालेपरस्परमुथशिलयोगेसतिभांतेजोहरन्

राज्याप्तिपृच्छातुललग्ननाथःकर्केसितोंशैस्तिथिभिर्दिगंशैः ॥ वृषेशशीभूपलवैःकुजश्चहरन्द्वयोर्भांहरतेचराज्यम् ॥३५॥
लग्नकार्येशयोरित्थशालेत्रैद्वित्थशालतः ॥ कंबूलंश्रेष्ठमध्यादिभेदैर्नानाविधंस्मृतम् ॥ ३६ ॥

पुनर्मणऊयोगः

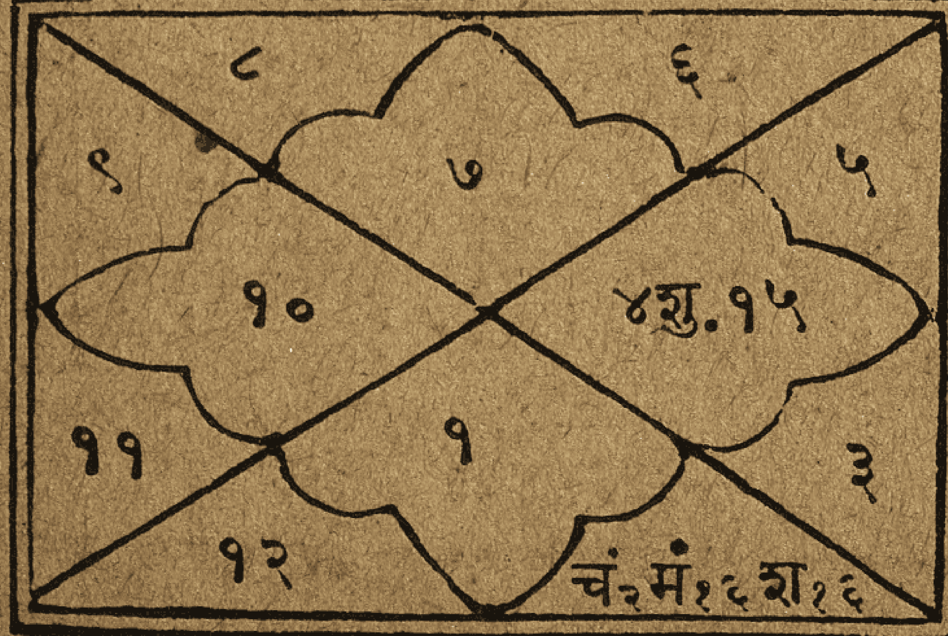

राज्यंहरति । पुनर्मणऊयोगोऽयम् ॥ ३५ ॥ अथाष्टमषोडशभेदभिन्नंकंबूलयोगंवक्तुकामःसामान्यतःकंबूलयोगलक्षणमाह ॥ लग्न कार्येशयोरित्थेति ॥ अत्रलग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशालेपरस्परमुथशिलयोगेसति अनयोर्मध्येकेनचिदेकेनसाकंइंद्वित्थशालतः इं दुश्चंद्रः इत्थशालतः मुथशिलंचेत्करोतितदाकंबूलं कंबूलनामायोगःस्यात् लग्नेशकार्येशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहचंद्रमुथशिलेकंबूलंभ वतीत्युक्तम् । ताजिकभूषणेयथा । निशाकरोयोगकरग्रहाभ्यामेकेनचेन्मुत्थशिलंकरोति ॥ कंबूलयोगःकथितस्तदानींपूर्णोहिमध्योऽ धमकस्त्रिधाऽसौ ॥ सममध्यमयोर्मध्यमत्वेनगणनात्रिधाइत्युक्तम् ॥ अन्यच्च ॥ द्वयोर्मुथशिलेविधुःकेनचित्स्यात्तयोर्मुथशिलःसकंबू

लयोग इति ॥ तत्कंबूलंसामान्यतस्त्रिविधम्श्रेष्ठमध्यादि । श्रेष्ठम् । मध्यमम् । आदिशब्देनाधमम् । एतैर्भेदैर्नानाविधंस्मृतम् । लग्नेशकार्येशचंद्राणांचतुर्विधाधि
कारभेदेनषोडशप्रकारकमित्यर्थः । तद्यथा । उत्तमोत्तमम् १ उत्त
ममध्यमम् २ उत्तमम् ३ उत्तमाधमम् ४ मध्यमोत्तमम् ५ मध्य
ममध्यमम् ६ मध्यमम् ७ मध्यमाधमम् ८ उत्तमम् ९ मध्यमम्

	लग्नाधीशकार्या०	लग्नाधीशकार्या०	लग्नाधिकारस्थौ	लग्नाधिकारस्थौ
उत्तमाधिकारश्चंद्रः	मध्यमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ
मध्यमाधिकारश्चंद्रः	उत्तमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ
समाधिकारश्चंद्रः	उत्तमाधिकारस्थौ	मध्यमाधिकारस्थौ	समाधिकारस्थौ	अधमाधिकारस्थौ

१० मध्यममध्यमम् ११ अधमम् १२ अधमोत्तमम् १३ अधममध्यमम् १४ अधमम् १५ अधमाधमम् १६ एतेषांप्राकट्यार्थंचक्रंलिख्यते ॥ तत्रस्वगृहेस्वोच्चा
धिकारश्चोत्तमः ॥ स्वहद्दास्वद्रेष्काणस्वनवांशाधिकारोमध्यमः । स्वशत्रुस्वनीचाधिकारोऽधमः । एतत्स्थानत्रितयराहित्यंसमाधिकारः उक्तंचमनुष्यजातके कंबू

यदींदुःस्वगृहोच्चस्थस्तादृशौलग्नकार्यपौ ॥ इत्थशालीकंबूलंतदुत्तमोत्तममुच्यते ॥ ३७ ॥

उत्तममध्यकंबूलम्

लमीषद्वितयेत्थशालेचंद्रोऽपिचेन्मुत्थशिलंविधत्ते । मिथःस्वगेहोच्चगतौप्रधानंमध्यंत्रिकाद्येत्वधमंपरर्क्षे ॥ समरसिंहेप्युक्तमस्ति ॥३६॥
उत्तमोत्तमाभिःसंज्ञाभिस्तानेवभेदानाह ॥ तत्रादौउत्तमोत्तमकंबूललक्षणमाह । यदींदुरिति । यदिइंदुश्चंदः गृहोच्चस्थःस्वगृहेस्वोच्चे
वाभवति । तादृशौलग्नकार्यपौ । तादृशेनस्वगृहस्वोच्चस्थितेनवालग्नाधीशेन तथास्वगृहस्थेनोच्चस्थितेनवाकार्याधीशेन । परस्परकृत
मुथशिलेन सहइत्थशालीमुथशिलंकरोति ॥ तदातत्कंबूलंउत्तमोत्तममुच्यते । त्रयाणांउत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । अयंप्रथमोभेदः। अत्रषोडशकंबूलयोगेषुलग्नेशकार्ये
शयोरेकाधिकारत्वंपरस्परमुथशिलंचनियतम् ॥ चंद्रमुथशिलंतुलग्नेशकार्येशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहापेक्षितम् ॥ ३७ ॥

अथोत्तममध्यमकेवलोत्तमयोःकंबूलयोर्लक्षणमाह ॥ स्वीयेति ॥ अथस्वीयहद्दाद्रेक्काणांकभागस्थेनस्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेवास्वनवांशेवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचस्वगृहगः स्वोच्चराशिगतोवाचंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति तदोत्तममध्यमंकंबूलंस्यात् । कुतःचंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ ग्रंथकर्त्रोतुमध्यमोत्तममित्युक्तम् कुतः छंदोभंगभयात् ॥ अत्रोदाहरणम् ॥ ममभाग्यंभविष्यति नवेति प्रश्नेतुलालग्नं तस्यस्वामीभृगुर्दशमेस्वहद्दायांदशांशः १० भाग्यभवनाधीशोबुधः सप्तमेस्वहद्दायांचतुर्दशांशः १४ अनयोःपरस्परमुथशिलं । चंद्रःकर्के स्वगृहेअष्टादशांशस्ताभ्यांमुथशिलीत्युत्तममध्यममेतत्कंबूलमत्यल्पायाससाध्यंभाग्यंफलिष्यति ॥ एवंस्वद्रेष्काणस्वनवांशस्थाभ्यां उदाहरणानिएषूह्यानि ॥ एवंहीनाधिकृतिनाहीनाः गताः

स्वीयहद्दाद्रेक्काणांकभागस्थेनेत्थशालतः ॥ मध्यमोत्तमकंबूलंहीनाधिकृतिनोत्तमम् ॥ ३८ ॥
उत्तमाधमतानीचरिपुगेहस्थितेनचेत् ॥ स्वद्रेक्काणांशगश्चंद्रःस्वभोच्चस्थेत्थशालकृत् ॥ ३९ ॥

उत्तममध्यमाधमाधिकाराः यस्यताद्दशेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनपरस्परमुथशिलेनस्वगृहस्थःस्वोच्चस्थोवाशशीचेन्मुथशिलंकरोति ॥ तदोत्तममेवकंबूलंभवति ॥ कुतः केवलंचंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ इतरयोःसमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥ उदाहरणम् ॥ राज्याप्तिप्रश्नेलग्नंमिथुनंतस्यस्वामी बुधःसमस्यगृहेतिष्ठति ॥ राज्यभवनाधीशोगुरुः समस्यगृहेकन्यायामस्तिचंद्रस्तूच्चेवृषे । एवंत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेसत्युत्तमंकंबूलंजातंतेनराज्यप्राप्तिरुत्तमावक्तव्या ॥ ३८ ॥ अथश्लोकार्धेनोत्तमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ उत्तमेति ॥ स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंमुथशिलयोगेसतिस्वगृहगतः स्वोच्चराशिगतोवाचंद्रः तयोरन्यतरेणचेत्मुथशिलंकरोति तदोत्तमाधमता उत्तमाधमाख्यंकंबूलंस्यात् ॥ कुतः चंद्रस्योत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् ॥

अत्रोदाहरणम् ॥ स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेतुलालग्नंतत्स्वामीशुक्रः ॥ कन्यायांदशांशः १० नीचे स्त्रीभवनाधीशोभौमः कर्के नीचेपंचदशांशश्चंद्रोऽपिकर्केस्वगृहे द्वादशांशः १२ एषांपरस्परंमुथशिलयोगः उत्तमाधमकंबूलाख्योजातोऽतःस्त्रीप्राप्तिरीषदायाससाध्या । अथमध्यमोत्तमकंबूललक्षणमाह । स्वद्रेक्काणेति । स्वद्रेक्काणेस्वनवांशकेवास्थितःसन् स्वभोच्चस्थेनस्वगृहगतेनस्वोच्चराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परकृतमुथशिलेनइत्थशालकृतमुथशिलंचेत्करोति तदैतत्कंबूलंमध्यमोत्तमाख्यंस्यात् । कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । एतत्मध्यमोत्तमंकंबूलंपूर्वस्मात् पूर्वोक्तात् उत्तममध्यमकंबूलान्नविशिष्यते । नविशिष्टफलदमित्यर्थः । अत्रोदाहरणम् । स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीशुक्रः लग्नेस्वगृहेचतुर्विंशत्यंशः २४ सप्तमभावोमेषः तत्स्वामीभौमः मेषेस्वगृहे अष्टाविंशत्यंशः २८ चंद्रस्तुवृषककौंविहायमकरेस्वनवमांशेद्वाविंशत्यंशैः २२ तत्रैषांमुथशिलंपरस्परमभूदितिमध्यमोत्तमाख्यंकंबूलं । अत्रस्त्रीप्राप्तिरुत्तमा ॥ अथश्लो

मध्यमोत्तममेतच्चपूर्वस्मान्नविशिष्यते ॥ स्वहद्दादिपदस्थेनकंबूलंमध्यमध्यमम् ॥ ४० ॥

कार्येनमध्यमाधमकंबूललक्षणमाह ॥ स्वहद्दादिपदस्थेनेति ॥ स्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेवास्वनवांशेवास्थितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परकृतमुत्थशिलेनस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितश्चंद्रोमुत्थशिलंचेत्करोति तदामध्यमध्यमंकंबूलंस्यात् । कुतः सर्वेषांमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । अत्रोदाहरणम् । संततिप्रश्नेमिथुनलग्नंतस्यस्वामीबुधस्तुलायांस्वहद्दायांअष्टमांशः ८ सुतभवनाधीशः शुक्रोमिथुनेस्वहद्दायामष्टमांशः ८ चंद्रस्तुकर्केप्रथमेद्रेक्काणेस्वीयनवांशेचाऽस्ति अत्रत्रयाणामपिपरस्परंमुथशिलयोगाच्चमध्यममध्यमाख्यंकंबूलं तेनसंततिप्राप्तिर्मध्यममध्यमाभवति ॥ प्रयत्नेनसाध्येत्यर्थः ॥ ३९ ॥ ४० ॥

अथश्लोकार्धेनमध्यमकंबूललक्षणमाह । मध्यममिति । हीनारहिताअधिकृतयोऽधिकारायेषांतेहीनाधिकृतयस्तेचतेखेटाश्चतेभ्योजातंमुत्थशिलम् । एतदुक्तं भवति । स्वोत्तममध्यमाधिकाररहितेनअर्थात्समाधिकारप्राप्तेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनच कृतपरस्परमुथशिलेनस्वमध्यमाधिकारस्थःशशीचेत् मुथशिलं करोति तदामध्यमकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोःसमाधिकारप्राप्तत्वात् । अत्रोदाहरणम् । संततिप्रश्नेवृषलग्नंतत्पतिःशुक्रः । समस्यहद्दायांचतुरंशःसन् मकरेऽस्ति । पंचमभवनाधीशोबुधः समस्यहद्दायांपंचांशःसन् तुलायामस्ति । चंद्रस्तुस्वद्रेक्काणेकर्केत्र्यंशोस्ति । परस्परमेतन्मुथशिले कृतेमध्यमकंबूलंजातं तेनसंततिप्राप्तिरायाससाध्येत्यर्थः । अथश्लोकार्धेनमध्यमाधमकंबूललक्षणमाह । मध्यमाधमेति । लग्नाधीशेनकार्याधीशेनचस्वनीचक्षेत्रेस्वश

मध्यमंचकंबूलंस्याद्धीनाधिकृतिखेटजम् ॥ मध्यमाधमकंबूलंनीचारिभगखेटजम् ॥ ४१ ॥
इंदुःपदोनःस्वर्क्षोच्चस्थितेनाप्युत्तमंतुतत् ॥ स्वहद्दादिगतेनापिपूर्ववन्मध्यमुच्यते ॥ ४२ ॥

त्रुक्षेत्रेवास्थितेनकृतपरस्परमुथशिलेनस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितश्चंद्रोमुथशिलंचेत्करोतितदामध्यमाधमाख्यंकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्यमध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् । अत्रोदाहरणं । भाग्यप्राप्तिप्रश्नेमेषलग्नंतस्यस्वामीभौमः कर्केनीचेस्तिनवमभवनस्वामीगुरुर्मकरेनीचे चंद्रः कर्केस्वद्रेक्काणे एषांपर स्परमुथशिलयोगसत्वान्मध्यमाधमंकंबूलंजातं भाग्यप्राप्तिरायाससाध्याभवति ॥ ४१ ॥ अथापरमुत्तमकंबूललक्षणमाह । इंदुरिति । इंदुश्चंद्रः । पदोनः अधिकार रहितःस्वगृहस्वोच्चस्वद्रेक्काणस्वनवांशस्वनीचस्वशत्रुक्षेत्ररूपाधिकाररहितः । किंतु समग्रहादिगतः । स्वर्क्षोच्चस्थितेनस्वराशिगतेनस्वोच्चराशिगतेनवालग्नाधी शेनकार्याधीशेनचपरस्परमुथशिलेनचेन्मुथशिलवान्भवति । तदोत्तममेवकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्याधिकारशून्यत्वात् । इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् ।

अत्रोदाहरणम् । धनलाभप्रश्नेतुलालग्नं लग्नाधीशःशुक्रः लग्नेस्वगृहे । धनाधीशोभौमः मकरेउच्चे । चंद्रःसमद्रेक्काणेमिथुनेस्ति । एषांपरस्परमुथशिलयोगसत्वात् कंबूलंसमोत्तमंजातमितिभाग्यप्राप्तिरुत्तमा । अथापरंमध्यमकंबूललक्षणंश्लोकार्धेनाह । स्वहद्दादीति । स्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेवासनवांशेवास्थितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनसमाधिकारश्चंद्रश्चेन्मुथशिलीतदाकंबूलंमध्यमंस्यात् । कुतश्चंद्रस्याधिकारराहित्यादितरयोः मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । एतत्पूर्ववत्पूर्वोक्तमध्यमकंबूलतुल्यफलदम् । उदाहरणम् । धनलाभप्रश्नेतुलालग्नंतस्यस्वामीशुक्रः । सिंहेस्वहद्दायांदशांशः १० धनभावाधीशोभौमःवपुषिस्वहद्दायांदशांशः १० चंद्रस्तुमध्यमद्रेक्काणेमिथुनेदशांशः तत्रैषांपरस्परंमुथशिलयोगोस्ति । तस्मान्मध्यममेतत्कंबूलंभवति । तेनधनलाभोमध्यमोभवति ॥४२॥ पुनःप्रकारांतरेणमध्यमकंबूललक्षणमाहश्लोकार्धेन । पादोनेनेति । पादोनेनउत्तममध्यमाधिकाररहितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनसमाधिकारश्चंद्रश्चेन्मुथशिली । तदा

पादोनेनापिमध्यंस्यादितियुक्तंप्रतीयते ॥ नीचारिस्थेनेत्थशालेऽधमकंबूलमुच्यते ॥ ४३ ॥

मध्यमकंबूलंस्यादित्यस्माभिर्युक्तं युक्तिसहंप्रतीयते । कुतः सर्वेषांसमाधिकारप्राप्तत्वात् । उदाहरणम् । धनलाभप्रश्नेलग्नंमेषः । तत्स्वामीभौमः सिंहेदशांशः १० धनेशःशुक्रः कुंभेदशांशः चंद्रस्तुलायांदशांशः १० एषांपरस्परंमुथशिलयोगे जातेसतिमध्यमकंबूलं । तेनलब्धिर्मध्यमा । नोत्कृष्टानापकृष्टाचेत्यर्थः । अथाधमकंबूलंश्लोकार्धेनाह । नीचारिस्थेनेत्थशालेइति । स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनसमाधिकारस्थितश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति । तदाधमाख्यंकंबूलंस्यात् । कुतश्चंद्रस्यसमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरधमाधिकारप्राप्तत्वात् । उदाहरणम् । पुत्रप्रश्नेमिथुनलग्नंतस्यस्वामीबुधः मीनेनीचे । पुत्रभावाधीशः शुक्रःकन्यायांनीचे । चंद्रस्त्वधिकाररहितः अत्रत्रयाणांपरस्परंमुथशिलयोगादधमंकंबूलंस्यात् । तेनपुत्राप्तिचिंता अधमाऽधमफला । ईषत्कष्टसाध्येतियावत् ४३

अथाधमोत्तमकंबूललक्षणमाह । नीचशत्रिविति । यदिचंद्रोनीचराशिगतःशत्रुराशिगतोवा । स्वगृहगतेनस्वोच्चगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचेन्मुथशिलीभवति । तदा अधमोत्तमकंबूलंस्यात् । कुतः चंद्रस्याऽधमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोरुत्तमाधिकारप्राप्तत्वात् । एतत्पूर्वमुक्तस्यकंबूलयोगस्य तुल्यंफलंप्रददाति । उदाहरणम् । सुखप्राप्तिप्रश्नेलग्नंसिंहः तत्स्वामीसूर्यः मेषेउच्चे । सुखभवनाधीशोभौमः मकरेउच्चे । चंद्रोनीचेवृश्चिके । एवंत्रयाणांपरस्परंमुथशिलेजातेसतिअधमोत्तमसंज्ञकंकंबूलमभूदिति । सुखप्राप्तिरीषदायाससाध्याभवति ॥४४॥ अथाधममध्यमकंबूललक्षणमाह । चंद्रइति । यदिचंद्रोनीचगृहगतः शत्रुगृहगतोवास्वहद्दायामादिशब्देनस्वद्रेक्काणेवास्वनवांशेवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनचेदित्थशालीमुथशिलीभवति । तदाऽधममध्यमकंबूल

नीचशत्रुभगश्चंद्रःस्वभोच्चस्थेत्थशालकृत् ॥ अधमोत्तमकंबूलंपूर्ववत्तुल्यफलप्रदम् ॥ ४४ ॥
चंद्रोनीचारिगेहस्थःस्वहद्दादिगतोनचेत् ॥ इत्थशालीकंबूलंतदुच्यतेऽधममध्यमम् ॥ ४५ ॥
इंदुर्नीचारिगेहस्थःपादोनेनेत्थशालकृत् ॥ कंबूलंमध्यमंज्ञेयंपूर्ववत्तुल्यफलप्रदम् ॥ ४६ ॥

मुच्यते । कुतः चंद्रस्याधमाधिकारत्वादितरयोर्मध्यमाधिकारप्राप्तत्वात् । उदाहरणम् । पुत्रप्राप्तिप्रश्नेकन्यालग्नंतत्स्वामीबुधः मकरेस्वहद्दायांत्र्यंशः । पुत्रभावाधीशः शनिस्तुमीनेस्वहद्दायांपंचांशोस्ति । चंद्रस्तुनीचेवृश्चिकेत्र्यंशः । एषांत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेजातेसति अधममध्यमकंबूलंजातं । तेनसंततिप्राप्तिरत्यायाससाध्याज्ञेया ॥ ४५ ॥ अथान्यदधमकंबूललक्षणमाह । इंद्विति । यदींदुश्चंद्रः स्वनीचराशिगतःस्वशत्रुराशिगतोवा । पादोनेन उत्तममध्यमाधिकाररहितेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनचकृतपरस्परमुथशिलेनचेन्मुथशिलीभवति । तदाऽधमाख्यंकंबूलंज्ञेयम् । कुतः चंद्रस्याधमाधिकारप्राप्तत्वात् । इतरयोः समाधिकारप्राप्तत्वात् ।

एतत्पूर्वमुक्तस्यकंबूलयोगस्यतुल्यंफलंप्रददाति । उदाहरणम् । राज्याप्तिप्रश्नेवृषलग्नंतत्स्वामीशुक्रःषडंशःसिंहे । राज्याधीशः शनिर्वृषेदशांशः १० चंद्रस्तुनीचेवृश्चिकेत्र्यंशोस्ति । एषांमुथशिलयोगेजातेऽधमकंबूलंतेनराज्यप्राप्तिःकष्टसाध्या ॥ ४६ ॥ अथाधमाधमकंबूललक्षणमाह । नीचारिभस्थेति । स्वनीचराशिगतेनस्वशत्रुराशिगतेनवालग्नाधीशेनकार्याधीशेनचपरस्परंकृतमुथशिलेनस्वनीचराशिगतः स्वशत्रुराशिगतोवाशशीचेन्मुथशिलंकरोति । तदाकंबूलमधमाधममुच्यते । कुतः चंद्रस्येतरयोश्चाधमाधिकारप्राप्तत्वात् । उदाहरणम् । पुत्रलाभप्रश्नेलग्नंधनुः तस्यस्वामीगुरुः मकरेनीचे । पुत्रभावाधीशोभौमः कर्केनीचे । चंद्रोपिमीनेवृश्चिके । अत्रत्रयाणांपरस्परमुथशिलयोगेऽधमाधमकंबूलाख्ययोगस्तेनसंततिलाभोनास्त्येवेतिवाच्यम् ॥ ४७ ॥ एवंषोडशकंबूलस्यभेदाउक्ताः । अथप्रागुक्तानांकंबूलभेदानां

नीचारिभस्थखेटेननीचारिभगतःशशी ॥ इत्थशालीकंबूलंतदधमाधममुच्यते ॥ ४७ ॥ मेषेरविःकुजोवापिवृषेकर्केऽथवाशशी ॥ तत्रेत्थ
शालीकंबूलमुत्तमोत्तमकार्यकृत् ॥ ४८ ॥ वृश्चिकस्थःशशीभौमःकर्केतत्रेत्थशालतः ॥ अधमाधमकंबूलंकार्यविध्वंसदुःखदम् ॥ ४९ ॥
एवंपूर्वोक्तभेदानामुदाहरणयोजना ॥ उक्तलक्षणसंबंधादूहनीयाविचक्षणैः ॥ ५० ॥

मध्येउत्तमोत्तमकंबूलयोगोदाहरणमाह । मेषेइति । अत्रापत्यप्रश्नेमेषलग्नंतत्स्वामीभौमः मेषेस्वगृहे । पंचमभावाधीशोरविर्मेषेस्वोच्चे । अनयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोः परस्परमुथशिलयोगेसति । चंद्रस्यवृषउच्चंकर्कस्वगृहं । अनयोर्मध्येक्वचिद्विद्यमानश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति । तदाकंबूलमुत्तमोत्तमकार्यकृत्वांछितफलदमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ अथांतिमकंबूलयोगस्याधमाधमाख्यस्योदाहरणमाह । वृश्चिकस्थइति । पुत्रलाभप्रश्नेधनुर्लग्नंलग्नाधीशोगुरुर्मकरेनीचे । पुत्रभावाधीशोभौमः कर्केनीचे । वृश्चिकस्थः चंद्रोनीचे । तत्रचंद्रभौमाभ्यांगुरुभौमाभ्यांचमुथशिलयोगाज्जातंकंबूलमधमाधमाख्यंतद्वांछितकार्यविध्वंसदंदुःखंचददाति ॥ ४९ ॥ अथाद्यंतिमयोः कंबूलभेदयो

दिशाअंतरालवर्तिनांकंबूलभेदानामुदाहरणान्यूह्यानीत्याह । एवमिति । एवं पूर्वोक्तभेदानांविचक्षणैर्दैवज्ञैरुदाहरणयोजनाउक्तलक्षणसंबंधात्प्रागुक्तलक्षणयोजनाऊहनीयाविचार्या । उदाहरणानिनोक्तानि कुतःलक्षणवाक्यानांस्पष्टार्थत्वात् ॥ ५० ॥ अथात्रकेचित्कंबूललक्षणेशीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराशिस्थयोरेवमुथशिलयोगम्राहुः । तन्मतमुपन्यस्यति । मेषराशिस्थेऽब्जेचंद्रमसि । मेषस्थेनैवशनिनासह मुथशिलयोगेकृतेसति । तदाएतदुत्पन्नंकंबूलंमध्यमाधमसंज्ञंजातंइत्यादिदृष्टांतवशात्शीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराश्यवस्थितत्वात् एवंमुथशिलयोगादीनपरेजगुः । आदिशब्देनेसराफादयः । तथाचसमरसिंहः । मेषस्थेब्जेशनिनाकर्कस्थेभुभूवास्त्रियांकविना । मकरस्थेगुरुणासहमीनस्थेज्ञेननशुभंच ॥ १ ॥ अस्यार्थः । मेषराशिस्थेब्जेचंद्रमसि स्थानांतरस्यानुक्तत्वान्मेषस्थेनैवशनिनासह कृतमुथशिलेसतिमध्यमाधमसंज्ञंकंबूलंजातं । कुतः अत्रहिचंद्रोमेषेस्वगृहोच्चाधिकारेनास्तिस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति प्रायःस्वनवांशोस्ति । शनिस्तुनीचस्थएव । तथा

मेषस्थेऽब्जेशनीत्यादिदृष्टांतान्मंदशीघ्रयोः ॥ एकर्क्षावस्थितावित्थशालादीनपरेजगुः ॥ ५१ ॥

कर्कस्थेचंद्रेभूभुवामंगलेन कर्काख्यनीचस्थानगतेन कृतपरस्परमुथशिलेसत्युत्तमाधमकंबूलंजातं । कुतः अत्रहिचंद्रःस्वगृहस्थः । भौमोनीचस्थः । तथा स्त्रियांकन्यास्थेचंद्रे कविनाशुक्रेण कन्याख्यनीचराशिगतेनसहमुथशिलेकृतेसति मध्यमाधमकंबूलंजातं । कुतः चंद्रःस्वनवांशोस्ति । शुक्रोनीचेस्ति । अत्रापिचंद्रस्यस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति । तथा मकरस्थेचंद्रेगुरुणामकराख्यनीचराशिगतेनसहमुथशिलेसतिमध्यमाधमकंबूलंजातम् । कुतः अत्रचंद्रःस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेचास्ति । गुरुर्नीचे । अत्रापिस्वद्रेक्काणस्तुनसंभवति । तथा मीनस्थेचंद्रेबुधेनमीनाख्यनीचस्थितेनमुथशिलेसतिमध्यमाधमकंबूलंजातम् । कुतः अत्रचंद्रःस्वद्रेक्काणे स्वनवांशेस्ति । बुधोनीचेस्ति । इदमुदाहरणपंचकंशुभंन शुभफलदंनेत्यर्थः ॥ ५१ ॥

…तेषांमतंदृष्टांतेनैवदूषयति ॥ तदयुक्तमिति । शीघ्रमंदगतिग्रहयोरेकराशिस्थयोरेवमुथशिलादियोगोविचार्यइतियत् केषांचिन्मतंतदयुक्तं नयुक्तिसहमित्यर्थः । कुतइत्यतआह । नीचगस्येति । लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेन ग्रहेणस्वनीचराशिगतेनस्वनीचराशिगतस्यतदितरग्रहस्यचेदित्थशालंतत्कार्यनाशीत्युक्तं । नहिद्वयोरेकंनीचस्थानंभवति । तथारिपुणारिपोर्लग्नेशकार्येशयोः परस्परवैरेसतियन्मुथशिलंतत्कार्यनाशीत्युक्तम् । यतःकारणात्तत्रसमरसिंहकृतताजिकसंज्ञातंत्रे स्फुटंप्रकटार्थमुक्तमस्ति । तद्वाक्यंचयदिनीचोनीचेनचमुथशिलकारीतथारिपुर्द्विषता । तत्कंबूलंनेष्टंचंद्रोपिविनाशकोमुष्मिन् ॥१॥ अत्रद्वितीयोयोगः एकराशिस्थयोरपिसंभवतीतिनदूषणत्वेनोपन्यसनीयः । ग्रंथकर्त्रातुआकरग्रंथसंदर्भवशाल्लिखितः ॥ ५२ ॥ अथप्रकारांतरेणफलोत्पत्तिज्ञानार्थंकंबूलयोगस्यभेदांतरमाह । लग्न

तदयुक्तंनीचगस्यनीचेनरिपुणारिपोः ॥ इत्थशालकार्यनाशीत्युक्तंतत्रयतःस्फुटम् ॥५२॥ लग्नकार्यपयोरित्थशालेचैकोस्तिनीचगः ॥ स्वर्क्षादिपदहीनोऽन्योऽत्रेंदुःकंबूलयोगकृत् ॥५३॥ तत्रकार्याल्पताज्ञेयायथाजात्यन्यमर्थयन् ॥ अन्यजातिःपुमानर्थंतथैतत्कवयोविदुः ॥५४॥

कार्येति । पूर्वंतुलग्नाधीशकार्याधीशयोरभिन्नाधिकारस्थितयोश्चंद्रेणमुथशिलेकंबूलमुक्तम् । इदानींतुतयोरप्यधिकारभेदउच्यते । यत्रलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशिलयोगोविचार्यते । तत्रतयोर्मध्येएकःस्वनीचगतोस्ति । अन्यःद्वितीयःस्वर्क्षादिपदहीनःस्वगृहेस्वोच्चेस्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेस्वनीचेस्वशत्रुक्षेत्रेवानभवति । अर्थात्समाधिकारगतोस्ति । अत्रसमाधिकारगतश्चंद्रश्चेन्मुथशिलंकरोति । तदापिकंबूलाख्योयोगःस्यात् ॥ ५३ ॥ अथसदृष्टांतमेतस्यफलमाह । तत्रेति । तत्रतादृशे कंबूलयोगेकार्याल्पताज्ञेया । तत्रदृष्टांतः । अन्यजातिःपुमान्जात्यन्यंविजातीयमर्थयन्प्रार्थयन्सन् यथा अर्थंस्वल्पंलभतेइत्यध्याहारः । तथैतत्कंबूलंकवयःपंडिताविदुर्जानंति । अर्थाद्यदासजातीयमर्थयते तदातस्मैलज्जावशात्बह्वपिकदाचित्प्रयच्छंतिइत्यर्थः ॥ ५४ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

अथगैरिकंबूलंवक्तुकामस्तदुपयोगित्वेनशून्यमार्गगग्रहलक्षणमाह । यस्येति । यस्यग्रहस्यस्वर्क्षादिस्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेष्काणस्वनवांशात्मकःशुभःशुभफलदोधि
कारोनास्ति । अशुभोपिनीचशत्रुराशिगतःअशुभः अशुभफलदोधिकारोपिनास्ति । पुनःकेनापिशुभग्रहेणपापेनवाऽदृश्यमूर्तिरदृष्टः शून्याध्वगःशून्यमार्गगइष्यते ।
उच्यते । अत्रार्थेसंमतिर्नास्तिसमरसिंहेनानुक्तत्वात् ॥ ५५ ॥ अथशून्यमार्गगलक्षणंप्रतिपाद्यगैरिकंबूललक्षणमाह श्लोकद्वयेन ॥ लग्नकार्येति । लग्नाधीशकार्याधीशयोरि
त्थशालेसति तत्रशशीचंद्रश्चेच्छून्याध्वगःशून्यमार्गगोभवति । शून्यमार्गगःकथंजातइत्यतआह । उच्चादिपदशून्यत्वात्स्वोच्चम् आदिशब्देनस्वग्रहस्वद्रेक्काणस्व
नवांशस्वनीचस्वशत्रुभं एतत्स्थानस्यशून्यत्वाद्रहितत्वादित्यर्थः ॥ ५६ ॥ अतएतादृशचंद्रस्यकेनचिल्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनमुथशिलयोगश्चेन्नभ

यस्याधिकारःस्वर्क्षादिःशुभोनाप्यशुभोपिच ॥ केनाप्यदृश्यमूर्तिश्चसशून्याध्वगइष्यते ॥ ५५ ॥ लग्नकार्येशयोरित्थशाले
शून्याध्वगःशशी ॥ उच्चादिपदशून्यत्वान्नेत्थशालोस्यकेनचित् ॥ ५६ ॥ यद्यन्यर्क्षंप्रविश्यैषस्वर्क्षोच्चस्थेत्थशालवान् ॥ गैरि
कंबूलमेतत्तुपदोनेनाशुभंस्मृतम् ॥ ५७ ॥ लप्स्येसुखमितिप्रश्नेसिंहलग्नेरविःक्रिये ॥ अष्टांशैःसुखपःकुंभेभौमोंशैरविभिस्तयोः ॥ ५८ ॥

वति । एतादृशश्चंद्रोयदिराश्यंतेवर्तमानः सन्नन्यर्क्षमग्रिमराशिंप्रविश्ययस्मिन्राशौप्रविष्टः सराशिर्यस्यग्रहस्यस्वगृहंस्वोच्चंवासग्रहमस्मिन्यदितिष्ठेत्तेनग्रहेणसह
यदिचंद्रोमुथशिलंकरोति तदागैरिकंबूलसंज्ञकोयोगोभवति । एतद्गैरिकंबूलंपूर्वोक्तकंबूलभेदतुल्यफलदंज्ञातव्यम् । विशेषैर्यदितुअन्यराशिगतश्चंद्रस्तद्राशिस्थे
नग्रहेणपदोनेनस्वगृहाद्यधिकाररहितेनमुथशिलंकरोति । तदातद्गैरिकंबूलमशुभमनिष्टफलदंस्मृतम् ॥ ५७ ॥ अथास्यगैरिकंबूलस्योदाहरणंश्लोकत्रयेणाहलप्स्ये
इतिः अहंसुखंसौख्यंलप्स्येप्राप्स्यामिनवेतिप्रश्नेक्रियमाणेसति । तस्मिन्कालेसिंहलग्नमस्ति । तस्यस्वामीसूर्यः क्रियेमेषेअष्टांशैरष्टभिरंशैरुपलक्षितोस्ति । सुखभवनंचतु

र्थवृद्धिकाख्यंतस्यस्वामीभौमः कुंभेरविभिद्वौदशांशैरुपलक्षितोस्ति । तयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोःसूर्यभौमयोः परस्परंमुथशिलयोगोस्ति । तत्रास्मिन्योगेसतिइं दुश्चंद्रः कन्यायांचरमेंशकेत्रिंशपरिमितेंशेस्ति । अत्रविद्यमानस्यस्वर्क्षादिशुभाधिकारहीनस्याऽस्यचंद्रस्यलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनमुथशिलयोगो नास्ति । परंतुचंद्रस्तुलागृहंगंतुकामोस्ति । तत्तुलागृहंशनेरुच्चमस्ति अतःतुलास्थेनशनिनासहशीघ्रगामित्वात् अन्यराशिस्तुलातत्रगतश्चंद्रोमुथशिलकारीभवति एत देवंविधंग्रहसंस्थानंगैरिकंबूलाख्यंजातं । अथास्यफलमुच्यते । अन्येनतृतीयेनसहायभूतेनलाभंवांच्छितकार्यसिद्धिरूपंददाति । उदाहरणकुंडलीयथा अस्मिन्नेवयो गेतुलाराशौबुधादिस्तिष्ठति यस्यैकोप्यधिकारःशुभोऽशुभोनास्तितत्रगतश्चंद्रोबुधादिनाकृतमुथशिलश्चेत्तदाअनिष्टफलंगैरिकंबूलंज्ञेयम्

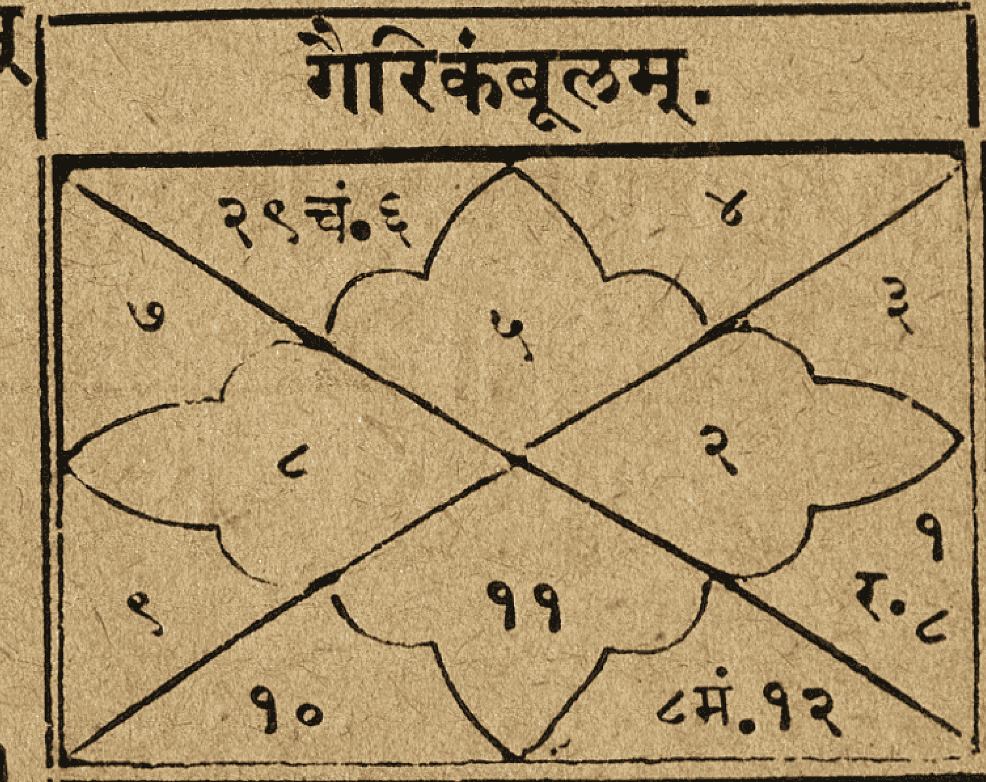

इत्थशालोस्तितत्रेंदुःकन्यायांचरमेंशके ॥ स्वर्क्षादिपदहीनस्यनेत्थशालस्यकेनचित् ॥५९॥ सस्वोच्चगेनशशिना न्यर्क्षस्थेनेत्थशालकृत् ॥ गैरिकंबूलमन्येनसहायाल्लाभदायकम् ॥६०॥ शून्येध्वनींदुरुभयोर्नेत्थशालोनवायुतिः॥ खल्लासरोनशुभदःकंबूलफलनाशनः ॥ ६१ ॥

अत्रोदाहरणेसंमतिर्नास्तिसमरसिंहेनानुक्तत्वात् ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ अथखल्लासरयोगस्यलक्षणमाह ॥ शून्यइति ॥ अत्रकेनचिदेकेनेतिपदमध्याहार्यम् ॥ समरसिंहेनाप्युक्तत्वात् । लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशिलयोगस्त्वपेक्षितएव । तत्रपूर्वोक्तलक्षणेनचंद्रः शून्येऽध्व निशून्यमार्गगोस्ति । एतादृशश्चंद्रउभयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहमुथशिलयोगवान्नभवति ॥ अथवातादृशश्चंद्रस्तेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनवायु तोपिनास्ति । सयोगःखल्लासरनामकोज्ञेयः । अयंनशुभदः कीदृशः । कंबूलफलनाशकः । मुथशिलयोगेसतिकेवलयोगेवाकंबूलंपूर्णंभवति । अत्रतु केनापिसहमुथशिलयोगाभावात् युत्त्यभावाद्वाकंबूलफलंनाशयति ॥ ६१ ॥

अथरद्दयोगलक्षणमाह ॥ अस्तेति ॥ योग्रहोऽस्तंगतःस्यादथवानीचगतःस्यादथवास्वशत्रुगृहेस्यादथवावक्रीस्यादथवाहीनाऽत्यल्पाभादीप्तिर्यस्यसतेजोरहितइत्यर्थः । एताद्दशोग्रहोदुर्बलोज्ञेयः । यदिदुर्बलोग्रहःकेनापिभावस्वामिनासहमुथशिलंचेत्करोति । सग्रहोंऽतेमुखेप्यादावपितद्भावकार्यसाधकोनभवति । यतःकारणादेषग्रहोमहस्तेजोनेतुंनविभुःसमर्थोनभवति ॥६२॥ अथताद्दशस्यरद्दसंज्ञस्यनिर्बलग्रहस्यस्थानविशेषेस्थित्वासमयविशेषेणफलपाकमाह केंद्रस्थइति । कार्याधीशोयोदुर्बलोग्रहः केंद्रस्थःसन्नापोक्लिमगं आपोक्लिमस्थानगतंलग्नाधीशंग्रहंयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदाविशिष्टंकार्यमादितः प्रथमतोभूत्वांऽतेपरिणामेनश्यतिनष्टंभवति । यदिआपो

अस्तनीचरिपुवक्रहीनभादुर्बलोमुथशिलंकरोतिचेत् ॥ नेतुमेषनविभुर्यतोमहोंऽतेमुखेऽपिनसकार्यसाधकः ॥ ६२ ॥
केंद्रस्थआपोक्लिमगंयुनक्तिभूत्वादितोनश्यतिकार्यमंते ॥ आपोक्लिमस्थोयदिकेंद्रयातंविनश्यपूर्वंभवतीहपश्चात् ॥ ६३ ॥
मंदस्वभोच्चादिपदेस्थितश्चेत्पदोनशीघ्रेणकृतेत्थशालः ॥ तत्रापिकार्यंभवतीतिवाच्यंवक्रादिनिर्वीर्यपदेनचेत्स्यात् ॥ ६४ ॥
वीर्योनितौकार्यविलग्ननाथौस्वर्क्षादिगेनान्यतरोयुनक्ति ॥ अन्यौयदाद्वौबलिनौतदान्यसाहाय्यतःकार्यमुशंतिसंतः ॥ ६५ ॥

क्लिमस्थोग्रहःकेंद्रस्थानगतंग्रहंयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदापूर्वंप्रथमतःविनश्यनाशंप्राप्यपश्चात्प्रांतेविशिष्टंकार्यंभवतीतिवाच्यम् ॥ ६३ ॥ अथदुष्फालिकुथयोगलक्षणमाह ॥ मंदस्वेति ॥ मंदोमंदगतिग्रहः स्वभोच्चादिस्वक्षेत्रेस्वोच्चे आदिशब्देनस्वहद्दायांस्वद्रेक्काणेस्वनवांशेवास्थितःसन् पदोनेनशीघ्रेणस्वभोच्चादिशुभाधिकाररहितेनशीघ्रगतिग्रहेणकृतेत्थशालश्चेद्भवति तत्राभीष्टंकार्यंभवतीतिवाच्यम् । चेच्छीघ्रगतिर्ग्रहः वक्रादिनिर्वीर्यपदेप्रागुक्तास्तनीचरिपुवक्रहीनभाइत्यादिनिर्बलस्थानेषु चेन्नस्यात् ॥६४॥ अथदुत्थोत्थदिबीरयोगमाह ॥ वीर्योनिताविति । यदालग्नाधीशकार्याधीशौवीर्योनितौ । अस्तनीचरिपुवक्रहीनभाइत्याद्युक्तरीत्यानिर्बलौस्यातां । तयो

८

र्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकश्चिदेकस्तृतीयेनग्रहेणस्वर्क्षादिगेनस्वगृहोच्चस्वहद्दादिगतेनसहयुनक्तिमुथशिलंकरोति । तदान्यसाहाय्यतस्तृतीयोयःकश्चित्सहायभूत स्तत्सकाशात्कार्यंसंतःअतिशिष्टाउशंतिवांछंति। अथवायदान्यौयौकौचिद्द्वौग्रहौबलिनौस्वग्रहोच्चादिगौसंतौलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येकेनचिदेकेनसहयुंक्तः मुथशि लंकुरुतस्तदाप्यन्यसाहाय्यतःकार्यमुशंतिसंतइति ॥६५॥ अथतंबीरयोगस्यलक्षणमाह।बलीति।यदालग्नकार्यपोःलग्नाधीशकार्याधीशयोः परस्परंमुथशिलयोगोनभवेत्त दाऽनयोर्मध्येकश्चनबलीग्रहःराश्यंतगःस्वाक्रांतराश्यंतिमांश२९वर्त्तीसन् यदान्यर्क्षगामी अग्रिमराशिगमनकामःस्वदीप्तांशकैरन्यस्मैअग्रिमराशिविद्यमानायग्रहाय महस्तेजोदत्ते सतंबीरयोगः।अग्रिमराशिगतोग्रहश्चेत्स्वगृहादिबलयुक्तस्तदायंयोगःकार्यकरोऽभीष्टकार्यकर्तास्यात्॥६६॥ अथकुत्थलक्षणमाह॥ अत्रकुत्थशब्देनयवन

बलीराश्यंतगोन्यर्क्षगामीदीप्तांशकैर्महः ॥ दत्तेऽन्यस्मैकार्यकरस्तंबीरोलग्नकार्यपोः ॥ ६६ ॥ लग्नेऽथकेंद्रेनिकटेपिवास्यविलग्नदर्शीस्वगृहो च्चहद्के ॥ मुसल्लहेस्वेनिजहद्दगोवाबलीग्रहोमध्यगतिस्त्वशीघ्रः ॥ ६७ ॥

भाषयाबलीग्रहउच्यते बलमनेकप्रकारंतत्रकांश्चिद्ग्रकारान्प्रथमश्लोकेनाह । लग्नइति। अत्रग्रहोबलीत्यन्वयः। तत्रापिसर्वापेक्षयालग्नस्थोबली। तदभावेकेंद्रस्थश्चतुर्थ सप्तमदशमस्थानेषुबली। परंतुलग्नस्थापेक्षयान्यूनबलः। तदभावेऽस्यकेंद्रस्यनिकटेपणफरेद्वितीयपंचमैकादशस्थानेषुबली । केंद्रस्थापेक्षयान्यूनबलः। तदभावेयोग्रहो विलग्नदर्शीविलग्नंपश्यतीतिविलग्नदर्शी तृतीयनवमस्थोबलवान्भवति यद्वानिकटोपिवाऽस्यविलग्नदर्शीतिविशेषणविशेष्यभावः। अस्यकेंद्रस्यनिकटेपणफरेआपोक्लिमे चस्थितःसन्विलग्नदर्शीतृतीयपंचमनवमैकादशस्थःसबलवानित्यर्थः। अन्येषुषडष्टद्वादशवर्जितपणफरापोक्लिमानांनिकटपदेनसंग्रहः षडादिष्वपिगणितागतदृष्टौसो ऽपिकथंचिद्बलीत्यर्थइत्याहुः । तथायोग्रहः स्वगृहेस्वोच्चेस्वद्रेक्काणेस्वमुसल्लहेस्वनवांशेस्वहद्दायांवावर्तमानोबली। तथामध्यगतिःनंदाक्षाभुजगारवेरित्याद्युक्तमध्यग

तितुल्यःस्पष्टगतिर्ग्रहोबलवान्भवति । तथाअशीघ्रोनशीघ्रोऽशीघ्रोमध्यगत्यपेक्षयाऽल्पगतिर्ग्रहोबली ॥६७॥ अथान्यान्प्रकारानाह । कृतोदयइति । योग्रहःकृतोदयःउदितःसबली । तथामार्गगतिर्मार्गीग्रहोबली । तथाशुभेनशुभग्रहेणयुतःईक्षितोवासबली तथाक्रूरखगस्यपापग्रहस्यक्षुताख्ययाचतुर्थदशमसप्तमैकराशिदृष्ट्यानाधिगतःनदृष्टःसबली । तथाक्रूरेणनयुक्तःपापग्रहेणयुक्तोनभवतिसबली । एवंसामान्यतोग्रहबलमुक्त्वाइदानींसमयबलमाह। सायंचसितेंदुभौमाइति । इदमग्रिमश्लोकेनसंबध्यते ॥ ६८ ॥ अथान्यत्प्रकारमाह । यदेति । सितेंदुभौमाः शुक्रचंद्रभौमाःसायंसंध्याकालेयदोदयंतेतदाबलिनः । जीवार्कजौगुरुशनीअपररात्रिभागेअर्धरात्रादुपरिभागेबलिनौ । तथानराःपुरुषग्रहाःसूर्यभौमगुरवोऽह्निदिवसेबलिनः । अन्येग्रहाःचंद्रबुधशुक्रशनयोनिशिरात्रौबलिष्ठाः । तथा । इनस्यसूर्यस्यनैकभाग

कृतोदयोमार्गगतिःशुभेनयुतेक्षितःक्रूरखगस्यदृष्ट्या ॥ क्षुताख्ययानाधिगतोनयुक्तःक्रूरेणसायंचसितेंदुभौमाः ॥ ६८ ॥ यदोदयंतेपररात्रिभागेर्जीवार्कजावह्निनराःसवीर्याः ॥ अन्येनिशीनस्यनवैकभागेस्थिताःस्थिरर्क्षेचबलेनयुक्ताः ॥ ६९ ॥ स्त्रियश्चतुर्थात्पुरुषावियद्गाद्वषट्कगाओजभगाःपुमांसः ॥ समेपरेस्युर्मलिनोविमृश्यविशेषमेतेषुफलंनिगद्यम् ॥ ७० ॥

स्थिताः सूर्योयद्राशिनवांशेतस्मिन्नेवनवांशेयदिग्रहानस्युस्तदापिबलिनोभवंति । तस्मादन्येनिशीनस्यनवैकभागेस्थिताइतिपाठःसाधीयान् । अन्येनिशीनस्यतथैकभागइत्यपिपाठः । उक्तंचसमरसिंहे । सूर्यस्यनैकभागेस्थिरराशौवातदाचतेबलिनःइत्यत्रसूर्यस्यचैकभागेइतिपाठंधृत्वाएकभागेएकराशिनवांशेइतिव्याख्यानंकुर्वतितन्न । अस्तमितस्याप्येवंसंभवात् । नचास्तमितःक्वचिद्ग्रंथेबलीश्रूयते । प्रत्युतअस्मिन्नेवग्रंथेनिर्बलःश्रूयते । तस्मात्सूर्यस्यनैकभागइतियुक्तःपाठः । तथास्थिरर्क्षेचवृषसिंहवृश्चिककुंभराशिस्थाःग्रहाःबलेनयुक्ताःबलिष्ठाज्ञेयाः ॥ ६९ ॥ ॥ अथान्यान्प्रकारानाह । स्त्रियइति । स्त्रियःस्त्रीग्रहाश्चतुर्थाच्चतुर्थभावमारभ्यभष

द्रुगाः षड्राशिगताः बलिनः स्युः । चतुर्थाद्यावन्नवमांतम् तावन्मध्येवर्तमानबलिनः स्युरित्यर्थः । पुरुषाः पुरुषग्रहाः वियद्भावाद्दशमभावमारभ्यषाड्राशिगताः बलिनः
स्युः । दशमाद्यावत्तृतीयंतावन्मध्येवर्तमानाबलिनः स्युरित्यर्थः तथाओजभगाविषमराशिस्थाः पुमांसः पुरुषग्रहाबलिष्ठाः । अपरेस्त्रीग्रहाः समेसमराशौबलिनः स्युः ।
एतेषुपूर्वोक्तेष्वनेकेषुबलभेदेषुविशेषंशुभाधिकाररूपंविमृश्यविचार्यफलंशुभंनिगद्यंवक्तव्यम् ॥७०॥ अथदुरप्फलक्षणमाह ॥ अत्रयवनभाषयादुरप्फशब्देननैर्बल्यमु
च्यते । तच्चानेकप्रकारम् । तत्रकियतः प्रकारान्प्रथमश्लोकेनाह । लग्नादिति । अत्रनिर्बलोयमित्यर्थः । लग्नाद्वर्षलग्नान्मासदिनप्रश्नलग्नाद्वायः कश्चिद्ग्रहः षष्ठेस्थाने
ऽथवाऽष्टमेऽथवांत्येद्वादशेवर्तमानः सन्निर्मलोभवति । तथानृजुर्वक्रगतिग्रहोनिर्बलः । तथाअरिगृहगः शत्रुराशिस्थोनिर्बलः । तथानीचगः नीचराशिगतः

लग्नात्षष्ठाष्टमेंत्येऽनृजुररिगृहगोनीचगोवक्रगामीक्रूरैर्युक्तोऽस्तगोवायदिचमुथशिलीक्रूरनीचारिभस्थैः ॥ क्षुद्दृष्ट्याक्रूरदृष्टोव्ययरिपुमृति
गैरित्थशालंविधित्सुः कुर्वन्वानिर्बलोयंस्वगृहनगभगोराहुपुच्छास्यवर्ती ॥ ७१ ॥

निर्बलः । तथावक्रगामीवक्राभिलाषीग्रहोनिर्बलः । तथाक्रूरैः पापग्रहैर्युक्तोग्रहोनिर्बलः । तथाऽस्तगः अस्तंगतोग्रहोनिर्बलः । तथायदिक्रूरनीचारिभस्थैः मुथशि-
ली । यदिकश्चिद्ग्रहः क्रूरग्रहेणनीचराशिगतेनशत्रुराशिगतेनवाग्रहेणमुथशिलीमुथशिलंकरोतिसनिर्बलः । तथाक्रूरेणक्षुद्दृष्ट्याचतुर्थदशमसप्तमैकस्थानगतदृष्ट्याद्दृष्टश्चे
न्निर्बलः । तथाव्ययरिपुमृतिगैर्द्वादशषष्ठाष्टमस्थानस्थितैर्ग्रहैः सहेत्थशालंविधित्सुः कर्तुमिच्छति । अथवाकुर्वन्मुथशिलंकरोतिसनिर्बलः । तथास्वगृहनगभगः स्वगृहात्
ग्रहस्ययद्गृहंयथादेशोभौमस्यतस्मान्नगभगः सप्तमंयत्स्थानंतत्रगतोग्रहोनिर्बलः तद्यथाग्रहाधिष्ठितोराशिः सचेत्ग्रहस्यस्वगृहात्सप्तमोभवति तदानिर्बलइत्यर्थः । तथा ॥ ३० ॥
राहुपुच्छास्यवर्तीराहोः पुच्छंराहुभुक्तांशाआस्यंमुखंराहुभोग्यांशाः तत्रतिष्ठतियोग्रहः सनिर्बलः ॥ ७१ ॥

अथान्यानशुभप्रकारानाह ॥ अनीक्षमाणइति । योग्रहस्तनुंलग्नमनीक्षमाणोनेक्षतेसनिर्बलः । तथाअस्तभागस्थितःसूर्योयद्राशिनवांशोऽस्तितस्मात्सप्तमोयोनवांशः तत्रस्थितोग्रहोनिर्बलः । उक्तंचसमरसिंहेन । सूर्यास्तभागसंस्थइति । तथायोग्रहः स्वभोच्चादिपदैः स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेकाणस्वनवांशाख्यैःपदैरधिकारैःशून्योर हितःसनिर्बलः । तथायोग्रहःक्रूरेसराफीपापग्रहेणसहईसराफंयोगंकरोतिसग्रहोवीर्ययुक्तोनभवति । यतोसौग्रहःकार्यमनोभिलषितंविधातुंकर्तुंनविभुः नसमर्थोभवति ॥ ७२ ॥ एवंसर्वेषांग्रहाणांसामान्यतःदुरफ्फमुक्त्वाइदानींचंद्रस्याऽत्यंतदुरफ्फविशेषमाह ॥ चंद्रइति ॥ सूर्यात्सूर्याधिष्ठितराशेःसकाशात्द्वादशेस्थानेयदिचंद्रो भवतिसनिर्बलः । तथावृश्चिकाद्येखंडेपूर्वार्धेनेष्टः अशुभफलदःनिर्बलः । तथातुलायाःतुलाराशेःअंत्येउत्तरार्धेविशेषान्नेष्टःनिर्बलः । तथाराशीशेनचंद्रोयस्मिन्रा

अनीक्षमाणस्तनुमस्तभागास्थितःस्वभोच्चादिपदैश्चशून्यः ॥ क्रूरेसराफीनसवीर्ययुक्तःकार्यंविधातुंनविभुर्यतोसौ ॥ ७२ ॥
चंद्रःसूर्याद्द्वादशेवृश्चिकाद्येखंडेनेष्टोंत्येतुलायांविशेषात् ॥ राशीशेनादृष्टमूर्तिर्नसर्वैर्दृष्टोज्ञेयःशून्यमार्गापदोनः ॥ ७३ ॥
क्षीणोभांतेनाशुभोजन्मकालेपृच्छायांवाचंद्रएवंविचिंत्यः ॥ शुक्रेभौमःकृष्णपक्षेर्कसूनुःक्षुद्दृष्ट्येदुंवीक्षतेनोशुभोऽसौ ॥ ७४ ॥

शावस्ति तद्राशीश्वरेण अदृष्टमूर्तिर्नदृष्टस्तथासर्वैर्ग्रहैर्नदृष्टःसनिर्बलःतथाशून्यमार्गः प्रागुक्तलक्षणलक्षितशून्यमार्गगश्चेच्चंद्रोभवतितदापादोनोनिर्बलोज्ञेयः ॥ ७३ ॥ अथान्यदुरफ्फंचंद्रस्याह । क्षीणइति । चंद्रइत्यनुवर्तते । क्षीणःअर्धोनःकृष्णाष्टमीमारभ्यशुक्लाष्टमीपर्यंतमितियावत् । कृष्णैकादशीमारभ्यदर्शांतपर्यंतंक्षीणइति केचित् । तथाभांतेराशेरंतेराशिरंतिमनवांशेवर्तमानःसन् नोशुभोदुष्टफलदःस्यात् निर्बलइत्यर्थः । एवममुनाप्रकारेणचंद्रोजन्मकालेतथापृच्छायांप्रश्नलग्नेविचिंत्यः वाशुक्लेशुक्लपक्षेभौमःकृष्णपक्षेऽर्कसूनुःशनैश्चरः एतौक्षुद्दृष्ट्याचतुर्थदशमसप्तमैकस्थानदृष्ट्याचेदिंदुंवीक्षेतेपश्यतःतदासौचंद्रःनोशुभःशुभफलदोनभवति ॥ ७४ ॥

अथशुभस्यापिचंद्रस्यकेनचिद्योगविशेषेणदोषाल्पतामाह । शुक्लइति । शुक्लेशुक्लपक्षेदिवादिवसेनृगृहगःपुरुषराशयोमेषमिथुनसिंहादयस्तेषुगतोऽर्कसुतः शनिर्यदिश शांकंचंद्रंपश्येत्तदादुरुफदोषस्याल्पतांन्यूनत्वंवितनुते । अपरथाअन्यथा यद्यर्कसुतोनपश्येत्तदादुरुफदोषस्यबहुत्वंबाहुल्यंवितनुते । तथाकृष्णे कृष्णपक्षेनिशिरा त्रौसमर्क्षगतः समराशयोवृषकर्ककन्यादयस्तेषुगतः कुजोयदिचंद्रंप्रपश्येत्तदाल्पतांदुरुफदोषस्यन्यूनत्वंवितनुते । यदिभौमोनप्रश्येत्तदादोषबहुत्वंवितनुते । सर्वमि दंप्रश्नेप्रश्नलग्नेऽथवाजनुषिजन्मलग्नेबुद्धिमताऊहनीयंविचार्यम् । अर्थाद्धर्षलग्नादिष्वपिविचार्यमिति । एवंषोडशयोगाःसमाप्ताः ॥ ७५ ॥ अथसर्वग्रहाणांचत्वारिह र्षस्थानान्याह । नंदत्रिषडिति । तत्रप्रथमंहर्षस्थानमुच्यते । इनात्सूर्यमारभ्यसर्वेषांग्रहाणांनंदइत्यादिहर्षस्थानानिक्रमेणभवंति लग्नादितिसंबंधः । तद्यथा । लग्ना

शुक्लेदिवानृगृहगोर्कसुतःशशांकंकृष्णेकुजोनिशिसमर्क्षगतःप्रपश्येत् ॥ दोषाल्पतांवितनुतेपरथाबहुत्वंप्रश्नेथवाजनुषिबुद्धिमतोहनीयम् ॥ ७५ ॥ इतिषोडशयोगाः ॥ नंद९त्रि३षट्६लग्न१भवर्क्ष११पुत्र५व्यया१२इनाद्धर्षपदंस्वभोच्चम् ॥ त्रिभंत्रिभंलग्नभतःक्रमेणस्त्री णांनृणांरात्रिदिनेचतेषु ॥ ७६ ॥

न्नवमस्थःसूर्योहर्षितः । चंद्रस्तृतीयस्थः । भौमःषृष्ठस्थः । लग्नस्थोबुधः । गुरुरेकादशस्थः । शुक्रःपंचमस्थःशनिर्व्ययस्थोहर्षदइत्यर्थः । अथद्वितीयंहर्षस्थानमुच्यते । स्वभोच्चमिति । यदाग्रहःस्वगृहेभवतिअथवास्वोच्चेभवतितदाहर्षितोज्ञेयः । स्वगृहेयद्बलंतदेवस्वोच्चेउभयत्रापिपंचविंशोपकाबलंनतुद्विगुणम् । अथतृतीयहर्षस्थानमु च्यते ॥ त्रिभमिति । लग्नभतोलग्नराशेःसकाशात् त्रिभंत्रिभंराशित्रयंराशित्रयंक्रमेणस्त्रीणांस्त्रीग्रहाणांनृणांपुरुषग्रहाणांहर्षपदंभवति ॥ अयमर्थः ॥ लग्नाद्द्वितीय तृतीयराशिषुवर्तमानाःस्त्रीग्रहाःहर्षिताः । ततस्त्रिषुराशिषुचतुर्थपंचमषष्ठस्थानेषुवर्तमानाःपुरुषग्रहाःहर्षिताः । पुनरपि सप्तमाष्टमनवमस्थानेषुस्त्रीग्रहाहर्षिताः । पु

नर्दशमैकदाशद्वादशस्थानेषुपुरुषग्रहाहर्षिताः । अथचतुर्थहर्षस्थानमुच्यते । रात्रीति । तेषांस्त्रीपुरुषग्रहाणांरात्रिदिनेरात्रिदिवसयोर्हर्षदत्वम् । अयमर्थः । रात्रौव
र्षप्रवेशेस्त्रीग्रहाणांहर्षदत्वम् । दिवावर्षप्रवेशेपुरुषग्रहाणांहर्षदत्वम् । तेषुचतुर्षुस्थानेषुस्थिताग्रहाःबलिनोभवंति । इहताजिकेचंद्रशनिशुक्रबुधानार्याःस्त्रीग्रहाः । रवि
भौमगुरवःपुरुषग्रहाः । अत्रनपुंसकानसंति । अत्रविंशति२०विंशोपकाः परमबलम् । तत्रचत्वारिहर्षस्थानानिइतिकारणाच्चतुर्भिर्भक्तं
लब्धाःपंचविंशोपकाःएवंचतुर्षुस्थानपदेषुप्रत्येकंपंचविंशोपकाःबलंतेस्थाप्याः । अस्योदाहरणम् । सूर्यादिग्रहाःलग्नान्नंदइत्यादिस्थानेषु

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
स्थान.	०	०	०	०	०	०	०
उ. स्व.	०	०	०	०	५	०	५
त्रि.	५	०	०	५	०	५	५
दि.	५	०	५	०	५	०	०
योगः	१०	०	५	५	१०	५	१०

श्रीगर्गान्वयभूषणंगणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् ॥ तत्सूनुः
खलुनीलकंठविबुधोविद्वच्छिवानुज्ञयायोगान्षोडशहर्षभानिचतथासंज्ञाविवेकेऽभ्यधात् ॥ ७७ ॥ इतिषोडश
योगाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥

नसंति । अतःप्रथमंहर्षपदंनप्राप्तम् । अत्रगुरुः स्वगृहेशनिःस्वोच्चेऽस्तिअतोद्वितीयंहर्षपदंप्राप्तम्तत्रबलंपंचविंशोपकाः । लग्नात्सप्तमाष्टमनवमस्थाःस्त्रीग्रहाःशनि
शुक्रबुधाःसंति दशमस्थानेपुरुषग्रहःसूर्यस्तिष्ठति। अतस्तेषांतृतीयहर्षपदंप्राप्तम्। अत्रापिबलंपंचविंशोपकाः अत्रदिवावर्षप्रवेशःअतःपुरुषग्रहाणांरविभौमगुरूणांच
तुर्थहर्षपदंप्राप्तम् । अत्रापि बलंपंचविंशोपकाः । एवंसर्वेषांग्रहाणांहर्षस्थानानि तेषुप्रत्येकंबलानितदैक्यानिलिख्यंते ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ इतिश्रीदिवाकरदैवज्ञात्म
जविश्वनाथदैवज्ञविरचितेनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञातंत्रेषोडशयोगाध्यायःसव्याख्योदाहृतिःसमाप्तः ॥ ॥

अथसहमानयनमाह ॥ तत्रादौचतुर्भिःश्लोकैः पंचाशत्सहमान्याह ॥ पुण्यमितिस्पष्टार्थः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ अथपुण्यसहमसाधनमाह ॥ सूर्योनेति ॥ अह्निदिवसेवर्षप्रवेशश्चेत्तदाचंद्रमध्येरविःशोध्यः । निशिरात्रौचेत्तदासूर्याच्चंद्रःशोध्यः । लग्नंयोज्यंराश्यादिपुण्यसंज्ञंसहमंभवेत् ॥ अथसर्वत्रसहमानयनेविशेषसंस्कारउच्यते ॥ शोध्यर्क्षेति ॥ शोध्यर्क्षशुध्याश्रयभयोरंतरालेलग्नराशिश्चेन्नास्ति तदासहमेएकोराशिर्योज्यइति । तद्यथा । योग्रहःशोध्यते न्यूनःक्रियतेसशोध्यः । तस्यऋक्षं

पुण्यं१गुरु२र्ज्ञान३यशो४थमित्रं५माहात्म्य६माशाच७समर्थताच८ ॥ भ्राता९ततोगौरव१०राज११तात१२माता१३
सुतो१४जीवित१५मंबु१६कर्म१७ ॥ १ ॥ मांद्यंच१८मन्मथ१९कला२०परतः क्षमोक्तं२१शास्त्रं२२सवं धुसहमं२३
त्वथबंदकंच२४ ॥ मृत्योश्चसद्म२५परदेश२६धना२७न्यदारा२८स्यादन्यकर्म२९सवणिक्३०त्वथकार्यसिद्धिः३१॥२॥
उद्वाह३२सूति३३संतापाः३४श्रद्धा३५प्रीति३६र्बलं३७तनुः३८ ॥ जाड्य३९व्यापारसहमे४०पानीयपतनं४१रिपुः
४२ ॥ ३ ॥ शौर्यो४३पाय४४दरिद्रत्वं४५गुरुतां४६बुपथाभिधं४७ ॥ बंधनं४८दुहिता४९श्वश्च५०पंचाशत्सहमा
निहि ॥ ४ ॥ सूर्योनचंद्रान्वितमह्निलग्नंवींद्वर्कयुक्तंनिशिपुण्यसंज्ञम् ॥ शोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयभांत
रालेलग्नंनचेत्सैकभमेतदुक्तम् ॥ ५ ॥

शुद्धाः ग्रहाः

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल
९	५	८	८	८	७	६	०
७	२२	१४	१२	२९	२४	६	१८
३०	९	३२	१६	३५	३१	४६	३
६	४७	३६	८	१३	४८	५४	५४

राशिःशोध्यग्रहराशेःसकाशादित्यर्थः । शुद्ध्याश्रयभंयावत् । तद्यथायस्मिन्ग्रहेशोध्योग्रहःशोध्यते सशुद्ध्याश्रयोग्रहःतस्यभं राशिः अनयोःशोध्यशोधकयोरंतरालेमध्येचेल्लग्नंनभवति तदोक्तंराश्यादिपुण्यसहमंसैकभमेकराशिसहितंकार्यम् । यदिशोध्यशोधकयोर्म

ध्येलग्नंभवति।तदैकराशिर्नयोज्यइत्यर्थतःसिद्धम् ॥ अशोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयेग्रहेइत्युपलक्षणंभावसहमेपिबोध्यम्। अग्रे उक्तमस्तिवित्तपमर्थभावादितिपुण्याद्धौममिति
क्षेत्रग्रहऋक्षभादिभवनंएतेराशिपर्यायाल्लग्नमितियोजकोपलक्षकंज्ञेयं ॥ उदाह० ॥ सूर्यः ९।७।३०।६ चंद्रमध्ये ५।२२।९।४७ शोधितः शेषं ८।१४।३९।४१ लग्नं
०।१८।३।५४ युतंजातंपुण्यं ९।२।४३।३५॥५॥ अथगुरुविद्यायशःसहमानांसाधनमाह ॥ व्यत्यस्तमिति ॥ अस्मात्पुण्यसहमसाधनाद्व्यत्यस्तंविपरीतंगुरुविद्ययोःस
हमयोस्तुसंसाधनंकार्यम्। तद्यथा दिवारविमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नंयोज्यम्॥ रात्रौवर्षप्रवेशश्चेत्तदाचंद्रमध्येरविःशोध्यःलग्नंयोज्यम् तेगुरुविद्यासहमेभवतः ॥ पुण्यसह
मेनवियुक्ऊनःसुरेज्योगुरुःकार्यो दिवा। निशिरात्रौविलोमंविपरीतं पुण्यसहममध्येगुरुःशोध्यः। पूर्ववदितिलग्नयोगः॥ शोध्यर्क्षेत्यादिसंस्कारश्चसर्वत्रसहमेकार्यः।
तद्यशोभिधंयशःसहमंबुधावदंति ॥ उदाहरणम् रविमध्ये ९।७।३०।६ चंद्र ५।२२।९।४७ शोधितःशेषम् ३।१५।२०।१९ लग्नयुतम् ४।३।२४।१३ सैकंजातंगुरुसह

व्यत्यस्तमस्माद्गुरुविद्ययोस्तुसंसाधनंपुण्यवियुक्सुरेज्यः ॥ दिवाविलोमंनिशिपूर्ववत्तुयशोभिधंतत्सहमंवदंति ॥ ६ ॥
पुण्यसद्मगुरुसद्मतस्त्यजेद्व्यत्ययोनिशिसितान्वितंचतत् ॥ सैकतातनुवदुक्तरीतितोमित्रनामसहमंविदुर्बुधाः ॥ ७ ॥

मम् ५।३।२४।१३। इदमेवविद्यासहमम् ५।३।२४।१३ पुण्यसहमम् ९।२।४३।३५ गुरुमध्ये ८।२९।३५।१३ शोधितेशेषम् ११।२६।५१।३८ लग्नयुतंजातंयशःसहमम्
०।१४।५५।३२ ॥ ६ ॥ अथमित्रसहमसाधनमाह ॥ पुण्यसद्मेति ॥ दिवागुरुसद्मतःगुरुसहमतःपुण्यसद्मपुण्यसहमंत्यजेत् । निशिरात्रौव्यत्ययोविपरीतंपुण्यसह
ममध्येगुरुसहमंशोधयेत् । ततःसितेनशुक्रेणान्वितंयुक्तंकार्यम् । अत्रलग्नयोगोनकार्यः । शुक्रयुक्तत्वात्तनुवत्उक्तरीतितःसैकताकार्या । सायथा । शोध्यर्क्षशुद्ध्या
श्रयभांतरालेशुक्रोनचेदिति तत्बुधाःमित्रनामसहमंविदुः । उदाहरणम् । पुण्यसहमं ९।२।४३।३५ गुरुसहममध्ये ५।३।२४।१३ शोधितेशेषं ८।०।४०।३८ शुक्रेण
७।२४।३।१।४८ युतंसैकंजातंमित्रसहमम् ४।२५।१।२।२६ ॥ ७ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अथमाहात्म्याशासहमयोरानयनमाह ॥ पुण्यादिति । पुण्यसहमाद्भौमंशोधयेत्‌दिवाततःउक्तवल्लग्नयोगःसैकताचकार्या । नक्तंरात्रौअस्माद्विलोमंविपरीतंभौमम ध्येपुण्यसहमंशोध्यम्‌ । तन्माहात्म्यसहमंस्यात्‌ । अथाह्निदिवसेमंदाच्छनिमध्येशुक्रंविशोधयेत्‌ । नक्तंरात्रौविलोमम्‌ । शुक्रमध्येशनिःशोध्यः । शेषंलग्नयोगाद्युक्त वदूह्यंउक्तरीत्याज्ञेयम्‌ । तदाशासहममिच्छासहमंस्यात्‌ । उदाहरणम्‌ । पुण्यसहममध्ये ९।२।४३।३५ भौमे ८।१४।३२।३६ शोधितेशेषम्‌ ०।१८।१०।५९ लग्नयुतं सैकंजातंमाहात्म्यसहमम्‌ २।६।१४।५३ शनिमध्ये ६।६।४६।५४ शुक्रे ७।२४।३१।४८ शोधितेशेषम्‌ १०।१२।१५।६ लग्नयुतंजातंआशासहमम्‌ ११।०।१९।०॥ ८ ॥ अथसामर्थ्यभ्रातृसहमयोरानयनमाह ॥ सामर्थ्यमिति ॥ आराद्भौमात्तनुपंलग्नस्वामिनंविशोध्यदिवसेनक्तंरात्रौलग्नस्वामिमध्येभौमंविशोधयेत्‌ लग्नयोगःसैकता

पुण्याद्भौमंशोधयेदुक्तवत्स्यान्माहात्म्यंतन्नक्तमस्माद्विलोमम्‌ ॥ शुक्रंमंदादह्निनक्तंविलोममाशाख्यंस्यादुक्तवच्छेषमूह्यम्‌ ॥ ८ ॥
सामर्थ्यमारात्तनुपंविशोध्यनक्तंविलोमंतनुपेकुजेतु ॥ जीवाद्विशुध्येत्सततंपुरावद्भ्रातार्किहीनाद्गुरुतःसदोह्यः ॥ ९ ॥ दिनेगुरोश्चंद्र
मपास्यनक्तंरविक्रमादर्कविधूचदेयौ ॥ रीत्योक्तयागौरवमर्कमार्कैरपास्यवामंनिशिराजतातौ ॥ १० ॥

चपूर्ववत्तत्सामर्थ्यसहमंस्यात्‌। लग्नस्वामीचेद्भौमस्तदाकिंकार्यमतआह ॥ तनुपेइति लग्नस्वामिनिभौमेसतिजीवाद्विशुध्येत्‌ सततंदिवारात्रौचतत्सामर्थ्यसहमंस्यात्‌ । अथसदाहोरात्रमार्किहीनात्‌शनिरहिताद्गुरुतः पुरावत्प्राक्‌संस्कारसहितात्‌भ्राताभ्रातृसहमंस्यात्‌ । उदाहरणम्‌ । भौमात्तनुपंविशोध्यइत्युक्तं । अत्रलग्नस्वामीभौ मोस्ति । अतःकारणात्‌गुरुमध्ये ८।२९।३५।१३ भौमे ८।१४।३२।३६ शोधितेशेषम्‌ ०।१५।२।३७ लग्नयुतंसैकंजातंसामर्थ्यसहमम्‌ २।३।६।३१ गुरुमध्ये ८।२९।३५।१३ शनौ ६।६।४६।५४ शोधितेशेषम्‌ २।२२।४८।१९ लग्नयुतंसैकंजातंभ्रातृसहमं ४।१०।५२।१३ ॥ ९ ॥ अथगौरवराजतातसहमानयनमाह । दिनइति । दिनेदिवसे

गुरुमध्येचंद्रःशोध्यःरविर्योज्यः। नक्तंरात्रौगुरुमध्येरविःशोध्यश्चंद्रयोगःकार्यः उक्तयारीत्यासैकताचकार्याततत्गौरवसहमंभवति॥तद्यथा शोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयभांतराले क्रमेणदिवारात्रौसूर्यचंद्रौनचेत्तदासैकताकार्येत्यर्थः। दिनेवर्षप्रवेशेआर्केःशनिमध्येअर्कसूर्यविशोध्य निशिरात्रौवामंविपरीतंसूर्यमध्येशनिमपास्यलग्नयोगःसैकताच कार्याराजतातसहमेभवतः। उदाहरणं। गुरुमध्ये ८।२९।३५।१३ चंद्रे ५।२२।९।४७ शोधितेशेषं ३।७।२५।२६ रविणा ९।७।३०।६ युतंसैकंजातंगौरवसहमम् १।१४।५५।३२ शनिमध्ये ६।६।४६।५४ सूर्येशोधिते ९।७।३०।६ शेषं ८।२९।१८।४८ लग्नयुतंजातंराजसहमं ९।७।२२।४२ तातसहमंच ९।७।२२।४२ ॥ १० ॥ अथमातृपुत्रजीवितांबुसहमानामानयनमाह। मातेति। दिवसेइंदुतश्चंद्रमध्येसितंशुक्रमपास्यसंशोध्यविलोमंनक्तंरात्रौशुक्रमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्या तन्मातृसहमंस्यात्। अहर्निशंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति गुरुमध्येचंद्रःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्यातत्पुत्रसहमंस्यात्। अथाह्निदिवसेशनिमध्येगुरुःशोध्यः इदंनिशि

मातेंदुतोपास्यसितंविलोमंनक्तंसुतोऽहर्निशमिंदुमीज्यात् ॥ स्याज्जीविताख्यंगुरुमार्कितोह्निवामंनिशीदंसममंबयांबु ॥ ११ ॥
कर्मज्ञमारान्निशिवामसुक्तंरोगाख्यमिंदुंतनुतःसदैव ॥ स्यान्मन्मथोलग्नपमिंदुतोऽह्निवामंनिशींदुंतनुपंसदार्कात् ॥ १२ ॥

वामंगुरुमध्येशनिःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्यातज्जीविताख्यंसहमंस्यात्। अंबयासमंचमातुःसहमतुल्यंअंबुसहमम्। उदाहरणं। चंद्रमध्ये ५।२२।९।४७ शुक्रे शोधिते ७।२४।३१।४८ शेषम् ९।२७।३७।५९ लग्नयुतंजातंमातृसहमं १०।१५।४१।५३ गुरुमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ३।७।२५।२६ लग्नयुतंसैकंजातंपुत्रसहमं ४।२५।२९।२० शनिमध्येगुरौशोधितेशेषं ९।७।११।४१ लग्नयुतंजातंजीविताख्यंसहमम् ९।२५।१५।३५ मातुःसहममेवांबुसहमम् १०।१५।४१।५३ ॥ ११ ॥ अथकर्मरोगमन्मथसहमानामानयनमाह। कर्मज्ञमिति। दिवाभौममध्येबुधःशोध्यःनिशिरात्रौवामंबुधमध्येभौमःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्याततत्कर्मसहमंस्यात्। सदैवदिवारात्रौच तनुतः लग्नमध्येचंद्रःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यातद्रोगसहमंस्यात्। दिवसेचंद्रमध्येलग्नस्वामीशोध्यः वामंनिशिलग्नस्वामिमध्येचंद्रःशोध्यः लग्नयोगः

सैकताचकार्या तन्मन्मथोमदनस्तस्यसहमंस्यात् । इंदुंतनुपंलग्नस्वामीचंद्रश्चेत्तदाऽहोरात्रं अर्कोलग्नस्वामीचंद्रःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्या मन्मथसहमं स्यात् ॥ उदाहरणं ॥ भौममध्येबुधेशोधितेशेषं ०।२।१६।२८ लग्नयुतंसैकंजातंकर्मसहमम् १।२०।२०।२२ लग्नमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ६।२५।५४।७ लग्नयुतंजातंरोगसहमम् ७।१३।५८।१ चंद्रमध्येलग्नस्वामिनिभौमेशोधितेशेषं ९।७।३७।११ लग्नयुतंजातंमदनसहमं ९।२५।४१।५ ॥ १२ ॥ अथकलिक्षमाशास्त्रसहमानामानयनमाह । कलिक्षमइति । दिवागुरुमध्येभौमःशोध्यः विलोमंनिशिभौममध्येगुरुःशोध्यः पूर्वरीत्येतिलग्नयोगःसैकताचकार्या तत्कलिसहमंक्षमासहमंचभवतः । दिनेगुरुमध्येशनिःशोध्यः रात्रौशनिमध्येगुरुःशोध्यः ज्ञस्ययुतिःबुधयोगःकार्यः पुरावदितिशोध्यर्क्षशुद्ध्याश्रयभांतरालेबुधोनचेत्तदासैकताचकार्या । तच्छास्त्रसहमंस्यात् । उदाहरणं । गुरुमध्येभौमेशोधितेशेषम् ०।१५।२।३७ लग्नयुतंसैकंजातंकलिसहमम् २।३।६।३१ क्षमासहमंच २।३।६।३१ गुरुमध्येशनौशोधि

कलिक्षमेस्तोगुरुतोविशुद्धेकुजेविलोमंनिशिपूर्वरीत्या ॥ शास्त्रंदिनेसौरिमपास्यजीवाद्वामंनिशिज्ञस्ययुतिःपुरावत् ॥ १३ ॥ दिवानिशं ज्ञाच्छशिनंविशोध्यबंध्वाख्यमेतन्निशिबंदकंस्यात् ॥ वामंदिवैतन्मृतिरष्टमर्क्षादिंदुंविशोध्योक्तवदार्कियोगात् ॥ १४ ॥

तेशेषं २।२२।४८।१९ बुधयुतंजातंशास्त्रसहमम् ११।५।४।२७ ॥ १३ ॥ अथबंधुबंदकमृत्युसहमानामानयनमाह । दिवानिशमिति । दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिबुधमध्येचंद्रःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्या तद्बंधुसहमंस्यात् । निशिवर्षप्रवेशश्चेदेतद्बंधुसहमंबंदकसहमंस्यात् । दिवावामंविपरीतंचंद्रमध्येबुधःशोध्यःलग्नयोगः सैकताचकार्यातदाबंदकंस्यात् । दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति । अष्टमर्क्षात् अष्टमभावमध्येचंद्रःशोध्यः शनिर्योज्यः उक्तवत्सैकताचकार्यामृतिसहमंस्यात् । उदाहरणम् बुधमध्येचंद्रेशोधितेशेषम् २।२०।६।२१ लग्नयुतंसैकंजातंबंधुसहमं ४।८।१०।१५ चंद्रमध्येबुधेशोधितेशेषं ९।९।५३।३९ लग्नयुतंजातंबंदकसहमं ९।२७।५७।३३ अष्टमभावमध्ये ७।१३।४९।३० चंद्रेशोधितेशेषं १।२१।३९।४३। शनियुतंजातंमृत्युसहमं ७।२८।२६।३७ ॥ १४ ॥

अथदेशांतरार्थसहमयोरानयनमाह ॥ देशांतरेति ॥ सततंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिनवमान्नवमभावमध्येधर्मेश्वरंनवमभावस्वामिनंविशोध्यउक्तवल्लग्नयोगःसैकताच कार्या तद्देशांतरसहमंस्यात् । अहर्निशंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसति अर्थभावाद्धनभावाद्वित्तपंधनस्वामिनंविशोध्यपूर्वोक्तवल्लग्नयोगःसैकताचकार्या अर्थसहमंस्यात् । उदाहरणं । नवमभावमध्ये ८।९।२६।३८ नवमभावस्वामिनंगुरुं ८।२९।३५।१३ विशोध्यशेषं ११।९।५१।२५ लग्नयुतंजातंदेशांतरसहमं ११।२७।५५।१९ धनभाव मध्ये १।१३।४९।३० धनभावस्वामिनंशुक्रंविशोध्यशेषं ५।१९।१७।४२ लग्नयुतंजातंद्रव्यसहमं ६।७।२१।३६ ॥ १५ ॥ अथपरदारान्यकर्मवणिक्सहमानामानयन माह । सितादपास्यार्कमिति । सदाहोरात्रंशुक्रमध्येसूर्यःशोध्यः प्राग्वदितिलग्नयोगःसैकताचकार्या । अन्यदाराह्वयंसहमंस्यात् । अथदिवसेचंद्रमध्येशनिंविशो

देशांतराख्यंनवमाद्विशोध्यधर्मेश्वरंसंततमुक्तवत्स्यात् ॥ अहर्निशंवित्तपमर्थभावाद्विशोध्यपूर्वोक्तवदर्थसद्म ॥ १५ ॥
सितादपास्यार्कमथान्यदाराह्वयंसदाप्राग्वदथान्यकर्म ॥ चंद्राच्छनिंवाममथोनिशायांशश्वद्वणिज्यंदिनवंदकोक्त्या ॥ १६ ॥
शनेर्दिवार्कंनिशिचंद्रमार्केर्विशोध्यसूर्यैंदुभनाथयोगात् ॥ स्यात्कार्यसिद्धिःसततंविशोध्यमंदंसितात्स्यात्तुविवाहसद्म ॥ १७ ॥

ध्यवामंनिशायांशनिमध्येचंद्रःविशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्या अन्यकर्मसहमंस्यात् । शश्वद्दिवारात्रौदिनेबंदकसहममित्युक्तयारीत्यासाध्यं तद्वणिक्सहमंस्यात् तद्यथा दिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिचंद्रमध्येबुधःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्यावणिक्सहमंस्यात् । उदाहरणं । शुक्रमध्येसूर्येशोधितेशेषं १०।१७।१।४२ लग्नयुतं जातंपरस्त्रीसहमं ११।५।५।३६ चंद्रमध्येशनौशोधितेशेषं ११।१५।२२।५३ लग्नयुतंजातंअन्यकर्मसहमं ०।३।२६।४७ चंद्रमध्येबुधेशोधितेशेषं ९।९।५३।३९ लग्नयुतं जातंवणिक्सहमं ९।२७।५७।३३ ॥ १६ ॥ अर्थकार्यसिद्धिविवाहसहमयोरानयनमाह । शनेरिति । दिवसेशनिमध्येऽर्कंविशोध्यसूर्यराशिस्वामीयोज्यः रात्रौशनि

मध्येचंद्रःशोध्यःचंद्रराशिस्वामीग्रहोयोज्यः । सैकताचकार्या तत्कार्यसिद्धिसहमंस्यात् । सततंदिवारात्रौवर्षप्रवेशेसतिशुक्रमध्येशनिःशोध्यःसैकताचकार्यातद्विवा
हसहमंस्यात् । उदाहरणम् । शनिमध्येसूर्येशोधितेशेषं ८।२९।१६।४८ सूर्यराशिस्वामीशनिःतेनयुतंजातंकार्यसिद्धिसहमं ३।६।३।४२ शुक्रमध्येशनौशोधितेशेषं
१।१७।४४।५४ लग्नयुतंसैकंजातंविवाहसहमं ३।५।४८।४८॥१७॥ अथप्रसवसंतापसहमयोरानयनमाह । गुरोरिति । दिवसेगुरुमध्येबुधःशोध्यःनिशिवामंबुधमध्येगुरुः
शोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्यातत्प्रसूतिसहमंस्यात् । सदैवदिवारात्रौशनिमध्येचंद्रःशोध्यःषष्ठंक्षिपेत्षष्ठभावोयोज्यःउक्तनिशासैकताकार्यातत्संतापसहमंस्यात् ।
आरमपास्यशुक्रादित्यग्रिमश्लोकेनसंबंधः । उदाहरणम् ॥ गुरुमध्येबुधेशोधितेशेषम् ०।१७।१९।५ लग्नयुतंसैकंजातंप्रसूतिसहमं २।५।२२।५९ शनिमध्येचंद्रेशोधिते

गुरोर्बुधंप्रोज्झ्यभवेत्प्रसूतिर्वामंनिशींदुंशनितोविशोध्य ॥ षष्ठंक्षिपेदुक्तदिशासदैवसंतापसञ्ज्ञाऽरमपास्यशुक्रात् ॥ १८ ॥ श्रद्धासदा
प्रोक्तदिशाऽथपुण्यंविद्याख्यतःप्रोज्झ्यसदापुरोत्तया ॥ प्रीत्याख्यमुक्तंबलदेहसंज्ञेयशःसमेजाड्यमपास्यभौमात् ॥ १९ ॥

शेषं ०।१४।३७।७ रिपुभावेन ५।१३।४५।१६ युतंसैकंजातंसंतापसहमं ६।२८।२२।२३ ॥ १८ ॥ अथश्रद्धाप्रीतिबलदेहसहमानामानयनमाह । श्रद्धेति । सदाहोरात्रं
शुक्रमध्येआरंभौमंविशोध्य । प्रोक्तदिशालग्नयोगःसैकताचकार्यातच्छ्रद्धासहमंस्यात् । सदादिवारात्रौविद्यासहममध्येपुण्यसहमंविशोध्यपुरोक्त्यालग्नयोगःसैकता
चकार्यातत्प्रीतिसहमंस्यात् । अथपूर्वंयद्यशःसहममुक्तंतदेवबलदेहसंज्ञंसहमद्वयंतत्रबलंसैन्यंनतुसामर्थ्यंतस्यपूर्वंकथिततत्वात् । देहःशरीरम् । जाड्यमपास्यभौमादीत्य
ऽग्रिमश्लोकेनसंबंधः । उदाहरणम् । शुक्रमध्येभौमेशोधितेशेषं ११।९।५९।१२ लग्नयुतंजातंश्रद्धासहमं ११।२८।३।६ विद्यासहममध्येपुण्यसहमेशोधितेशेषं
८।०।४०।३८ लग्नयुतंजातंप्रीतिसहमं ८।१८।४४।३२ पूर्वोक्तंयशःसहमंतदेवबलसहमं ०।१४।५५।३२ देहसहमंच ०।१४।५५।३२ ॥ १९ ॥

अथजाड्यव्यापारपानीयपातसहमानामानयनमाह । शनिरिति ॥ दिवसेभौममध्येशनिःशोध्यःचांद्रेर्बुधस्ययोगः विलोमंनिशिशनिमध्येभौमःशोध्यः बुधोयोज्यः सैकताचकार्याजाड्यसहमंस्यात् । शश्वद्दिवारात्रौभौममध्येबुधःशोध्यःलग्नयोगःसैकताचकार्या तद्व्यापारसहमंस्यात् । दिवाशनिमध्येचंद्रःशोध्यःरात्रौचंद्रमध्ये शनिःशोध्यः पूर्ववत्स्यादितिलग्नयोगःसैकताचकार्यातत्पानीयपातसहमंस्यात् । उदाहरणं । भौममध्येशनौशोधितेशेषं २।७।४५।४२ बुधयुतंजातंजाड्यसहमं १०।२०।५१।५० भौममध्येबुधेशोधितेशेषं ०।२।१६।२८ लग्नयुतंसैकंजातंव्यपारसहमं १।२०।२०।२२ शनिमध्येचंद्रेशोधितेशेषं ०।१४।३७।७ लग्नयुतंसैकंजातं

शनिर्विलोमंनिशिचांद्रयोगाद्व्यापारआराज्ज्ञमपास्यशश्वत् ॥ पानीयपातःशशिनंविशोध्यसौरेर्विलोमंनिशिपूर्ववत्स्यात् ॥ २० ॥ मंदं कुजात्प्रोज्झ्यरिपुर्विलोमंरात्रौभवेद्भौमविहीनपुण्यात् ॥ शौर्यंविलोमंनिशिपूर्ववत्स्यादुपायईज्यंशनितोविशोध्य ॥ २१ ॥

पानीयपातसहमं २।२।४।१।१ ॥ २० ॥ अथशत्रुशौर्योपायसहमानामानयनमाह । मंदमिति । दिवसेभौममध्येशनिःशोध्यःरात्रौविलोमंशनिमध्येभौमःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यातद्रिपुसहमंस्यात् । दिवसेपुण्यसहममध्येभौमःशोध्यः रात्रौभौममध्येपुण्यसहमंशोध्यंपूर्ववत्स्यादितिलग्नयोगःसैकताचकार्या शौर्यसहमं भवति ॥ उपायईज्यंशनितोविशोध्यइत्यग्रिमश्लोकेनसंबंधः । उदाहरणं भौममध्येशनौशोधितेशेषं २।७।४५।४२ लग्नयुतंसैकंजातंशत्रुसहमं ३।२५।४९।३६ पुण्य सहममध्येभौमेशोधितेशेषं ०।१८।१०।५९ लग्नयुतंसैकंजातंशौर्यसहमं २।६।१४।५३ ॥ २१ ॥

अथदरिद्रगुरुतासहमयोरानयनमाह ॥ वाममिति । दिवसेशनिमध्येइज्योगुरुःशोध्यः रात्रौगुरुमध्येशनिःशोध्यः लग्नयोगःसैकताचकार्यातदुपायसहमंस्यात् । दिवसेपुण्यसहममध्येबुधःशोध्यः बुधयोगःकार्यः रात्रौबुधमध्येपुण्यसहमंशोध्यंबुधयुक्तंकार्यंसैकताचकार्यातद्दरिद्रसहमंस्यात् । दिवसेसूर्योच्चमध्येसूर्यःशोध्यः नक्तंरात्रौचंद्रोच्चमध्येचंद्रःशोध्यःपुरोक्त्यालग्नयोगः सैकताचकार्यातद्गुरुतासहमंस्यात् । उदाहरणं । शनिमध्येगुरौशोधितेशेषं ९।७।११।४१ लग्नयुतंसैकंजातं उपायसहमं ९।२५।१५।३५ पुण्यसहममध्येबुधेशोधितेशेषं ०।२०।२७।२७ बुधयुतंजातंदारिद्र्यसहमं ९।२।४३।३५ सूर्योच्चमध्ये ०।१० सूर्येशोधितेशेषं ३।२।२९।५४

वामंनिशिज्ञंतुविशोध्यपुण्याज्ज्ञयुग्विलोमंनिशितद्दरिद्रम् ॥ सूर्योच्चतःसूर्यमपास्यनक्तंचंद्रंतदुच्चाद्गुरुतापुरोक्त्या ॥ २२ ॥
कर्कार्धतः३।१५प्रोज्झ्यशनिंस्याज्जलाध्वान्यथानिशि ॥ पुण्याच्छनिंविशोध्याऽह्निवामंनिशितुबंधनम् ॥ २३ ॥

लग्नयुतंसैकंजातंगुरुतासहमं ४।२०।३३।४८ ॥२२॥ अथजलपथबंधनसहमयोरानयनमाह ॥ कर्कार्धतइति ॥ दिवाकर्कार्धतः सार्धराशित्रयमध्ये ३।१५ शनिंशोध्यअन्यथानिशिरात्रौशनिमध्येसार्धराशित्रयं ३।१५ विशोध्यलग्नयोगः सैकताचकार्या ॥ जलाध्वा जलपथसहमंस्यात् ॥ अह्निदिवसेपुण्यसहममध्येशनिः शोध्यः रात्रौशनिमध्येपुण्यसहमंशोध्यंलग्नयोगःसैकताचकार्यातद्बंधनसहमंस्यात् ॥ उदाहरणं ॥ सार्धराशित्रयमध्ये ३।१५ शनौशोधितेशेषं ९।८।१३।६ लग्नयुतंजातंजलपथसहमं ९।२६।१७।० पुण्यसहममध्येशनौशोधितेशेषं २।२५।५६।४१ लग्नयुतंसैकंजातंबंधनसहमं ४।१४।०।३५ ॥ २३ ॥

अथकन्याश्वसहमयोरानयनमाह। चंद्रइति। सदादिवारात्रौशुक्रमध्येचंद्रःशोध्यः उक्तवदितिलग्नयोगःसैकताचकार्या तत्कन्यासहमंस्यात्। दिवसेपुण्यसहमम ध्येसूर्यःशोध्यः रात्रौसूर्यमध्येपुण्यसहमंशोध्यं। आयभावएकादशभावोयोज्यःसैकताचकार्या तदश्वसहमंस्यात्। उदाहरणं। शुक्रमध्येचंद्रेशोधितेशेषं २।२।२२।१ लग्नयुतंसैकंजातंकन्यासहमं ३।२०।२५।५५ पुण्यसहममध्येसूर्येशोधितेशेषं ११।२५।१३।२९ एकादशभावेन १०।९।२६।३८ युतंजातंअश्वसहमं १०।४।४०।७ अस्मि न्सहमद्वयेसंमतिर्नास्ति समरसिंहेनानुक्तत्वात्। अस्मिन्संज्ञातंत्रेशोध्यशोधकयोर्मध्येलग्नंचेन्नभवति तदासहमेएकोराशिर्योज्यः इत्युक्तमस्ति। तर्हि अत्रार्थेसंमति वाक्यंकुत्रापिनलभ्यते। यवनानांमतेपिसैकतानास्ति। समरसिंहेलग्नद्वितीयभवनादित्यपिपाठस्तिष्ठति। अस्मिन्पाठेसैकतासमायाति। अत्रग्रंथकर्त्रालग्नद्वितीयभवना दितिपाठंधृत्वासहमेषुसैकतोक्ता परंतुसमरसिंहेतथायवनताजिकेतथामनुष्यताजिकेलग्नाद्वितीयभवनादित्येवपाठोस्ति। अस्मिन्पाठेसैकतानास्ति। एवंपुरस्कृत्यसर्वैरा

चंद्रःसितादपास्योक्तंसदाकन्याख्यमुक्तवत्॥ पुण्यादर्कमपास्याययोगादश्वोऽन्यथानिशि॥ २४॥

चार्यैःसहमेषुसैकतानोक्ता। अत्रोदाहरणं। यदाहसमरसिंहः। दिवसेदिनपतिभोग्याच्छशिभुक्तानंशकांश्चसंमील्य। अंतस्थितराशियुतांस्त्रिंशत्प्रत्येकतःकृत्वा॥ १॥ यद्यंतरराश्यंतर्नभवतिलग्नंतदाऽस्यभुक्तांशाः। मध्येक्षेप्याः मध्यस्थितेतुभोग्यांशकाःपात्याः। लग्नाद्वितीयभवनात्रिंशत्प्रत्येकतःशोधितेयत्रविश्राम्यति तत्रर्क्षे विज्ञेयंपुण्यसहममिति। दिवसेवर्षप्रवेशेसतिसूर्यस्यराशिंत्यक्त्वा अंशादिकंस्थाप्यं अंशास्त्रिंशदंशमध्येशोध्याः कलादिकंषष्टिमध्येशोध्यंअंशादिकंयदवशिष्टंतद्भो ग्यंतन्मध्येचंद्रराशिंत्यक्त्वा अंशादिकंयोज्यंतदनंतरंसूर्याधिष्ठितराशेः सकाशादग्रिमोयोराशिस्तस्माद्गणनयायत्संख्याकश्चंद्राधिष्ठितराशेःसकाशात्पूर्वराशिर्भवति। तावत्यःसंख्याःपूर्वानीतांशोपरिस्थाप्याः। तदनंतरंप्रत्येकतः कृत्वात्रिंशत्प्रत्येकंप्रत्येकमितित्रिंशत्प्रत्येकतः राशीनामंशाःकार्याः। अधःस्थांशयुताः तदनंतरंसू र्यराशेः सकाशाच्चंद्रराशिर्यावदनयोर्मध्येलग्नराशिश्चेन्नभवति तदालग्नस्यराशिंत्यक्त्वांऽशायोज्याः। अनयोर्मध्येलग्नराशिश्चेत्भवति तदालग्नस्वभोग्यांशाःशोध्याः

पुण्य	गुरु	विद्या	यश	मित्र	महा	आशा	सामर्थ्य	भ्राता	गौरव	राज	तात	माता	सुत	जीव	अंबु	कर्म	रोग	मंद	कालि	क्षमा	शास्त्र	बंधु	बंदक	मृत्यु
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५
९	५	५	०	४	२	११	२	४	१	९	९	१०	४	९	१०	१	७	९	२	२	११	४	९	७
२	३	३	१४	२५	६	०	३	१०	१४	७	७	१५	२५	२५	१५	२०	१३	२५	३	३	५	८	२७	२८
४३	२४	२४	५५	१२	१४	१९	६	५०	५५	२२	२२	४१	२९	१५	४१	२०	५८	४१	६	६	४	१०	५७	२६
३५	१३	१३	३२	२६	५३	१०	३१	१३	३२	४२	४२	५३	२०	३५	५३	२२	१	५	३१	३१	२७	१५	३३	३७

देशांतर	धन	अन्य स्त्री	अक	वणिक्	का०	विवाह	प्रसूति	संताप	श्रद्धा	प्रीति	बल सैन्य	देह	जाड्य	व्यापार	पानीय	शत्रु	शौर्य	उपाय	दरिद्र	गुरुता	जल	बंध	कन्या	अश्व
२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०
११	६	११	०	९	३	३	२	६	११	८	०	०	१०	१	२	३	२	९	९	३	९	४	३	११
२७	७	५	३	२७	६	५	५	२८	२८	१८	१४	१४	२०	२०	२	२५	६	२५	२	२०	२६	१३	२०	४
५५	२१	५	२६	५७	३	४८	२२	२२	३	४४	५५	५५	१	२०	४१	४९	१४	१७	४३	३३	१७	५८	२५	४७
१९	३६	३६	४७	३३	४२	४८	५९	२३	६	३२	३२	३२	५०	२२	१	३६	३६	३५	३५	४८	०	३५	५५	७

तदनंतरंयदास्यभुक्तांशायुक्तास्तदालग्नाद्गणनाक्रमः । यदालग्नस्यभोग्यांशाःशोधिताः तदाधनभावाद्गणनाक्रमः अनयारीत्यागणनायाप्रतिराशौत्रिंशत्रिंशच्छो धितेयस्मिन्राशौत्रिंशन्नशुध्यति तस्मिन्राशौपुण्यसहमंज्ञेयम्। लग्नद्वितीयभवनादितिपाठे सूर्यचंद्रयोर्मध्येलग्नंनभवति। अथवाभवति । तदाधनभवनादेवगण नाक्रमः नतुलग्नात्। उदाहरणं। सूर्यः ९।७।३०।६ चंद्रः ५।२२।९।४७ लग्नं० १८।३।५४ सूर्यस्यभोग्यांशमध्ये २२।२९।५४ चंद्रस्यभुक्तांशाः २२।९।४७ युक्ताः जाताः ४४।३९।४१ सूर्यचंद्रयोरंतरालराशिभिर्युक्ताःजातोयमंकोराश्यादिः ३।१४।३९।४१ अस्यांशाः १०।४।३९।४१ सूर्यचंद्रयोर्मध्येलग्नंनास्ति इतिकारणाल्लग्नस्य भुक्तांशैः १८।३।५४ युक्ताजाताः १।३२।४३।३५ लग्नात्रिंशत्प्रत्येकतः शोधितेजातंसिंहराशौपुण्यसहमं ४।२।४२।३५ धनभवनात्रिंशत्प्रत्येकतःशोधितेजातंकन्या राशौपुण्यसहमं ५।२।४२।३५ अनयारीत्यासैकतासमायाति । एवंपाठयोर्विवादः लग्नाद्द्वितीयभवनादितिपाठेएतावतीयुक्तिरस्ति यदालग्नस्यभुक्तांशाः युक्तास्त

स्वनाथहीनंसहमंतदंशाःस्वीयोदयस्थाविहृतात्रिशत्या ॥ तत्सद्मपाकोदिवसैर्हिलब्धैःस्यात्तद्दशायांतदसंभवेवा ॥ २५ ॥

दालग्नस्यभोग्यमवशिष्टंइतिकारणाल्लग्नाद्गणनाक्रमः तत्रलग्नसंबंधस्तिष्ठति यदालग्नस्यभोग्यांशाःशोधितास्तदालग्नसंबंधोनास्ति इतिकारणाद्धनभवनाद्गणनाक्रमः अत्रलग्नशेषंकिमपिनास्ति एतावतीयुक्तिरस्ति सर्वग्रंथेषुसंमतिरस्ति संमतेरभावाल्लग्नद्वितीयभवनादित्यपिपाठः । तथाचोक्तंमनुष्यजातके "भोग्यादुक्तममूनिया वदखिलान्यंतर्भयुक्तान्यतोलग्नेबाह्यगतेऽस्यभुक्तसहितंभोग्योनमंतःस्थिते ॥ कृत्वाराशिमपासितेस्वदहनैर्लग्नाद्द्वितीयाच्चतत्पुण्याद्यानिभवंतितत्रसहमान्यंशेविरा मोयतः" ॥ २४ ॥ अथसहमोत्पत्तिमभिधायतत्फलान्यभिधास्यमानोवर्षप्रवेशात्कतिदिवसैःसहमफलावाप्तिःस्यादित्याकांक्षांपरिहरंस्तत्प्राप्तिदिवसानयनमाह। स्व नाथहीनमिति । यस्यसहमस्यशुभाशुभफलावाप्तिदिवसाज्ज्ञातुमिष्टास्तत्सहमराश्यादिकेकर्मभूमौस्थाप्यं। स्वनाथेनस्वीयस्वामिनाग्रहेणहीनमूनंकार्यमवशिष्टस्यांशाः कार्यास्तेतत्सहमाक्रांतराशिस्वीयोदयेनविनिघ्नाः त्रिशत्याशतत्रयेणविहृताभक्ताः यल्लब्धादिवसास्तैःकृत्वातेषांसद्मनांसहमानांपाकःफलपाककालःस्यात् ॥ अत्रा

गतैर्दिवसैःत्रिंशत्भक्तैः वर्षप्रवेशकालिकोराश्यादिः स्पष्टसूर्ययुक्तस्तावतिसूर्येभुक्तेसतितत्सहमस्यफलपाककालोभवतीति। केचित्तुसहमेश्वरमहादशाप्रवृत्तिदिनादेव तावद्भिरानीतैर्दिवसैः तद्दशायांअन्यद्दशायांवाफलपाकइति ॥ ननुसहमसहमेश्वरयोर्यदाराश्यादिसाम्यंस्यात्तदांतराभावादेवतत्सहमदिवसलब्धेकथंसहमफलादिन ज्ञानंस्यादित्यतआह।तद्दशायामिति। सत्यं तदसंभवेवाअंतराभावाद्दिवसाप्राप्तौसत्यांतत्सहमनाथदशायामेवसहमफलप्राप्तिःस्यात् तत्रापिसूक्ष्मकालज्ञानंत्वंतर्दशायां वाविदशायांवास्यादितिनिष्कर्षः। उदाहरणं। पुण्यसहमं ५।५।२५।१ स्वस्वामिनाबुधेन ३।६।१४।१२ हीनंशिष्टं १।२९।१०।४९ अस्यांशाः ५९।१०।४९ कन्यास्थ सहममितिकन्योदयेन ३३५ गुणितंजातं १९८२५।२३।३५ त्रिशत्या ३०० भक्तंलब्धादिवसाः ६६ घटी ५ पलानि ४ वर्षप्रवेशदिवसादेतावत्सुदिनेष्वतीतेषुपुण्य सहमफलपाकः। अथवा पुण्यसहमाधीशबुधमहादशायांबहुदिनवत्यांबुधमहादशाप्रवेशदिनादेतावत्सुदिनेष्वतीतेषुपुण्यसहमफलपाकः यद्यल्पदिनवत्त्वंयदावासह

स्वोच्चादिसत्पदगतोयदिलग्नदर्शीवीर्यान्वितःसहमपोयदिनेक्षतेंगं॥नासौबलीरविशशिश्रितभेशदर्शपूर्णांतलग्नपबलस्यविचारणेत्थम् २६

मेश्वरः ॥२५॥ अथसहमानांफलानिव्याख्यायंते ॥ स्वोच्चादीति। सहमपःसहमराशिस्वामी स्वोच्चादिस्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वत्रैराशिकस्वमुसल्लहएतत्स्थानस्थःसन् अथवासत्पदगतःशुभस्थानस्थःसन् उपलक्षणत्वान्मित्रगृहगतः सुहृत्सौम्यदृष्टोयुतोवायदिलग्नदर्शीलग्नंपश्यति तदावीर्यान्वितःवीर्येणबलेनान्वितोयुक्तः बली त्यर्थः॥ सहमस्वामीस्वोच्चादिसत्पदगतःसन् यदि अंगंलग्नंनेक्षतेनपश्यतितदाअसौबलीनभवति निर्बलइत्यर्थः। रविशशीति। रविशशिभ्यामाश्रितेयेभेराशीतयोः राश्योःईशौस्वामिनौ। तद्यथा। जन्मकालेसूर्योयस्मिन्राशावस्तितद्राशिस्वामी। तथाजन्मकालेचंद्रोयस्मिन्राशावस्तितद्राशीस्वामी। जन्मकालादतीतागतामावा स्यायावत्घटीपरिमिताऽस्ति तस्मिन्कालेतात्कालिकसूर्यात्लग्नंसाध्यं तत्स्वामी तथाजन्मकालातीतपूर्णांतलग्नस्वामी। एतेषांचतुर्णांबलस्यैवंविचारः। हिल्लाजेआ युर्दायानयने तथा मनुष्यजातकेआयुर्दायानयने एतेषांबलविचारस्योपयोगः। प्रकृतेअत्रप्रयोजनाभावेपिप्रसंगादुक्तम् ॥ २६ ॥

अथनिर्बलसबलत्वलक्षणमाह ॥ पंचवर्गीति ॥ पंचवर्गीबलंप्रागुक्तंतेनऊनःशरोनोहीनबलइत्युक्तः। नंदत्रिषडित्यादिचत्वारिहर्षस्थानानि प्रागुक्तानि। तन्मध्येएकमपि हर्षस्थानंनाश्रितः । तथालग्नादर्शीलग्नमपिचेन्नपश्यति तदा अयंग्रहःअबलःनिर्बलोज्ञेयः । चेत्स्वल्पेपदेऽस्तितदाबली । तद्यथा ॥ स्वगृहस्वोच्चस्थानेग्रहेसति महाधिकारः। स्वहद्दायांग्रहेसतिमध्यमोऽधिकारः। स्वत्रैराशिकेस्वमुसल्लहेसतिस्वल्पोऽधिकारः॥ अतएवप्राज्ञैर्बलतारतम्यमुक्तं त्रिंशत्स्वभेविंशतिरात्मतुंगेइत्यादि। पदंस्थानं एवंस्वल्पेपिपदेत्रैराशिकमुसल्लहाख्येस्थानेस्थितःसन्लग्नंपश्यति । तदाबलीग्रहोज्ञेयः ॥ २७ ॥ एवंसहमाधिपस्यबलाबलंज्ञात्वेदानींसहमस्यवृद्धिह्रासावाह ॥ स्वस्वामिनेति । यत्सहमंस्वस्वामिनासहितंदृष्टंवाअथवाशुभग्रहैःसहितंदृष्टंवाभवतियदिप्रागुक्तप्रकारेणसहमस्वामीबलीस्यात् तदातत्सहमस्यवृद्धिः फल

पंचवर्गीबलेनोनोनहर्षस्थानमाश्रितः ॥ अबलोऽयंलग्नादर्शीबलीस्वल्पेऽस्तिचेत्पदे ॥ २७ ॥ स्वस्वामिनाशुभखगैःसहितंचदृष्टंस्वामी
बलीचयदितत्सहमस्यवृद्धिः ॥ यत्स्वामिनाशुभखगैश्चनयुक्तदृष्टंतत्संभवोनहिभवेदितिचिंत्यमादौ ॥ २८ ॥ अष्टमाधिपतिनायुतेक्षितं
पापदृग्युतमथेत्थशालितैः ॥ संभवेऽपिविलयंप्रयातितत्तेनजन्मनिपुरेदमीक्ष्यताम् ॥ २९ ॥

दातृत्वेसामर्थ्यस्यात् । यत्सहमंचेत्स्वमिना अथवाशुभग्रहैर्नयुक्तंनदृष्टंतदातत्सहमस्यनसंभवः फलदातृत्वसामर्थ्यंनभवेत् नामसदृशंफलंनददातीत्यर्थः ॥ इत्यादौ प्रथमतश्चिंत्यंविचार्यम् ॥ २८ ॥ अथान्यत्सहमासंभवलक्षणमाह ॥ अष्टमेति ॥ यत्सहमंवर्षलग्नादष्टमाधिपतिनाअष्टमराशिस्वामिनायुतंईक्षितंदृष्टंवा । अथवा । पापग्रहेणदृष्टंयुतंवा । अथवा । तैरष्टमराशिस्वामिनापापग्रहैर्वाइत्थशालीमुथशिलंकरोति तदास्वस्वामिनाशुभखगैःसहितमित्यादिसहमस्यफलप्राप्तिसंभवेऽपि विलयंनाशंयाति । सहमंनामसदृशंफलंनददातीत्यर्थः । तेनकारणेनजन्मनिजन्मकालेप्रथमतः इदंसहमस्यबलाबलमीक्ष्यतांविचार्यताम् ॥ २९ ॥

अथबलिष्ठसहमस्यसाधनंनिर्बलस्यनिराकरणमित्यतआह ॥ अदाविति ॥ आदौप्रथमतः जन्मनिजन्मकालेसर्वेषांपंचाशत्सहमानांबलाबलंविमृश्यज्ञात्वायेषांफल प्राप्तिसंभवस्तानिवर्षेविचिंतयेत् ॥ येषांतुसहमस्वामिनांसर्वप्रकारेणनैर्बल्यंज्ञातंतानिवर्षेकदापिनविचारयेदित्यर्थः ॥ ३० ॥ एवमुक्तप्रकारेणसहमानांसबलत्वेसति फलदातृत्वमुक्तं । इदानींसमस्तसहमानांफलानिउच्यंते । तत्रादौपुण्यसहमस्यफलमाह ॥ सबलेइति । सबलेपुण्यसहमेसतिशुभग्रहैःस्वामिनाचदृष्टयुतेसति धर्म स्यसिद्धिर्धनागमःधनप्राप्तिः । व्यत्ययेसहमस्यनिर्बलत्वेसतिपापग्रहदृष्टयुतेसतिव्यत्ययंधर्मनाशः धननाशश्चेतिफलंविदुःवदंति ॥ ३१ ॥ अथास्याशुभफलंसापवा

आदौजन्मनिसर्वेषांसहमानांबलाबलम् ॥ विमृश्यसंभवोयेषांतानिर्वेषविचिंतयेत् ॥३०॥ सबलेपुण्यसहमेधर्मसिद्धिर्धनागमः ॥ शुभस्वा मीक्षितयुतेव्यत्ययेव्यत्ययंविदुः ॥ ३१ ॥ लग्नात्षष्ठाष्टरिःफस्थंधर्मभाग्ययशोहरम् ॥ शुभस्वामिदृशांप्रांतेसुखधर्मादिसंभवः ॥ ३२ ॥ पापयुक्शुभदृष्टंचेदशुभंप्राक्ततःशुभम् ॥ शुभयुक्तंपापदृष्टमादौशुभमसत्परे ॥ ३३ ॥

दमाह ॥ लग्नादिति ॥ वर्षलग्नात्षष्ठाष्टमद्वादशस्थानस्थंपुण्यसहमंयदाभवतितदाधर्मभाग्ययशसांनाशकंभवेत् । तएत्स्थानस्थितंसत् शुभग्रहेणस्वामिनावादृष्टंत दाप्रांतेवर्षांतेसुखधर्मादिसंभवःप्राप्तिःस्यात् । अर्थाद्वर्षपूर्वार्धेअशुभफलम् ॥ ३२ ॥ अथपापशुभग्रहसंबंधेनयुत्तिदृष्ट्योःफलमाह ॥ पापयुगिति । तत्पुण्यसहमंपा पयुक्तंशुभदृष्टंचचेद्भवति तदाप्राक्पूर्वार्धेअशुभंभवेत् । वर्षस्योत्तरार्धेशुभंस्यात् । यदातुपुण्यसहमंशुभयुक्तंपापदृष्टंचेत्तदादौवर्षपूर्वार्धेशुभंस्यात् । परेवर्षस्योत्तरा र्धेअसत्अशुभंस्यात् । यदातुपापयुक्तंपापदृष्टंचेत्तदासंपूर्णवर्षमशुभंभवेत् । यदातुशुभग्रहयुक्तंशुभग्रहदृष्टंचेत्तदासंपूर्णवर्षपर्यंतंशुभफलंभवतीत्यर्थतःसिद्धम् ॥३३॥

अथपुण्यसहमप्रशंसामाह ॥ यत्राब्दइति । यत्राब्देयस्मिन्वर्षेपुण्यसहमंशुभंशुभफलजनकंसोऽब्दःशुभावहः । तद्वर्षंशुभफलदंज्ञेयमित्यर्थः । यस्मिन्वर्षेपुण्यसह
मेअनिष्टेसति तदाशुभोनेतिशुभफलंवर्षमध्येनददातीत्यर्थः । अशुभमेवददातीत्यतःकारणात् पुण्यसहममादौप्रथमतःविचारयेत् ॥ ३४ ॥ अथपुण्यसहमस्यज
न्मलग्नेत्वनिष्टस्थानस्थितस्याशुभफलमाह ॥ सूताविति । सूतौजन्मसमयलग्नेषष्ठाष्टरिःफस्थे रिःफशब्देनद्वादशस्थानं एतत्स्थानस्थितंचेत्पुण्यंपुण्यसहमंभवति ।
अब्देवर्षेपुनः पापहतंपापयुतंदृष्टंवातदाधर्मार्थसौख्यानांघातकंभवति पत्यौपुण्यसहमस्वामिनिदग्धेऽस्तंगतेतथाफलंधर्मार्थसौख्यानांघातकंभवति ॥ ३५ ॥ सहमा
नीति । अखिलानिसमग्राणिसहमानिइत्थममुनाप्रकारेणसूतौजन्मलग्नेवर्षेचाचिंतयेत् । मांद्यंरोगः । अरिःशत्रुः । कलिःझकटकः । मृत्युःप्रसिद्धः । अशुभसहमस्यो

यत्राब्देपुण्यसहमंशुभंसोऽत्रशुभावहः ॥ अनिष्टेऽस्मिन्शुभोनेतिपुण्यमादौविचारयेत् ॥ ३४ ॥ सूतौषष्ठाष्टरिःफस्थेमध्येपापहतंपुनः ॥
पुण्यंधर्मार्थसौख्यघ्नंपत्यौदग्धेफलंतथा ॥ ३५ ॥ सहमान्यखिलानीत्थंसूतौवर्षेविचिंतयेत् ॥ मांद्यारिकलिमृत्यूनांव्यत्ययादादिशेत्फ
लम् ॥ ३६ ॥ कार्यसिद्धिसहमंयुतंशुभैर्दृष्टमूथशिलगंजयप्रदम् ॥ संगरेऽथशुभपापदृष्टियुक्क्लेशतोजयउदीरितोबुधैः ॥ ३७ ॥

पलक्षणत्वाद्दारिद्र्यसहममपि । अतएवग्रंथकर्ताअग्रेवक्ष्यति । 'दारिद्र्यमृतिमांद्यारिकलिषूक्तोविपर्ययइति' एषुसहमेषुव्यत्ययात्पुण्यसहमफलाद्विपरीतंफलमा
दिशेत् । तद्यथा । पुण्यसहमवत् स्वोच्चादिसत्पदगतोयदिलग्नदर्शीत्येतच्छ्लोकमारभ्यसूतौषष्ठाष्टरिःफस्थमित्येतावत्पर्यंतंविचारेक्रियमाणेयदिमांद्यारिकालिमृत्यूनां
सहमानांशुभफलमागतं तदाअशुभफलंवाच्यम् । यदित्वशुभफलमागतंतदाशुभफलंवाच्यमित्यर्थः ॥ ३६ ॥ अथकार्यसिद्धिसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कार्य
सिद्धीति । कार्यसिद्धिसहमंशुभैःशुभग्रहैर्युतंदृष्टंवा ॥ तथाशुभग्रहैर्मुथशिलश्चेत्कृतस्तदासंगरेसंग्रामेजयप्रदं शत्रुनाशः स्वोत्कर्षश्चभवतीत्यर्थः । अथेत्यनंतरं तत्कार्य
सिद्धिसहमंशुभपापग्रहदृष्टंयुक्तंवातदाक्लेशतोऽत्यायासेनबुधैःपंडितैर्जयउदीरितःकथितः । संगरइत्युपलक्षणंविवादादेरपि ॥ ३७ ॥

अथकलिसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कलीति । कलिः झकटकस्तस्यसहमंमिश्रखगैः शुभपापग्रहैर्दृष्टंसंयुतंवानभवति । तथा । यदिपापमुथशिलगंपापग्रहकृतमुथ
शिलयोगश्चेद्भवति तदा कलेः कलहप्रसंगान्मृतिंमरणंप्राप्नोति । अथेत्यनंतरंतत्रकलिसहमेसौम्यैःशुभग्रहैः सहितेयुक्तेऽवलोकितेदृष्टेवासति कलौकलहेजयमेति
स्वोत्कर्षप्राप्नोति । यदिमिश्रदृशितः शुभपापग्रहदृष्टिश्चेद्भवति । तदाकलिव्यथेकलिश्चव्यथाचकलिव्यथे कलिःकलहः व्यथादुःखंचतेभवतः ॥ ३८ ॥ अथविवा
हसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ विवाहेति । विवाहसद्मसहमंअधिपेनस्वामिनायुतंदृष्टंवा । तथाऽन्यैर्वासौम्यैःशुभग्रहैर्दृष्टंयुक्तंवास्यात्तथाशुभैर्मुथशिलं शुभैःशुभ

॥ ४० ॥ कलिसद्ममिश्रखगदृष्टिसंयुतंयदिपापमूथशिलगंकलेर्मृतिम् ॥ अथतत्रसौम्यसहितावलोकितेजयमेतिमिश्रदृशितःकलिव्यथे ॥ ३८ ॥
विवाहसद्माधिपसौम्यदृष्टंयुतंशुभैर्मूथशिलंशुभाप्तिम् ॥ कुर्याद्यदामिश्रसमेतदृष्टंकष्टादथक्रूरमृतीश्वरैर्न ॥ ३९ ॥ यशोधिपेनैधनगेखले
नयुतेक्षितेसद्यशसोविनाशः ॥ पापार्जितस्यायशसोऽस्तिलाभोनष्टौजसिस्यात्कुलकीर्तिनाशः ॥ ४० ॥

ग्रहकृतमुथशिलयोगश्चेत्तदाशुभाप्तिंविवाहप्राप्तिंकुर्यात् । यदामिश्रसमेतदृष्टंमिश्रैःशुभाशुभग्रहैः युक्तंदृष्टंवाचेत्तदाकष्टात्क्लेशेनविवाहप्राप्तिंकुर्यात् । अथ क्रूरैः
पापैर्विवाहसहमंयुतंदृष्टंवामुथलीकृतंवा तथामृतीश्वरेणवर्षलग्नाद्विवाहसहमाद्वा अष्टमस्थानाधीश्वरेणयुतंदृष्टंवामुथशिलीकृतंवास्यात्तदानतस्मिन्वर्षेविवाहोनैवभ
वेत् ॥ ३९ ॥ अथयशःसहमस्याशुभफलमाह ॥ यशइति ॥ यशोधिपेयशःसहमस्वामिनिनैधनगेऽष्टमस्थानगतेखलेनपापग्रहेणयुतेदृष्टेवासतिअनेककालार्जित
स्यसद्यशसोविनाशःस्यात् । किंतुपापसंबंधेनार्जितस्यायशसोऽस्तिलाभः । तादृशेऽष्टमस्थितेसतिपुनर्नष्टौजसि अस्तंगतेसतिकुलकीर्तिनाशःस्यात् ॥ ४० ॥

अथपुनरपियशःसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ शुभेति । यशःसहमपतिनासहशुभेत्थशालेशुभग्रहेणसार्कंमुथशिलयोगेसतिशुभदृग्युतेवासतिबलान्वितेबलिष्ठेसति यशसोऽभिवृद्धिःस्यात् । तथायुद्धेजयःस्यात् । तथावाहनानांगजाश्वादीनांशस्त्राणांचलाभःस्यात् । तथा यशःसहमपतेः पापग्रहेणसहईसराफयोगेसतिअयशोर्थ नाशश्चस्यात् ॥ ४१ ॥ अथाशासहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ आशेति । आशासहमंलग्नात्षष्ठाष्टमरिःफवर्जितंएतत्स्थानस्थितंनभवति । तथातदीशश्चआशासह माधिपतिश्चएतत्स्थानविवर्जितोभवति । द्वयमपिसौम्यैःशुभग्रहैर्युतैरीक्षितौदृष्टौवास्यातां । तदावांच्छितानामर्थानांसुवर्णादिद्रव्याणांअंबराणांवस्त्राणांवाहनादी

शुभेत्थशालेशुभदृग्युतेवाबलान्वितेस्याद्यशसोऽभिवृद्धिः ॥ युद्धेजयोवाहनशस्त्रलाभःपापेसराफादयशोर्थनाशः ॥४१॥ आशातदीशश्च षडष्टरिःफविवर्जितःसौम्ययुतेक्षितश्च । स्याद्वांच्छितार्थांबरवाहनादिलाभःखलेक्षायुतितोऽतिदुःखम् ॥ ४२ ॥ मांद्याधिपःपापयुतेक्षितश्च पापःस्वयंरोगकरोविचिंत्यः ॥ चेदित्थशालोमृतिपेनमृत्युस्तदाभवेद्धीनबलेतिकष्टात् ॥ ४३ ॥ स्वस्वामिसौम्येक्षणभाजिमांद्येनाथेसवीर्येऽष्टषडंत्यवर्जे ॥ रोगस्तदानैवभवेद्विमिश्रंयुतेक्षितेरुग्भयमस्तिकिंचित् ॥ ४४ ॥

नांचलाभःस्यात् । खलेनपापग्रहेणदृष्टेयुतेसतितदावांच्छितार्थादीनामपिदुःखम् ॥ ४२ ॥ अथरोगसहमस्याशुभफलमाह ॥ मांद्याधिपइति ॥ मांद्याधिपः रोगस हमाधीशःस्वयंपापग्रहः पापयुतेक्षितश्च । पापग्रहैर्युतःदृष्टः तदासरोगकरोविचिंत्योज्ञेयः चेन्मृतिपेनलग्नादष्टमस्थानाधिपतिनासहरोगसहमाधीशइत्थशालोमु थशिलंकरोति । तदामृत्युर्मरणंस्यात् । यदितुतादृशेमांद्यसहमस्वामिनिहीनबलेसति अतिकष्टान्मरणंभवेत् ॥ ४३ ॥ अथपुनरपिमांद्यसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ स्वस्वामीति ॥ मांद्येमांद्यसहमेस्वस्वामिनासौम्यग्रहैर्वायदीक्षणंतद्भजतितादृशेसतिउपलक्षणत्वाद्युक्तेवासति तथानाथेसवीर्येसतिमांद्याधिपउक्तरीत्यासबलेसति

अष्टषडंत्यवर्जेषडष्टद्वादशस्थानस्थितिरहितेसतितदारोगोनैवभवति । यदाशुभपापैर्युतेईक्षितेदृष्टेवासतिकिंचिद्रुग्भयंरोगभयमस्तीतिज्ञेयम् ॥ ४४ ॥ अथार्थसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ अर्थाख्यमिति । अर्थाख्यंसहमंशुभेननाथेनस्वामिनादृष्टंयुतंचेद्भवतितदाद्रव्यागमात्द्रव्यप्राप्त्याकृत्वासौख्यदं यदापापग्रहैर्दृष्टंयुतंवाचेत्तदावित्तस्यद्रव्यस्यनाशंकुर्यात् । अथार्थसहमंपापयुक्सद्दृष्टंचपापग्रहैर्युक्तंसद्भिःशुभग्रहैर्दृष्टंचभवति । तथाशुभेत्थशालिशुभग्रहेणसहमुथशिलयोगंकरोतितदासर्वधनंसर्वसंचितंधनंनाशयेत् । पश्चादर्थस्यद्रव्यस्यसमुद्भवंससुखंसुखसहितंकुर्यात् । व्यत्यासतोव्यत्ययइति ॥ अर्थसहमंशुभाशुभैर्दृष्टंतथातैरेवमुथशिलयोगंयदिक

अर्थाख्यंशुभनाथदृष्टसहितंद्रव्यागमात्सौख्यदंपापैर्दृष्टयुतंचवित्तविलयंकुर्यादथोपापयुक् ॥ सद्दृष्टंचशुभेत्थशालियदितत्पूर्वंधनंनाशयेत्पश्चादर्थसमुद्भवंचससुखंव्यत्यासतोव्यत्ययः ॥ ४५ ॥ रिपुदृष्ट्यारिपोर्भीतिस्तस्करादेर्धनक्षयः ॥ मित्रदृष्ट्यामित्रयोगाद्धनंमानोयशःसुखम् ॥४६॥ सत्स्वामिदृष्टंयुतमात्मजस्यलाभंसुखंयच्छतिपुत्रसद्म ॥ पापान्वितंसौख्यखगेत्थशालीप्राग्दुःखदंपुत्रसुखायपश्चात् ॥४७॥

रोतितदाबहुधाशुभफलमेवईषत्धननाशश्चस्यात् ॥ ४५ ॥ अथशत्रुमित्रदृष्ट्योःफलमाह ॥ रिपुदृष्ट्येति । यत्सहमंशुभग्रहेणपापग्रहेणवारिपुदृष्ट्याशत्रुदृष्ट्यायदापश्यति तदारिपोःशत्रोःसकाशाद्भीतिर्भयंस्यात् । तस्करादेर्धनक्षयश्च । यत्सहमंशुभेनपापेनवामित्रदृष्ट्यापश्यति तदामित्रयोगाद्धनंमानोयशःसुखंप्राप्नोति ॥ ४६ ॥ अथपुत्रसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ सत्स्वामिदृष्टमिति ॥ पुत्रसद्मपुत्रसहमंसच्छुभग्रहैश्चस्वामिनाचदृष्टंयुतंवा । तदाआत्मजस्यपुत्रस्यलाभंपुत्रोत्पत्तिंतज्जनितसुखंयच्छति । यदिपुत्रसहमंपापान्वितंपापग्रहयुक्तंसौम्यग्रहैःसहेत्थशालंकरोतितदाप्राक्प्रथमतःपुत्रसंबंधिदुःखंपश्चात्सुखायपुत्रसौख्यंभवति ॥ ४७ ॥

अथपुनः सुतसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ पापान्वितमिति ॥ यदिपुत्रसहमंपापग्रहैर्युक्तंपापग्रहकृतेसराफयोगंईशेपुत्रसहमाधीशेगतौजसिनिर्बलेअस्तंगतेवासति । तदापुत्रस्यनाशः । अब्देवर्षप्रवेशसमयेपुत्रसहमाधीश्वरःसूतौजन्मकालेसुतेशःपंचमभावाधीश्वरोभवतिपुनःशुभग्रहैर्मित्रेणचेद्दृष्टोभवतितदापुत्रस्यलब्ध्यैप्राप्त्यैभवति ॥ ४८ ॥ अथपितृसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ पित्र्यमिति । पित्र्यंपितृसहमंसच्छुभग्रहैरीक्षितंदृष्टंयुतंवा । अथवापत्यास्वामिनायुक्तंदृष्टंवासत्तातस्यपितुर्धनांबरंमानसौख्यंयच्छति । पत्यौपितृसहमस्वामिनिगतौजसिनिर्बलेअस्तंगतेवा । मृतौलग्नादष्टमस्थानस्थितेसति । खलेनकृतमूसराफयोगेचसति । तत्रापिचरगृहेचरराशि

पापान्वितंपापकृतेसराफंनाशायपुत्रस्यगतौजसीशे ॥ सूतौसुतेशःसहमेश्वरोऽब्देपुत्रस्यलब्ध्यैशुभमित्रदृष्टः ॥ ४८ ॥ पित्र्यंसदीक्षितयुतंपतियुक्तदृष्टंतातस्ययच्छतिधनांबरमानसौख्यम् ॥ पत्यौगतौजसिमृतौखलमूसराफेनाशःपितुश्चरगृहेपरदेशयानात् ॥ ४९ ॥ शुभेत्थशालेखलखेटयोगेगदप्रकोपःप्रथमंमहान्स्यात् ॥ पश्चात्सुखंविंदतिपूर्णवीर्येनाथेनृपान्मानयशोऽभिवृद्धिः ॥ ५० ॥ बंधनाख्यसहमंयुतेक्षितंस्वामिनानहितदास्तिबंधनम् ॥ पापवीक्षितयुतेऽस्तिबंधनंपापजेमुथशिलेविशेषतः ॥ ५१ ॥

स्थेमेषकर्कतुलामकरराशिस्थेसति । पितुःपरदेशयानात्परदेशयात्रायांसत्यांनाशोमरणंभवेत् ॥ ४९ ॥ अथपुनरपिपितृसहमस्यशुभाशुभफलमाह । शुभइति । पितृसहमेउपलक्षणत्वात्पुत्रसहमेश्वरस्यापिशुभग्रहकृतइत्थशालयोगश्चेद्भवतिपुनःपापग्रहयोगश्चेद्भवतितदाप्रथमंवर्षपूर्वार्धेगदस्यरोगस्यप्रकोपोऽभिवृद्धिःमहान्स्यात् । पश्चाद्वर्षोत्तरार्धेसुखंविंदतिप्राप्नोति । रोगरहितोभवतीत्यर्थः । नाथेपितृसहमस्वामिनिपूर्णवीर्येपंचदशविश्वाधिकबलेसतिनृपाद्राज्ञःसकाशान्मानयशोभिवृद्धिःस्यात् ॥ ५० ॥ अथबंधनसहमस्यशुभाशुभफलमाह । बंधनेति । बंधनसहमंस्वामिनायुतेक्षितंयुतंदृष्टंवातदाबंधनंकारागृहप्राप्तिर्नास्ति । तद्बंधनसहमंपापग्रहेणदृष्टं

युतंतदाबंधनमस्ति । पुनर्बंधनसहमस्यतत्स्वामिनोवापापग्रहकृतोमुथशिलयोगश्चेत्तदाविशेषतोबंधनमस्ति ॥ ५१ ॥ अथगौरवसहमस्यशुभाशुभफलमाह ॥ गौर
वाख्येति ॥ गौरवसहमंस्वामिनाशुभग्रहैर्वायुतंदृष्टंवातदासुखाप्तयेसुखप्राप्त्यैस्यात् । राजगौरवंयशःअंबराणिवस्त्राणितेषांप्राप्तिश्चगौरवसहमंपापग्रहैर्युतंदृष्टंवास्या
त्तदापदस्याधिकारस्यक्षतिर्नाशःस्यात् ॥ ५२ ॥ अथपुनर्गौरवसहमस्याशुभफलमाह ॥ शुभाशुभैरिति । गौरवसहमंशुभपापग्रहैर्दृष्टंयुतंवा । तथाखलैःपापग्रहै
श्चेत्कृतमुथशिलंतदापूर्ववर्षपूर्वार्धेधननाशंमाननाशंचविधत्तेकरोति । चरमेवर्षस्योत्तरार्धेगौरवसहमंशुभग्रहैःकृतमुथशिलंचेत्तदासुखंवाहनशस्त्रलाभंचविधत्ते

गौरवाख्यसहमंयुतेक्षितंस्वामिनाशुभखगैःसुखाप्तये ॥ राजगौरवयशोंबराप्तयेपापवीक्षितयुतेपदक्षतिः ॥ ५२ ॥ शुभाशुभैर्दृष्टयुतंख
लैश्चेत्कृतेत्थशालंधनमाननाशम् ॥ पूर्वंविधत्तेचरमेशुभेत्थाशालेसुखंवाहनशस्त्रलाभम् ॥ ५३ ॥ कर्मभावसहमाधिपाःशुभैःस्वामिना
मुथशिलाबलीन्विताः ॥ हेमवाजिगजभूमिलाभदाःपापदृष्टियुतितोऽशुभप्रदाः ॥ ५४ ॥ दग्धावक्राःकर्मवैकल्यदास्तेयुक्तादृष्टाः
सौरिणातेविशेषात् ॥ राज्यभ्रंशःकर्मनाशश्चराजकर्मेशौचेन्मूसरीफौखलेन ॥ ५५ ॥

॥ ५३ ॥ अथकर्मसहमस्यशुभाशुभफलमाह । कर्मभावेति । कर्मभावःकर्मसहमंचतयोश्चाधिपौकर्मभावाधिपःकर्मसहमाधिपश्चएवंचत्वारोबलान्विताः । शुभैःशुभ
ग्रहैःस्वामिनाचकृतमुथशिलाः तदाहेमवाजिगजभूमिलाभदाःस्युः । एतेकर्मभावसहमाधिपाःपापग्रहैर्दृष्टयुताः तदाअशुभदाःस्युः ॥ ५४ ॥ अथपुनरपिकर्मभावस
हमाधिपानामशुभफलंचाह । दग्धाइति । कर्मभावसहमाधिपाःअस्तंगताःवक्राःवक्रगतित्वंतदाकर्मवैकल्यदाःकर्मणःप्रारब्धशुभकार्यस्यवैकल्यमनिष्पत्तिस्तांददति
तादृशाःस्युः । कर्मभावसहमाधिपाः सौरिणाशनैश्चरेणयुक्तादृष्टावातदाविशेषादवश्यमेवकर्मवैकल्यदाःस्युः । तथाराजकर्मेशौराजसहमेश्वरकर्मभावेश्वरौखलेनपाप

ग्रहेणमूसरीफौकृतमूसरीफयोगौचेत्तदाराज्यभ्रंशोराज्यनाशःकर्मनाशश्च प्रारब्धशुभकार्यस्यनाशःस्यात् ॥ ९५॥ अथकेषांचित्संदिग्धार्थानांसहमानांनिःसंदिग्धमर्थमाह। उपदेष्टेति। गृणात्युपदिशतिगायत्र्यादिकमितिगुरुः सउपदेष्टैवात्रोच्यते। यद्यपिगुरूगीष्पतिपित्राद्याविव्यमरकोशोस्तितथापिपितृसहमस्यपार्थक्येनाभिधानान्नात्रतद्वाचकता। बृहस्पतिवाचकत्वंतुततःफलप्राप्तेरसंभवान्नैवसंभवतिअतःगुरुरुपदेष्टा। तथाविद्यासहमशब्देनज्ञानम्। शास्त्रशब्देनश्रुतिस्मृती। जाड्यशब्देनमोहः। अज्ञानमितियावत्। बलशब्दःसैन्यदेहशक्त्योःप्रसिद्धः तदर्थनिर्णयमाह बलशब्देनसैन्यं। देहशब्देनअंगं शरीरमितियावत्। जलशब्देनद्युतिः कांतिरितियावत् ॥ ५६ ॥ अथगुरुशब्दाद्भावप्रत्ययोत्पत्तौसत्यांगुरुतागौरवशब्दयोर्निष्पत्तिः अनयोरर्थस्यैकत्वात्पृथक्सहमकथनमनुचितमितिमत्वातयोर्भेदमाह ॥

उपदेष्टागुरुर्ज्ञानंविद्याशास्त्रंश्रुतिस्मृती ॥ मोहोजाड्यंबलंसैन्यमंगंदेहोजलंद्युतिः ॥ ५६ ॥ गुरुतामंडलेशत्वंगौरवंमानशालिता ॥
निग्रहानुग्रहविभूराजाछत्रादिलिंगभाक् ॥ ५७ ॥ माहात्म्यंमंत्रगांभीर्यंधृतिबुद्ध्यादिशालिता ॥ सामर्थ्यंदेहजाशक्तिःशौर्यंयत्नोऽरिनिग्रहे ॥ ५८ ॥

गुरुतेति। अत्रतुलोकप्रसिद्धिः शरणंगुरुताशब्देनमंडलेशत्वंदेशस्वामिगौरवशब्देनमानशालिताप्रतिष्ठाधिक्यम्। अथराजशब्दःक्षत्रियवाचकःप्रसिद्धोस्तितदर्थनिर्णयमाह। निग्रहेत्यादिनाअर्धेन। अत्रहिलोकप्रसिद्ध्याराजशब्देनपृथ्वीश्वरएवोच्यतेतल्लक्षणमाह। निग्रहेति निग्रहोनामअनिष्टकरणम् अनुग्रहोनामवाक्यस्येष्टकरणं तयोर्विभुःसमर्थः कीदृशः छत्रादिलिंगभाक्छत्रंप्रसिद्धंआदिशब्देनचामरादियल्लिंगंचिह्नंतद्भाक्भजतीति ॥ ५७॥ अथमाहात्म्यसामर्थ्यशौर्याणामर्थमाह॥ माहात्म्यमिति। महतोभावोमाहात्म्यं महत्त्वंच। मंत्रगांभीर्यं मंत्रएकांतेकृतविचारस्तस्यगांभीर्यमप्रकाशता। नन्वप्रकाशःकथंभवत्यत

आह । धृतीति । धृतिर्धैर्यंबुद्धिःपरिणामजाप्रज्ञाआभ्यांशालतेतत्शालियुक्तमित्यर्थः ॥ अस्यभावः । शालिताएतद्रूपंमाहात्म्यमित्यर्थः । सामर्थ्यशब्देनदेह
जाशक्तिः । शौर्यशब्देनशत्रुनिग्रहेयत्नःप्रयत्नः ॥ ५८ ॥ आशेति । आशाशब्देनइच्छोक्ता । श्रद्धाशब्देनधर्म्यामतिः । बंदशब्देनपराश्रयपराधीनता । पानीयपत
नशब्देनवृष्टिः । अथवाऽकस्माज्जलेमज्जनम् ॥ ५९ ॥ आधीति । तापशब्देनआधिः । मांद्यंनामव्याधिः । शरीरपीडाकरः । बंधुशब्देनसपिंडाःप्रोक्ताः । वणि
क्शब्देनसत्यालीकवृत्तिः । सत्यासत्यवृत्त्याजीवनं । प्रसवशब्देनआधानम् ॥ ६० ॥ दासत्वमिति । परकर्मशब्देनदासत्वमुक्तं । अन्यत्सहमानिस्वनामतःस्पष्टानि ।

आशेच्छोक्तामतिर्धर्म्याश्रद्धाबंदःपराश्रयः ॥ पानीयपतनंवृष्टिर्जलेऽकस्माच्चमज्जनम् ॥ ५९ ॥ आधिर्व्याधीतापमांद्येसपिंडाबंधवः
स्मृताः ॥ सत्यालीकंवणिग्वृत्तिराधानंप्रसवःस्मृतः ॥ ६० ॥ दासत्वंपरकर्मोक्तमन्यत्स्पष्टंस्वनामतः ॥ निरूप्याणियथायोग्यंकुल
जातिस्वरूपतः ॥ ६१ ॥ शुभयोगेक्षणात्सौख्यंपत्युर्वीर्यानुसारतः ॥ दारिद्र्यमतिमांद्यारिकलिषूक्तोविपर्ययः ॥ ६२ ॥ प्रश्नकालेपि
सहमंविचार्यंप्रष्टुरिच्छया ॥ सर्वेषामुपयोगोत्रचित्रंपृच्छंतियज्जनाः ॥ ६३ ॥

कुलजातिस्वरूपतःयथायोग्यंनिरूप्याणि ॥ ६१ ॥ शुभयोगेति ॥ यत्सहमंशुभग्रहयुतंदृष्टंवातदासौख्यंपत्युर्वीर्यानुसारतःसहमस्वामिनोयादृशंबलंतादृशंतत्सह
मजनितंसौख्यंज्ञेयम् । तद्यथा । यदासहमस्वामीबलिष्ठस्तदामहत्सौख्यं । यदामध्यबलस्तदामध्यमंसौख्यं । यदाहीनबलस्तदासुखाभावः । दारिद्र्यमतिमांद्यारि
कलिषूक्तोविपर्ययः । एतत्सहमानांफलंविपरीतंज्ञेयम् । तद्यथा । यदाशुभफलमागतंतदाअशुभंज्ञेयं । यदात्वशुभंफलमागतंतदाशुभफलंज्ञेयम् ॥ ६२ ॥ जन्म
पत्र्यभावेशुभाशुभसहमविचारःकेनोपायेनस्यादित्यतआह ॥ प्रश्नकालेइति । प्रश्नकालेसहममितिजात्यभिप्रायेणैकवचनं सहमानीत्यर्थः । तानिपुण्यादीनिसहमा

निप्रष्टुःप्रश्नकर्तुरिच्छयाविचार्याणि। अत्रसर्वेषांसहमानामुपयोगःयतोजनाश्चित्रंपृच्छंति ॥ ६३ ॥ इतिसहमफलविचारः ॥ अथदशानयनमाह ॥ तत्रादौकृशांशसाधनमाह ॥ स्पष्टानिति ॥ तत्रवर्षप्रवेशसमयेस्पष्टान्सलग्नान्ग्रहान्विधाय। राशिंत्यक्त्वाअंशादयःसर्वेस्थाप्याः तत्रात्यल्पलवाः तेषांमध्येन्यूनांशोग्रहःपूर्वंनिवेश्यःस्थाप्यः। तस्मादधिकादधिकांशक्रमान्निवेश्यः। तद्यथा। यथायथायस्ययस्यग्रहस्यांशाधिकाधिक्यंतथातथाससग्रहःसलग्नोनिवेश्यःस्थाप्यः अयमब्देदशाक्रमःस्यात् ॥ १ ॥ अथपात्यांशसाधनमाह। ऊनमिति। ऊनंस्वल्पमंशाद्यंग्रहमधिगतोऽधिकांशाद्ग्रहात्क्रमेणविशोध्यः। तद्यथा। प्रथमंयथाल्पताएवस्था

इतिसहमफलविचारः॥ स्पष्टान्सलग्नान्खचरान्विधायराशीन्विनात्यल्पलवंतुपूर्वम् ॥ निवेश्यतस्मादधिकाधिकांशक्रमादयंस्यात्तुदशाक्रमोब्दे ॥१॥ ऊनंविशोध्याधिकतःक्रमेणशोध्यंविशुद्धांशकशेषकैक्यम् ॥ सर्वाधिकांशोन्मितमेवतत्स्यादनेनवर्षस्यमितिस्तुभाज्या ॥२॥ शुद्धांशकांस्तान्गुणयेदनेनलब्धध्रुवांकेनभवेद्दशायाः ॥ मानंदिनाद्यंखलुतद्ग्रहस्यफलान्यथासांनिगदेत्तुशास्त्रात् ॥ ३ ॥ शुद्धांशसाम्येबलिनोदशाद्याबलस्यसाम्येऽल्पगतेस्तुपूर्वा ॥ साम्येविलग्नस्यखगेनचिंत्याबलादिकालग्नपतेर्विचिंत्या ॥ ४ ॥

प्याःततः प्रथमाद्द्वितीयात्तृतीयादित्यादिक्रमेणशोध्याः। तदनंतरंविशुद्धांशकशेषकैक्यंपरस्परशोधनेसति। येउर्वरिताअंशास्तेषामैक्यंकार्यंतत्सर्वग्रहमध्येयोधिकांशोऽतिमग्रहस्तत्तुल्यमेवस्यादितिव्याप्तिः ॥ पश्चादनेनशेषांशयोगेनवर्षमितिसौरी ३६० सावनीवा ३६५।१५।३१।३० भाज्यालब्धंसध्रुवांकःस्यात् ॥२॥ अथदिवसानयनमाह ॥ शुद्धांशकानिति ॥ अनेनलब्धध्रुवांकेनसर्वेपिशुद्धांशकागुणनीयाः। एवंकृतेसतितत्तद्ग्रहस्यदिनादिकंदशायाःमानंभवेत्। एवंदशादिनान्यानीयशास्त्रात्फलानिशुभाशुभानिनिगदेत् ॥ ३ ॥ अथांशसाम्येदशानिर्णयमाह ॥ शुद्धांशेति ॥ द्वयोरंशैःसाम्येसमत्वेसतिबलिनःपंचवर्गीबलाधिकस्याद्याप्रथमादशा

स्यात् ॥ अत्रशुद्धांशसाम्येइत्ययंपाठः हीनांशसाम्येइतिपाठःसाधीयान्युक्तियुक्तःसर्वसंमतश्च ॥ अत्रदशाक्रमस्तुपूर्वमेवहीनांशेनैवभवति । तदनंतरंकृतशोधने कृतशुद्धांशाभंवतीतिनियमत्वात् । द्वयोःशुद्धांशसाम्येयस्यबलमधिकंतस्यआद्यादशा । तदनंतरंद्वितीयस्यइदंकथंस्यात्तत्राह । बलस्येति । बलसाम्येन्यूनगतेःपूर्वादशाज्ञेया । विलग्नस्यग्रहस्यचांशसाम्येकस्यप्रथमंदशेत्यत्राहसाम्येति । खगेनग्रहेणविलग्नस्यसाम्येऽर्थादंशैः साम्येबलादिकाबलगत्यादिकाचिंत्या । लग्नपतेर्लग्नपतिसंबंधिनीबोध्येत्यर्थः । सौरदशायांवर्षप्रवेशसमयेएवप्रथमंसौरदशाप्रवेशः । तदधोवर्षप्रवेशकालीनःस्पष्टःसूर्योलेख्यः प्रथमदशादिनादिप्रथमदशाप्रवेशकालीनस्पष्टसूर्ये

अथसौरमानेनहीनांशाः पात्यांशाः

	श	सू	बु	मं	ल	चं	शु	गु	यो
हीनांशाः	६ ४८ ५४	७ ३० ६	१२ १६ ८	१४ ३२ ३६	१८ ३ ५४	२२ ९ ४७	२४ ३१ ४८	२९ ३५ १३	०० ०० ००
पात्यांशाः	६ ४८ ५४	० ४१ १२	४ ४६ २	२ १६ २८	३ ३१ १८	४ ५ ५३	२ २२ १	५ ३ २५	२९ ३५ १३
दशादिवसाः	८२ ५५ १८	८ २१ १८	५८ ० १९	२७ ४० २७	४२ ५१ ०	४९ ५१ ४७	२८ ४७ ५९	६१ ३१ ५२	३६० ०० ००
दशाप्रवेशः	९ ७ ३० ६	० ० २५ २४	० ८ ४६ ४२	२ ६ ४७ १	३ ४ २७ २८	४ १७ १८ २८	६ ७ १० १५	७ ५ ५८ १०	९ ७ ३० ६

शनेरन्तर्दशा.

श	सू	बु	मं	ल	चं	शु	गु	यो
१९ ५ ५८	१ ५५ २७	१३ २१ ३८	६ २२ २८	९ ५२ १२	११ २९ ८	६ ३८ ४	१४ १० २३	८२ ५५ १८
९ २६ ३६ ४	९ २८ ३१ ३१	१० ११ ५३ ९	१० १८ १५ ३७	१० २८ ७ ४९	११ ९ ३६ ५७	११ १६ १५ १	० ० २५ २४	० ० ० ०

अथसावनमानेनकृशांशाः पात्यांशाः

	श	सू	बु	मं	ल	चं	शु	गु	यो
कृशलवाः	६ ४८ ५४	७ ३० ६	१२ १६ ५८	१४ ३२ ३६	१८ ३ ५४	२२ ९ ४७	२४ ३१ ४८	२९ ३५ १३	०० ०० ००
पात्यांशाः	६ ४८ ५४	० ४१ १२	४ ४६ २	२ १६ २८	३ ३१ १८	४ ५ ५३	२ २२ १	५ ३ २५	२९ ३५ १३
दशादिवसाः	८४ ७ ५२	८ २८ ३७	५८ ५१ १५	२८ ४ ४१	४३ २८ ३०	५० ३५ २६	२९ १३ १२	६२ २५ ५८	३६५ १५ ३१

योज्यम् । तद्यथा । सूर्यस्यअंशस्थानेदिवसायोज्याः कलास्थानेघटिकायोज्याः विकलास्थानेपलानियोज्यानि विकलाःषष्ट्याभक्ताःलब्धंकलासुयोज्यम् । कलाःषष्ट्याभक्ताःलब्धमंशेषुयोज्यम् । अंशास्त्रिंशद्भक्ताः

लब्धंराशिषुयोज्यं । राशयोद्वादशांकाधिकास्तदाद्वादशभिस्तष्टाः शेषंराशयःताद्दशिसूर्येद्वितीयदशाप्रवेशकालीनसूर्येद्वितीयदशादिनायोज्यं । ताद्दशिसूर्येद्वितीयदशाप्रवेशएवमग्रेपि । एवंयोजनेवर्षप्रवेशकालीनसूर्यतुल्यः अंतिमसूर्योभवति ॥ तदासौरदशाक्रमः शुद्धोऽन्यथाअशुद्धइति ॥ अथसावनदशायां वर्षप्रवेशसमयेसावनप्रथमदशाप्रवेशः । ततोवर्षप्रवेशवारादौप्रथमसावनदशादिनानियोज्यानि तस्मिन्मासेतावतिवारादौद्वितीयदशाप्रवेशः । एवंद्वितीयदशाप्रवेशवारादौद्वितीयदशादिनानियोज्यानि तस्मिन्मासेतावतिवारादौतृतीयदशाप्रवेशः एवमग्रेपि । एवंयोजितेअग्रिमवर्षप्रवेशेवारादिकमायातितदादशाप्रवेशः शुद्धःअन्यथाअशुद्धः ॥ उदाहरणम् ॥ शनिः सर्वापेक्षयान्यूनांशः अतःकारणात्राशिंत्यक्त्वाप्रथमंशनिःस्थापितः ६।४८।५४ ततोर्कः ७।३०।६ ततोबुधः १२।१६।१८ ततोभौमः १४।३२।३६ ततोलग्नं १८।३।५४ ततश्चंद्रः २२।९।४७ ततःशुक्रः २४।३१।४८ ततोगुरुः २९।३५।१३ अथप्रथमंयथास्थिताःशनिपात्यांशाः ६।

दशामानंसमामानंप्रकल्प्योक्तेनवर्त्मना ॥ अंतर्दशासाधनीयाप्राक्पात्यांशवशेनतु ॥ आदावंतर्दशापाकपतेस्तत्क्रमतोपरा ॥ ५ ॥

४८।५४ एतेरविहीनांश ७।३०।६ मध्येशोधिताःजाताःरविपात्यांशाः ०।४१।१२ एवंपूर्वांशाअग्रिममध्येशोधिताःजाताःसर्वेषांपात्यांशाः । बुधः ४।४६।२ भौमः २।१६।२८ लग्नं ३।३१।१८ चंद्रः ४।५।५३ शुक्रः २।२२।१ गुरुः ५।३।२५ एतेषांयोगः २९।३५।१३ अनेनवर्षमितिः ३६० षष्टिसवर्णितौ १२९६००० भाज्यभाजकौ १०६।५।१३ हरभक्काजातोगुणकः १२।१०।३ अनेनशनिपात्यांशाः६।४८।५४ गुणिताःजाताशनिदशादिनानि ८२।५।५५।१८ अथवापात्यांशयोगेन २९।३५।१३वर्षमितिः ३६५।१५।३१ भक्काजातोगुणकः१२।२०।४२ अनेनशनेःपात्यांशाः६।४८।५४ गुणिताःजातानिशनिदशादिनानि ८४।७।५२ एवंजातानिसर्वेषांदशादिनानि॥४॥ अथांतर्दशानयनमाह ॥ दशामानमिति ॥ स्पष्टोऽर्थः यस्यग्रहस्यदशामध्येंऽतर्दशाक्रियतेतस्यदशामानंदिनघटीपलात्मकंतदेवसमामानंप्रकल्प्यउक्तविधिनाअंतर्दशासाध्या । उदाहरणम् शनिदशा ८२।५५।१८ पात्यांशयोगेन २९।३५।१३ भक्काजातोगुणकः २।४८।९ अनेनशनिपात्यांशागुणिताः जाताशनिदशामध्येशनेरंतर्द

शा १९।५।५८ एवंजाताशनिदशामध्येसर्वेषामंतर्दशा ॥ ५ ॥ अथमासदिनप्रवेशानयनमाह ॥ एकैकेति । जन्मकालीनः सूर्योयाद्दशोराश्यादिर्भवति । सएकाद शधास्थाप्यः । एकद्वित्र्यादिराशिवृद्ध्यायुक्तोयथावस्थितांशादितुल्योयस्मिन्मासघटीपलात्मकेकालेभवति । तदातत्संख्याकोमासप्रवेशोज्ञेयः । एतदुक्तंभवति प्रथम मासप्रवेशस्तुवर्षप्रवेशएवजातः । तत्रजन्मार्कतुल्यएवार्कोऽस्ति । द्वितीयमासप्रवेशश्चेत्क्रियतेतदैकैकराशिसंयोजनात् अंशकलाविकलासमत्वंराशौयोजितेतत्तुल्यः सूर्यःयद्दिनेयस्मिन्समयेतदाद्वितीयमासप्रवेशोभवति । एवमग्रेपिबोध्यम् । दिनप्रवेशश्चेत्क्रियतेतदैकैकांशसंयोजनात्कलाविकलासमत्वंयस्मिन्समयेतदाद्युप्रवेशोभ वति ॥ ६ ॥ अथपंचांगान्मासप्रवेशघटिकाद्यानयनमाह । मासार्कस्येति । एकैकराशियोगेनजातोमासप्रवेशार्कः । अस्यासन्नपंचांगस्थितयदवध्यर्क्षस्तदवधिस्थार्क मासप्रवेशार्कयोरंतरंकार्यं । तस्यकलाःकार्याः । अवधिस्थार्कगत्याभाज्याः । फलंदिनाद्यंत्रिस्थंवासरघटीपलात्मकंग्राह्यं । तत्फलंअवधिस्थवारादौयुतोनितंकार्यं ।

एकैकराशिवृद्ध्याचेत्तुल्योंऽशाद्यैर्यदारविः ॥ तदामासप्रवेशोद्युप्रवेशश्चेत्कलासमः ॥ ६ ॥ मासार्कस्यतदासन्नपंक्त्यर्केणसहांतरम् ॥ कली कृत्वार्थगत्याप्तदिनाद्येनयुतोनितम् ॥ ७ ॥ तत्पंक्तिस्थंवारपूर्वंमासार्केऽधिकहीनके ॥ तद्वाराद्येमासवेशोद्युवेशोप्येवमेवच ॥ ८ ॥

तद्यथा । अवधिस्थार्कतोमासप्रवेशार्कोऽधिकश्चेत्तदाअवधिस्थवारादौयुक्तंकार्यं । न्यूनेहीनंकार्यं । तस्मिन्वारादौवारघटीपलात्मकेकालेमासप्रवेशोभवति । एवमे वानयारीत्याद्युप्रवेशोदिनप्रवेशोज्ञेयः । अवधिस्थवारादावित्यत्रअवधिस्थघटिकानग्राह्याः कुतःयद्ग्रामस्थपंचांगंतद्ग्रामस्थचरदेशांतरसंस्कारस्यकृतत्वात्इतिकार णादवधिस्थवारादावित्यत्रसंस्काररहितोवारघटीपलात्मकोऽब्दपोग्राह्यः । सयथा यस्माद्ग्रंथात्पंचांगस्थितःसूर्यःसाधितः । तस्माद्ग्रंथादब्दपःसाध्यः परंत्वेतावान् विशेषः । यदिग्रंथादावब्दपेउदयांतरभुजफलंचरसंस्कारश्चेत्कृतोभवति । तदासंस्काररहितोऽब्देशःकार्यः । यथारामविनोदस्थाब्दपेग्रंथादावुदयांतरभुजफलकाशी स्थचरसंस्कारःकृतोऽस्ति । तथामकरंदस्थाब्दपेग्रंथादौकेवलकाशीस्थचरसंस्कारःकृतोऽस्ति । इतिकारणात्संस्काररहितोऽब्दपःकार्यःतदनंतरं अस्मिन्संस्कारर हिताऽब्दपे यस्यमासप्रवेशःक्रियते । तस्ययद्ग्रामेजन्मतद्ग्रामस्थचरदेशांतरउदयांतरभुजफलसंस्कारःकार्यः । सोऽब्दपःसूक्ष्मोभवति । परंतुएतत्संस्कारचतुष्टयम

ध्येजन्मकालीनसूर्योयावद्भिःसंस्कारैः संस्कृतोभवतितावद्भिःसंस्कारैरब्दपःसंस्कार्यः।तदनंतरंमासप्रवेशार्कावधिस्थार्कयोरंतरात्यत्पूर्वानीतवारादिकंतदस्मिन्नब्दपेउक्तरीत्यायुतोनंकार्यंताःमासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाभवंति । यदिजन्मकालीनःसूर्योरामविनोदात्साधितोनास्ति । पंचांगस्थितोवधिस्थार्कोपिरामविनोदात्साधितोस्ति। अथवाजन्मकालीनस्तथावधिस्थश्चार्कयोःसाधनंमकरंदाच्चेत्कृतमस्ति। तदासूक्ष्मघटिकाःभवंति। ग्रंथभेदेस्थूलघटिकाभवंति । अत्रोदाहरणम् । ग्रहलाघवाज्जन्मकालीनःस्पष्टोर्कः ९।७।३०।६ एकराशियुक्तोजातोद्वितीयमासप्रवेशार्कः १०।७।३०।६ अस्यासन्नफाल्गुनकृष्णनवमी ९ भृगौरामविनोदस्थपंचांगस्थितअवधिस्थार्कः १०।१०।१।३८ अनयोरंतरं ०।२।३१।३२ अस्यकलाः १५१।३२ अवधिस्थार्कगतिकलाभिः ६०।३१ भक्ताः सवर्णितौभाज्यभाजकौभाज्य ९०।९२ भाजकाः ३६।३१ भाजकेनहतेभाज्येफलं २।३०।१३ दिनघटीपलात्मकम् ॥ ७ ॥ ८ ॥ अथरामविनोदस्थपंचांगस्थितेग्रहेसतिअब्दपानयनमाह। भूरिति।

भूः१पंचचंद्राः१५कुगुणाः३१कुरामाः३१सिद्धा२४गताब्दैर्गुणिताःसमेताः ॥ खेना०ब्धिदस्नै२४र्गुणलोचनैश्च२३तष्टानगै७रर्कमुखोऽब्दपःस्यात् ॥ १ ॥

यस्मिन्वर्षेरामविनोदःकृतोस्तितस्मिन्वर्षेशकः १५१२ अयंइष्टशकमध्ये १५५० शोधितःशेषंगताब्दाः ३८ अयमंकः १।१५।३१।२४ गताब्दैः ३८ गुणितोजातः ४७।४९।५७।५३।१२ एतन्मध्येऽयंक्षेपो ०।२४।२३। योजितः ४८।१४।२०।५३।१२ ऊर्ध्वांकेसप्ततष्टेजातोऽब्दपः ५।५६।५७ परंतुएतन्मध्येउदयांतरभुजफलचरफलसंस्कारःकृतोऽस्तिइतिकारणात् एतन्मध्येसंस्कारैरहितःक्रियते तत्रादौउदयांतरसाधनं ग्रन्थादौशकः १५।१२ अस्मिन्शके मेषसक्रांतिसमयेसूर्यः ०।०।०।० अयनांशाः १६।२४।५४ ब्रह्मतुल्यात्साधितमुदयांतरपलात्मकंऋणं १३ ग्रहापेक्षयाब्दपेविपरीतमित्युक्तत्वात्जातंधनं १३ इदमब्दपेऊनंजातउदयांतररहितोऽब्दपः ६।१४।८ अथभुजफलमाह। सूर्यान्मंदफलंधनं २।७ अस्यकलाः १२७ भाजकेन ३६० भक्ताःलब्धंघटिकाद्यंभुजफलंधनं ०।२१ विपरीतमित्युक्तत्वात्जातमृणं ०।२१ इदमुदयांतरसंस्कृताब्दपे ६।१४।८। युतंजातउदयांतरभुजफलसंस्कृतोऽब्दपः ६।१४।२९ अथचरसंस्कारमाह। काश्यांपलभा ५।

४५ चरखंडानि ५७।४६।१९ चरंऋणंपलात्मकं ३१ विपरीतमित्युक्तत्वात् जातंधनं ३१ इदमुदयांतरभुजफलसंस्कृताब्दपे ६।१४।२९ रहितंजातःउदयांतरभुज
फलचरसंस्कृतोब्दपः ६।१३।५८ अनयारीत्यासंस्कारसहितोऽब्दपोजातः । उदाहरणप्रदर्शनार्थंएतावत्प्रदर्शितम् । अथसुगमोपायःकथ्यते । पूर्वंग्रंथादावुदयांतर
भुजफलचरमानीयतेषांत्रयाणांपरस्परसंस्कारेकृतेसतित्रयोविंशति २३ पलानिऋणानिजातानि एतानिस्थिराणि । अभीष्टवर्षेपूर्वोक्तश्लोकेनाऽब्दपश्चेत्साध्यतेतदा
तस्मिन्नब्दपपलेषुत्रयोविंशतिपलानिरहितानिकार्याणि । अभीष्टवर्षेसोऽब्दपःसंस्काररहितोभवति । यथापूर्वानीतोऽब्दपः ६।१४।२१ अयंत्रयोविंशतिपलैराहितः
कृतःजातःपूर्वानीतसंस्काररहिताब्दपतुल्यः ६।१३।५८ अब्दपः ॥१॥ अथवारामविनोदस्थपंचांगेअभीष्टवर्षेसंस्कारत्रयरहिताब्दपानयनमाह । अब्दौघतइति ।
यस्मिन्वर्षेरामविनोदःकृतस्तस्मिन्वर्षेशकः १५१२ अयमिष्टशक १५५० मध्येशोधितःजातानिगतवर्षाणि ३८ एभिरयमंको २०७ गुणितोजातः ७८६६ गतव

अब्दौघतःशैलनखै२०७र्विनिघ्नात्पुनर्मनुघ्नंगतवर्षवृंदम् ॥ शराब्धिभक्तं४५घटिकादिलब्धंयुतंनभोऽश्व्यग्नि३२०युतात्खखेभैः८०० ॥
हृतादिनाद्यंगतवर्षयुक्तंसप्तोद्धृतंमेषमुखोऽब्दपःस्यात् ॥ २ ॥

र्षगणः ३८ चतुर्दशभिर्गुणितः ५३२ अनेन ४५ भक्तःपलंघटिकाद्यं ११।४९ इदंपूर्वांक ७८६६ युतं ७८६६ मध्ये ११।४९ अस्मिन्नूर्ध्वांके ३२० अयमंकोयो
जितः ८१८६।११।४९ अष्टशतैः ८०० भक्तं २ फलंदिनघटीपलात्मकं १०।१३।५८ अस्योर्ध्वांकेगतवर्षाणि ३८ युतानि ४८।१३।५८ सप्तभिस्तष्टानिशेषांकप्रमितो
जातोऽब्दपः ६।१३।५८ जन्मकालीनसूर्यमध्येचरदेशांतरसंस्कारःकृतोस्ति इतिकारणात् अस्मिन्नब्दपेस्वदेशीयचरदेशांतरसंस्कारःक्रियतेअवधिस्थार्काच्चरंपला
त्मकंधनं ७८ षष्टिभक्तंजातंघटिकाद्यं १।१८ विपरीतमित्युक्तत्वाज्जातंऋणं १।१८ इदमब्दपे ६।१३।५८ रहितंजातश्चरसंस्कृतोऽब्दपः ६।१२।४० देशांतरयोज
नानिधनानि ३० चतुर्थांशोनितानिपलानि २२विपरीतमित्युक्तत्वात् जातानिऋणानि २२ एतानिचरसंस्कृताब्दपेरहितानिजातश्चरदेशांतरसंस्कृतोब्दपः ६।१२।१८
अवधिस्थार्कमासप्रवेशार्कयोरंतरात्पूर्वंसाधितवारादिकमिदं २।३०।१३ अवस्थार्कतःमासार्कस्यन्यूनत्वात्स्पष्टाब्दपं ६।१२।१८ रहितंजातोमासप्रवेशकालः ३।४२।

५ एवंजाताःफाल्गुनकृष्ण ६ भौमेद्वितीयमासप्रवेशेस्थूलघटिकाः ४२।५ कुतःग्रहलाघवाज्जन्मकालीनःसूर्यःसाधितोऽस्तिरामविनोदस्थपंचांगस्थितअवधिस्थार्को गृहीतोऽस्ति । एकग्रंथादुभयोःसाधनंचेत्क्रियतेतदासूक्ष्मघटिकाःभवंति । अतएवविचार्यग्रंथभेदेसतिपंचांगोपरिसुगमोपायत्वान्मासप्रवेशानयनंसर्वैःक्रियते । तदशुद्धं । अथसूक्ष्मघटिकानयनमाह । यस्माद्ग्रंथाज्जन्मकालीनसूर्योयावद्भिःसंस्कारैःसंस्कृतोस्तितावद्भिःसंस्कारैस्तस्माद्ग्रंथान्मासप्रवेशार्कःमासप्रवेशदिवसेसूर्यः साध्यःमासप्रवेशदिवसेज्ञानंपंचांगोपरिअनुमानेनज्ञातुंशक्यते । जन्मकालीनसूर्येएकराशौयोजितेजातोमासप्रवेशार्कःमासप्रवेशदिवसेसूर्योयःसाधितोभवति । तयोर्मासप्रवेशार्कयोरंतरंकार्यंतस्यकलाःकार्याःमासप्रवेशसमयेसूर्योयःसाधितोभवतितस्यगतिः कलाभिर्भाज्याफलंदिनघटीपलात्मकंग्राह्यंमासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाःभवंति । उदाहरणम् । ग्रहलाघवाज्जन्मकालीनचरदेशांतरसंस्कृतःस्पष्टोर्कः९।७।३०।६ जातःएकराशियुक्तोजातोद्वितीयमासप्रवेशेर्कः १०।७।३०।६ फाल्गुनकृष्ण ६

आसीदसीमगुणमंडितपंडिताग्र्योव्याख्यद्भुजंगपगवीःश्रुतिवित्सुवृत्तः ॥ साहित्यरीतिनिपुणोगणितागमज्ञश्चिंतामणिर्विपुलगर्गकुलावतंसः ॥ १ ॥

भौमेग्रहलाघवादहर्गणः ३६२४ चक्रं ९ सूर्योदयेमध्यमोऽर्कः १०।५।७।५५ देशांतरविकलाभिर२२र्युक्तो १०।५।८।१७ मंदकेंद्रं ४।१२।५१।४३ मंदफलंधनं १।३५।४९ संस्कृतोर्कः १०।६।४४।६ चरंधनं १।२४ संस्कृतःजातोमासप्रवेशदिवसेस्पष्टोऽर्कः १०।६।४५।३० स्पष्टागतिः ६०।३५ उभयोरंतरं ०।०।४४।३६ अस्यकलाः ४४।३६गतिकलाभिः ६०।३५ भक्ताःसवर्णितौभाज्य २६७६ भाजकौ ३६३५ भाजनाल्लब्धंदिनघटीपलात्मकं ०।४४।१० एवंफाल्गुनकृष्ण ६ भौमेसूर्योदयाद्गतघटीषु ४४ पलेषु १० जातोद्वितीयमासप्रवेशः। अनयारीत्याचेत्साध्यतेतदामासप्रवेशेसूक्ष्मघटिकाःभवंति अस्मिन्समयेसूर्यः १०।७।२०।६ अयंपूर्वतुल्योजातः। एवमग्रेपिबोध्यं । अनयारीत्यादिनप्रवेशःसाध्यःमासदिनप्रवेशसमयेग्रहभावाःसाध्याःपंचवर्गीफलादिकंविचार्यम् ॥२॥ अथग्रंथालंकारस्तत्रपितामहवर्णनमाह ॥ आसीदिति। चिंतामणिश्चिंतामणिसंज्ञकआसीत्बभूव। कथंभूतश्चिंतामणिःअसीमगुणमंडितपंडिताग्र्यः असीमानिर्मर्यादाःअनंतागुणाःसाधुत्वादयः तैर्मंडिताःयुक्ताइतियावत् । येपंडिताःशास्त्रज्ञाःतेष्वग्र्यःश्रेष्ठःअतिपंडितइत्यर्थः । पांडित्यमेवविवृणोति । पुनःकथंभू० भुजंगपगवीःभुजंगपःशेषनागःतस्यगावोवाण्यःमहाभाष्यरूपाः

व्याख्यतृसदामहाभाष्याध्यापकइत्यर्थः पुनःकथंभूतःश्रुतिवित्वेदविद्यामर्मज्ञः पुनःकथंभूतःसुवृत्तःसमीचीनाचरणःयथाकालविहितश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानशीलः
पुनःकथं० साहित्यरीतिनिपुणः अलंकारज्ञानविषयेऽतिपंडितइत्यर्थः पुनःकथंभूतः गणितागमज्ञःज्योतिःशास्त्रज्ञः पुनःकथंभूतः विपुलगर्गकुलावतंसःविपुलंमहद्य
द्गर्गकुलंगर्गर्षेर्वंशःतस्यावतंसःभूषणरूपःगर्गगोत्रोत्पन्नइत्यर्थः॥१॥ अथपितृवर्णनमाह। तदात्मजइति। तदात्मजश्चिंतामणिदैवज्ञस्यपुत्रःअनंतःअनंताख्यदैवज्ञःप्रसि
द्धोस्तिपृथिव्यां। अनंतगुणःअसंख्यगुणाश्रयीभूतः सकः असंदिग्धंकामधेनुंकामधेनुसंज्ञंतिथ्यादिपंचांगसाधकंज्योतिःशास्त्रेप्रसिद्धंग्रंथंतस्मात्तदुक्तीःग्रंथेगणितव्या
ख्यानानिअधोकृदुदोह। कामधेनुसारिण्युपरियेनटीकाकृतेत्यर्थः। किमर्थं सत्तुष्टये सतांगुणग्राहिणांदैवज्ञानांसंतोषार्थं। तथाजातकपद्धतिंउत्पन्नबालकस्यतज्जन्म
कालमधिकृत्यशुभाशुभनिरूपकंशास्त्रंतदुपजीव्यगणितप्रतिपादिकाकृतिंन्यरूपयत्निरूपितवान्। ननु श्रीपत्यादिपद्धतीनांसत्त्वेनकथंतांकृतवानित्यपेक्षायामाह॥

तदात्मजोऽनंतगुणोऽस्यनंतोयोऽधोकृतदुक्तीःकिलकामधेनुम् ॥ सत्तुष्टयेजातकपद्धतिंचन्यरूपयद्दुष्टमतंनिरस्य ॥२॥ पद्मांबयाऽसावितितो
विपश्चिच्छ्रीनीलकंठःश्रुतिशास्त्रनिष्ठः॥विद्वच्छिवप्रीतिकरंव्यधात्तंसंज्ञाविवेकंसहमावतंसम्॥३॥इतिताजिकनीलकंठ्यांसंज्ञातंत्रंसमाप्तम्॥१॥

दुष्टमतमिति। दुष्टमतंयुक्तिविरुद्धंनिरस्यदूषणदानेनदूरीकृत्य॥ २॥ अथस्ववर्णनपूर्वकंसंज्ञातंत्रमाह॥ पद्मांबयेति। ततोऽनंतदैवज्ञात् पद्मांबयापद्मानाम्नीया
अंबामातातयेत्यर्थः। श्रीनीलकंठःपांडित्यादिशोभायुतोनीलकंठरूपःपुत्रः असाविप्रसूतः। कथंभूतः। विपश्चित्पंडितः श्रुतिशास्त्रनिष्ठः वेदशास्त्रसंपन्नः। संज्ञा
विवेकंसंज्ञाविचारंग्रंथंव्यदधात्कृतवान्। कथंभूतं सहमावतंसं सहमनिरूपकशास्त्रमवतंसःभूषणंयस्यतं अत्रग्रंथेसहमविचारंसम्यङ्निरूपितवान्। पुनःकथंभूतंवि
द्वच्छिवप्रीतिकरंपंडितशिवस्यप्रीतिदम्॥ ३॥ इतिश्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेश्रीनीलकंठज्योतिर्वित्कृतसंज्ञातंत्रेसहमाध्यायस्यव्याख्योदाहृ
तिःसमाप्ता॥ अकारिविश्वनाथेनसंज्ञातंत्रप्रकाशिका॥ टीकाटीकाकृतिंकुर्यात्सज्जालज्जानुबंधनम्॥ १॥ चंद्रबाणशरचंद्र १५५१ संमितेहायनेनयतिशालिवा
हने॥ मार्गशीर्षसितपंचमीतिथौविश्वनाथविदुषासमापितम्॥ २॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥

[OrderDescription]
,CREATED=18.06.20 12:33
,TRANSFERRED=2020/06/18 at 12:45:08
,PAGES=93
,TYPE=STD
,NAME=S0003171
,Book Name=M-2878-SHRITA JIKANIL KARAN SATIK
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF

FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF

FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF

FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF

FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF

FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,